

Tisdagen den 27 februari

Kl. 13.00–15.58
18.00–22.42

§ 1 Uppmärksammande av tvåårsdagen av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina

*Uppmärksammande
av tvåårsdagen av
Rysslands fullskaliga
invasion av Ukraina*

Anf. 1 TALMANNEN:

Ärade ledamöter, statsrådet och Ers excellens! Let me start by once again welcoming His Excellency the Ambassador of Ukraine, Andrii Plakhotniuk, to the Swedish Parliament. You have been here many times, and you are always welcome back.

(Applåder)

I lördags hade det gått två år sedan Ryssland inledde sin fullskaliga invasion av Ukraina. Snart har det även gått tio år sedan Rysslands illegala annektering av Krim 2014.

I fjol samlades vi här i kammaren med anledning av ettårsdagen. Men kanske är det ännu viktigare att uppmärksamma dessa dubbla årsdagar i år. Den fria världen står fortfarande enad bakom Ukraina, men vi ser nu exempel på hur vissa politiker på båda sidor om Atlanten ifrågasätter detta stöd. Därför är det mer angeläget än någonsin att lyfta fram de ryska övergreppen och det ukrainska modet men också att tala klarspråk om vad det är som står på spel. För varje dag blir det allt tydligare att denna strid inte enbart handlar om att Ukraina ska förbli ett fritt land utan att den rör hela Europas, ja, hela världens, framtid.

Jag tror att denna insikt om att det är allas vår framtid som står på spel inte minst hänger samman med att kriget har gett oss en fördjupad förståelse för vad en fullskalig invasion är. Det är en flodvåg av våld och övergrepp som drar fram över de ockuperade områdena. Det är civila som av ockupationsmakten tvingas till fruktansvärda handlingar. Det är dagliga bombattacker och artillerield mot bostäder, skolor, sjukhus och tågstationer i de ännu fria delarna av landet. Vi kan nog inte fullt ut sätta oss in i vad det skulle innebära för oss själva och för våra nära och kära att tvingas leva under dessa förhållanden. Men vi förstår ändå mer nu vad en invasion innebär.

Med denna insikt följer en känsla av tacksamhet. Vi är tacksamma att vi själva än så länge besparats detta lidande, vi är tacksamma för alla dem som på olika sätt bidrar till Ukrainas försvar och vi är tacksamma över de insatser Ukraina och det ukrainska folket gör för att försvara såväl sin egen som vår frihet.

Det är oundvikligt att den politiska diskussionen om stödet till Ukraina ofta blir abstrakt och rör sig på samhällsnivå. Vi talar om miljardbelopp,

om vapensystem och om infrastruktur. Vi slår vakt om Ukrainas självständighet och territoriella integritet för att det vore ett stort hot mot den regelbaserade världsordningen om aggression tilläts löna sig. Men vi gör allt detta också för de enskilda människornas skull – de människor som tillsammans skapar stater och samhällen, de människor som nu försvarar sin frihet på slagfälten i Ukraina.

Historikern och akademiledamoten Peter Englund berättade häromdagen på Instagram om tio av de människor som mist sina liv på senare tid vid någon av fronterna i Putins orättfärdiga krig. Här får man bland andra möta sjukvårdaren Natalia Bokotj som dödades vid Avdijivka den 10 februari, den tidigare elitgymnasten Maksym Rosljakov som dödades på Bachmutfronten, Oleksandr Kuziak som älskade att fiska och som dödades fyra dagar före sin 29:e födelsedag och den 30-åriga tyska medborgaren Diana Wagner som arbetade som frivillig sjukvårdare i ett stridande förband och dödades nära Svatove den 31 januari.

De gjorde det yttersta offret i kampen för Ukrainas och allas vår frihet. Det är vår plikt att se till att deras offer inte var förgäves, det är vår plikt att hjälpa dem som finns kvar där vid fronterna och det är vår plikt att se till att de som nu kämpar vår kamp känner att de inte är ensamma och bortglömda. Därför är det så viktigt att vi ger Ukraina det stöd som behövs, därför står partierna i den svenska riksdagen enade bakom detta stöd och därför kommer vårt stöd att fortsätta så länge det behövs.

Våra tankar går i dag till dem som gett sitt liv i försvaret av Ukrainas och Europas frihet. Som en hyllning till dem ska vi nu få lyssna till sången *Ukraina*, skriven 1987 av Taras Petrynenko, som nyligen tilldelades en utmärkelse av president Zelenskyj för sina bidrag till ukrainsk kultur. Här i riksdagen kommer sången att framföras av Tymur Vasylyshyn, som jag vill kalla frihetens röst eftersom han har medverkat med sång vid vart och ett av de senaste två årens måndagsmöten för Ukraina på Norrmalmstorg här i närheten. Välkommen fram, Tymur!
(Applåder)

Tymur Vasylyshyn framförde *Ukraina* av Taras Petrynenko.

Anf. 2 TALMANNEN:

Tack så mycket, Tymur Vasylyshyn, för den vackra sången! Med detta avslutar vi uppmärksammandet av tvåårsdagen av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. Tack för att ni har deltagit!

§ 2 Justering av protokoll

Protokollen för den 2 och 6 februari justerades.

§ 3 Avsägelse

Andre vice talmannen meddelade att *Paula Holmqvist* (S) avsagt sig uppdraget som ledamot av riksdagen från och med den 4 mars.

§ 4 Anmälan om ersättare

Prot. 2023/24:75
27 februari

Andre vice talmannen anmälde
att *Björn Petersson* (S) inträtt som ersättare för *Lena Hallengren* (S)
under tiden för hennes ledighet den 21 februari–24 mars och
att *Ulf Rexefjord* (SD) inträtt som ersättare för *Markus Wiechel* (SD)
under tiden för hans ledighet den 26 februari–26 mars.

§ 5 Anmälan om kompletteringsval

Andre vice talmannen meddelade att Sverigedemokraternas partigrupp
anmält *Ulf Rexefjord* som suppleant i utrikesutskottet under *Markus Wie-*
chels ledighet.

Andre vice talmannen förklarade vald *under tiden den 27 februari–*
26 mars till

suppleant i utrikesutskottet
Ulf Rexefjord (SD)

§ 6 Anmälan om gruppledare för partigrupp

Andre vice talmannen meddelade att Centerpartiets partigrupp anmält
Ulrika Heie som gruppledare för partigrupp från och med den 1 januari.

§ 7 Anmälan om ersättare för gruppledare för partigrupp

Andre vice talmannen meddelade att Centerpartiets partigrupp anmält
Elisabeth Thand Ringqvist som förste ersättare för gruppledare för parti-
grupp och *Jonny Cato* som andre ersättare för gruppledare för partigrupp
från och med den 1 januari.

§ 8 Meddelande om statsministerns frågestund

Andre vice talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den*
29 februari kl. 14.00 skulle frågor besvaras av statsminister *Ulf Kristers-*
son (M).

§ 9 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2023/24:474

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:474 Anmälningsplikt och socialtjänst
av Marcus Wennerström (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 22 mars 2024.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 26 februari 2024

Socialdepartementet

Camilla Waltersson Grönvall (M)

Enligt uppdrag

Andreas Krantz

Expeditionschef

Interpellation 2023/24:481

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:481 Möjlighet att besiktiga fordon i hela landet
av Marianne Fundahn (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 5 april 2024.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 23 februari 2024

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Andreas Carlson (KD)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2023/24:482

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:482 Älgförvaltning
av Tomas Kronståhl (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 19 april 2024.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 23 februari 2024

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Peter Kullgren (KD)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:484 Samverkan mellan myndigheter och lokalsamhället

av Martina Johansson (C)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 5 april 2024.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 23 februari 2024

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Andreas Carlson (KD)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2023/24:487

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:487 Försvaret av Stockholmsregionen

av Markus Selin (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 8 mars 2024.

Skälet till dröjsmålet är brist på tid i kammaren, inkommande högnivåbesök samt annat åtagande.

Stockholm den 21 februari 2024

Försvarsdepartementet

Pål Jonson (M)

Enligt uppdrag

Maria Diamant

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2023/24:489

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:489 Sveriges försvarsindustri och ökad tillverkningskapacitet

av Markus Selin (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 8 mars 2024.

Skälet till dröjsmålet är brist på tid i kammaren, inkommande högnivåbesök samt annat åtagande.

Stockholm den 21 februari 2024

Försvarsdepartementet

Pål Jonson (M)

Enligt uppdrag

Maria Diamant

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2023/24:493

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:493 Försvarsmaktens brigader

av Peter Hultqvist (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 8 mars 2024.

Prot. 2023/24:75
27 februari

Skälet till dröjsmålet är brist på tid i kammaren, inkommande högnivå-
besök samt annat åtagande.

Stockholm den 21 februari 2024

Försvarsdepartementet

Pål Jonson (M)

Enligt uppdrag

Maria Diamant

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2023/24:498

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:498 Önskade effekter av olika stöd till bostads-
byggande

av Leif Nysmed (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 8 mars 2024.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 23 februari 2024

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Andreas Carlson (KD)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2023/24:502

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:502 Effekter på folkhälsan när barnfamiljer
vräks

av Sofia Amloh (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 15 mars 2024.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 23 februari 2024

Socialdepartementet

Camilla Waltersson Grönvall (M)

Enligt uppdrag

Andreas Krantz

Expeditionschef

Interpellation 2023/24:503

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:503 Förvaltning av Sveriges världsarv

av Louise Thunström (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 12 mars 2024.

Skälet till dröjsmålet är andra, sedan tidigare inbokade åtaganden.

Stockholm den 16 februari 2024

Kulturdepartementet

Parisa Liljestränd (M)

Enligt uppdrag

Ida Wettervik

Expeditions- och rättschef

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:507 Åtgärder för att minska antalet förlösningsskador

av Sanne Lennström (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 19 mars 2024.

Skälet till dröjsmålet är brist på tid i kammaren.

Stockholm den 26 februari 2024

Socialdepartementet

Acko Ankarberg Johansson (KD)

Enligt uppdrag

Andreas Krantz

Expeditionschef

Interpellation 2023/24:510

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:510 En förbättrad klimakterievård

av Lars Mejern Larsson (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 19 mars 2024.

Skälet till dröjsmålet är brist på tid i kammaren.

Stockholm den 23 februari 2024

Socialdepartementet

Camilla Waltersson Grönvall (M)

Enligt uppdrag

Andreas Krantz

Expeditionschef

Interpellation 2023/24:517

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:517 Socialtjänstens roll i arbetet med att bryta rekryteringen till gängen

av Mattias Vepsä (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 22 mars 2024.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 26 februari 2024

Socialdepartementet

Camilla Waltersson Grönvall (M)

Enligt uppdrag

Andreas Krantz

Expeditionschef

Interpellation 2023/24:528

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:528 Civil beredskap för viktig infrastruktur

av Martin Westmont (SD)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 15 mars 2024.

Prot. 2023/24:75
27 februari

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.
Stockholm den 23 februari 2024
Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
Peter Kullgren (KD)
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Expeditionschef

Interpellation 2023/24:529

Till riksdagen
Interpellation 2023/24:529 EU:s körkortsdirektiv och A-traktorer
av Carina Ödebrink (S)
Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 15 mars 2024.
Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.
Stockholm den 23 februari 2024
Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
Andreas Carlson (KD)
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Expeditionschef

Interpellation 2023/24:530

Till riksdagen
Interpellation 2023/24:530 Matchningstjänster
av Teresa Carvalho (S)
Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 5 april 2024.
Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.
Stockholm den 22 februari 2024
Arbetsmarknadsdepartementet
Johan Pehrson (L)
Enligt uppdrag
Kerstin Bynander
Expeditionschef

Interpellation 2023/24:542

Till riksdagen
Interpellation 2023/24:542 Begränsningar av gårdsförsäljning
av Tobias Andersson (SD)
Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 12 april 2024.
Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade engagemang.
Stockholm den 26 februari 2024
Socialdepartementet
Jakob Forssmed (KD)
Enligt uppdrag
Andreas Krantz
Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:550 Alla barns rätt till utbildning
av Louise Thunström (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 12 mars 2024.

Skälet till dröjsmålet är att ministern är på en resa.

Stockholm den 23 februari 2024

Utbildningsdepartementet

Lotta Edholm

§ 10 Anmälan om granskningsrapport

Andre vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till justitieutskottet:

RiR 2024:1 Statens skydd av hotade personer – brister i omfattning och effektivitet

§ 11 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2023/24:71 till skatteutskottet

2023/24:76 till finansutskottet

Skrivelse

2023/24:69 till socialförsäkringsutskottet

Framställningar

2023/24:RB1 och RB2 till finansutskottet

Redogörelser

2023/24:JO1 och RR1 till konstitutionsutskottet

2023/24:OSSE1 till utrikesutskottet

Motioner

2023/24:2820 och 2821 till justitieutskottet

EU-dokument

COM(2023) 770 till miljö- och jordbruksutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 15 april.*

COM(2024) 14 till arbetsmarknadsutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 16 april.*

COM(2024) 43 till socialutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 15 april.*

§ 12 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Försvarsutskottets betänkande
2023/24:FöU5 Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelse-
verksamhet

Finansutskottets betänkanden
2023/24:FiU15 Ökad motståndskraft i betalningssystemet
2023/24:FiU26 Kommunala frågor

Utbildningsutskottets betänkanden
2023/24:Ubu8 Förskolan
2023/24:Ubu12 Gymnasieskolan

Socialförsäkringsutskottets betänkanden
2023/24:SfU9 Pensioner
2023/24:SfU10 Socialavgifter

*Svar på
interpellationer*

§ 13 Svar på interpellation 2023/24:405 om ekonomisk kompensation till företag drabbade av svinpestrestriktionerna

Anf. 3 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Åsa Eriksson har frågat mig vilka initiativ jag avser att ta för att Tillväxtverket ska kunna ge stöd till de företag som har drabbats av svinpestrestriktionerna så att de kan överleva krisen.

Den 6 september 2023 konstaterades för första gången någonsin den allvarliga sjukdomen afrikansk svinpest i Sverige. Utbrottet i sig var mycket allvarligt, och en fortsatt spridning av smittan riskerade att innebära ytterligare konsekvenser. Kraftfulla åtgärder var därför nödvändiga i det inledande skedet av bekämpningen.

Nu har restriktionerna kunnat lättas betydligt. Den smittade zonen har minskats. Det innebär att vissa områden som tidigare omfattades av zonen nu är helt fria från restriktioner, vilket är fördelaktigt för privatpersoner, föreningar och företag.

Epizootilagstiftningen (1999:657) och EU-bestämmelserna på djurhälsoområdet innebär skyldigheter för Jordbruksverket att besluta om åtgärder och restriktioner för att bekämpa allvarliga djursjukdomar som afrikansk svinpest. Dessa åtgärder kan oundvikligen innebära vissa konsekvenser för de företag och privatpersoner som berörs, och därför finns också bestämmelser om ersättning i epizootilagen. Det är i första hand dessa bestämmelser om ersättning som bör tillämpas. Den som anser sig ha drabbats av kostnader eller förluster till följd av Jordbruksverkets beslut har möjlighet att ansöka om ersättning.

Jordbruksverket ska pröva ersättningsanspråken, och den som är missnöjd med Jordbruksverkets beslut har också möjlighet att överklaga det till förvaltningsdomstol. Genom Jordbruksverkets och domstolarnas prövning kan det klargöras vilka som har rätt till ersättning enligt epizootilagens bestämmelser, och regeringen följer den prövning som pågår.

I takt med att inkomna ansökningar hanteras av Jordbruksverket klarar bilden av vilka aktörer och näringsgrenar som omfattas av ersättningar i enlighet med epizootilagstiftningen. Först när det finns en tydlig bild av vilka som inte omfattas kan frågan om ytterligare stöd utöver ersättning enligt epizootilagen övervägas.

Tillväxtverket har i uppdrag att bistå regioner och kommuner vid varsel och omställning i näringslivet. Tillväxtverket ansvarar inte längre för något företagsstöd riktat till företag som drabbas av oförutsedda händelser. Stödet vid korttidsarbete kan under en begränsad tid lämnas till arbetsgivare som på grund av tillfälliga och allvarliga ekonomiska svårigheter behöver införa korttidsarbete. Stödet handläggs numera av Skatteverket.

Det pågår även andra insatser för att hjälpa företagen i det område som omfattas av restriktioner. I samband med utbrottet förmedlades information riktad till drabbade företagare via företagsportalen verksamt.se. Almi i Västmanland har öppnat en företagsjour dit länets företag kan vända sig för att få stöd, råd eller hjälp med de utmaningar de har fått på grund av svinpestens utbredning.

Regeringen fortsätter att följa denna fråga mycket noggrant.

Anf. 4 ÅSA ERIKSSON (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet Busch. Det är jättebra att vi äntligen kan ha den här debatten.

Eftersom näringsminister Busch såvitt jag vet inte har varit och besökt de drabbade företagen i Fagersta och Norberg som, i vissa fall, i praktiken har belagts med näringsförbud på grund av de här restriktionerna, vill jag ge en beskrivning av vad de har drabbats av.

Det som sedan slutet av sommaren kallas en smittad zon omfattar hela Fagersta kommun och nästan hela Norbergs kommun. När man kör in i våra kommuner möts man av stora gula skyltar där det står ”Stopp – smittad zon”, trots att ingen smitta har hittats utanför det instängslade kärnområdet. Under hösten fick vi inte ha någon som helst verksamhet i skogen. Vi fick inte ens gå i skogen med hund, åka skidor eller någonting annat. Detta lade förstås en död hand över all form av naturturism och alla som är beroende av densamma.

Fru talman! Vi som bor i norra Västmanland är helt inställda på att bidra till att svinpesten inte sprids. Vi är vana att ställa upp; vi är vana att ta ansvar. Vi är imponerade över hur snabbt Jordbruksverket och SVA fattade beslut, vidtog åtgärder, fick upp stängsel och kom med restriktioner. Det var jättebra. Men vi är också frustrerade över hur effekterna av restriktionerna landar i vårt knä i vår vardag utan att staten gör någonting för att kompensera dem som drabbas ekonomiskt.

Fru talman! Eftersom skogsbruk sedan den 7 september är förbjudet i de två kommunerna drabbas skogsägare och andra som har verksamhet i skog mycket hårt.

Skogen är en viktig näring för oss i Bergslagen. Den egenföretagare i Fagersta som ägnar sig åt underröjning, gallring och annan viktig skötsel på sin skogsfastighet och som lever enkom på det som avverkningen ger får inte utföra något arbete. Han har dessutom ingen inkomst eftersom han inte får avverka skog. Han vet också att framtida avverkningar kommer att ge sämre avkastning eftersom han inte får sköta skogen som han brukar.

Fru talman! Vi förstår att vi inte kan avverka som vanligt för att inte skrämna in svin i det instängslade kärnområdet. Vi förstår också att i det virkesförråd som finns går värde förlorat. Vi vet att barkborreproblematiken förvärras när man inte kan ta ut virke. Företag har fått kostnader för stillestånd och sanering, men inte har de fått någon ekonomisk kompensation för det. När, näringsministern, kommer den?

Ett exempel är att Karl Hedin Sågverk som en direkt konsekvens av de minskade leveranserna av timmer har fått ett produktionstapp i sina sågverk på 10 procent. Det, näringsministern, motsvarar ett täckningsbidrag på 4,6 miljoner kronor per månad. Kommer regeringen att se till att företaget kompenseras för det?

Besöksnäringens företag står utan jobb när kunderna inte vågar besöka dem. Kommer regeringen att kompensera för det?

Eftersom vi inte har fått besked tidigare måste jag ställa en rak fråga. Kommer regeringen att ta chansen i vårändringsbudgeten att ge ekonomiskt stöd till de företag som nu tappar kunder, affärer och produktion på grund av svinpestrestriktionerna?

Anf. 5 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Nu när jag har Åsa Eriksson framför mig skulle jag vilja börja med att tacka för interpellationen. Jag vill också uppmärksamma dem som lyssnar på debatten nu, online, eller i efterhand på att detta är anledningen till att vi har möjligheten att föra interpellationsdebatter. Det handlar om att vi ska kunna öka förståelsen för de effekter som olika beslut får och att vi ska kunna lyfta fram verkligheten så som den ser ut i olika delar av vårt land.

Det här är otroligt tufft både för de näringsidkare som har verksamhet som är, så att säga, nära skogen och som får sitt levebröd av det och för dem som har någon typ av verksamhet inom besöksnäringen. Detta är otroligt tufft för dem; jag instämmer i detta och delar den synen.

Men man behöver bena lite grann i hur ansvaret är fördelat om man ska kunna hitta en väg framåt. Myndigheterna har ett ganska tufft men tydligt regelverk att utgå ifrån. Det gör att handlingsutrymmet är begränsat. Vi kan inte hitta på här i kammaren hur detta ska mötas, utan myndigheterna behöver utgå ifrån den lagstiftning som vi har. Det, fru talman, är det enda sättet att ha en rättssäker ordning.

Myndigheterna lyckades med bekämpningsarbetet på många sätt. Det är ett otroligt stöd som bland andra jägarkåren, kommunen och allmänheten har visat, och det ska vi vara stolta över. Åsa Eriksson gör rätt som lyfter fram den beredvillighet som har funnits att ställa upp och göra sin del. Det har varit en ovärderlig insats. Det är också det som är anledningen till att vi nu ändå har kunnat se lättnader. Jordbruksverket kunde i förra veckan lätta ytterligare på restriktionerna. Hastigheten på lättnaderna i denna unika situation är direkt relaterad till hur man har valt att hantera den.

Men i och med att det är myndigheterna som utgår ifrån det regelverk vi har i dagsläget är det svårt att som minister värdera de bedömningar som har gjorts och de beslut som myndigheterna har fattat.

Det är därför, fru talman, jag i mitt svar pekar på de ärenden som nu kommer in till Jordbruksverket. De som har drabbats ekonomiskt har möjlighet att söka ersättning, och om man får avslag är det rimligt att man

överklagar. Det är det som möjliggör att vi får en överblick som gör att vi skulle kunna vidta ytterligare åtgärder utifrån detta. Detta följer vi nu noggrant för att se vartefter hur den nu gällande epizootilagen tillämpas och om det finns anledning att göra ytterligare förändringar.

Anf. 6 ÅSA ERIKSSON (S):

Fru talman och näringsministern! Det är positivt att regeringen nu öppnar upp för att göra förändringar. Frågan är bara när de kommer. Om det är när företagen redan har gått i konkurs är det lite sent.

När kriser uppstår behöver en regering som gör anspråk på att ta ansvar för hela landet agera. För oss som bor i norra Västmanland är svinpesten en enorm kris som bara pågår och pågår. Vi som bor i det som Ebba Busch brukar kalla för "hjärtlandet" upplever nu att det är en ganska hjärtlös politik från regeringen och att det inte händer någonting.

Fru talman! Det som händer nu är en pilot, har vi fått höra från myndigheter, eftersom epizootilagen aldrig har använts förut. Vi har ju, som tur är, inte haft något utbrott av den här typen av smitta tidigare.

Men även om det är en pilot för myndigheterna är det för oss som bor och verkar i norra Västmanland vår verklighet och vår vardag. Restriktionerna innebär enorma inskränkningar i vår vardag och i vår möjlighet att bedriva företag. För oss är det verkligheten, och det är allvar.

Epizootilagen är inte anpassad för skogsbruk och inte heller för besöksnäring; det tror jag att näringsministern vet. Det är en lag som är skriven för jordbruksverksamhet, och för det funkar den bra. Den som har blivit tvingad att avliva sina svin har fått ersättning. Det är alldeles utmärkt.

Men alla de som har förlorat uppdrag eller kunder får ingen ekonomisk ersättning alls. Det är ganska lätt att se vilka som kan ansöka om ersättning, för listan hos Jordbruksverket över dem som inte har rätt att söka ersättning enligt epizootilagen är mycket längre än den över dem som har rätt att göra det. Det torde alltså inte krävas någon större utredning från regeringens sida för att få veta att lagen inte fungerar för besöksnäring och skogsföretag som drabbas.

Fru talman! Jag förstår fortfarande inte varför Tillväxtverket inte har fått i uppdrag att betala ut stöd. Vi har ju visat förut att det är fullt möjligt. Jag tror inte att jag behöver påminna näringsministern om hur snabbt den socialdemokratiskt ledda regeringen agerade tillsammans med övriga partier i riksdagen under pandemin för att betala ut stöd så att företag skulle kunna överleva och vi skulle slippa masskonkurser och massuppsägningar.

Det gick. Och om en socialdemokratiskt ledd regering kan göra det tror jag att Ebba Busch också kan göra det. Vi socialdemokrater är gärna med och samarbetar om det. Vill man så går det.

Fru talman! Jag vill återigen ställa min fråga till Ebba Busch. Det kommer snart en vårändringsbudget. Där har regeringen möjlighet att göra förändringar i innevarande års budget eftersom man, när man lade budgeten under hösten, kanske inte kunde överblicka alla konsekvenser av svinpestrestriktionerna och hur detta skulle drabba företag, föreningar och kommuner i norra Västmanland.

De här kommunerna behöver verkligen hjälp nu. Det behövs stöd till företagen som är drabbade så att de kan överleva. Men det handlar också om att återuppbygga attraktivitet för det här området, som besökare nu

Prot. 2023/24:75

27 februari

Svar på
interpellationer

skyr för att man inte vill besöka en pestsmitad zon. Vi behöver locka tillbaka besökare, kompetens och nya invånare.

Jag och alla andra som bor och verkar i norra Västmanland vill höra av statsrådet: Kommer vi att få ekonomisk kompensation i vårändringsbudgeten?

Anf. 7 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag vill återigen understryka att vi verkligen ser att detta är en otroligt tuff situation. Vi hade inte kunnat navigera runt detta och begränsa en otroligt farlig smitta på detta sätt om det inte vore för hur lokalsamhället, kommunen, jägarkåren och många frivilliginsatser har svarat upp mot detta mycket tuffa läge.

Det stämmer att vi inte har stått inför denna typ av situation förut, och vi har inte haft anledning att pröva epizootilagen skarpt på det sätt som nu sker.

Jag har väldigt svårt att se att det som Socialdemokraterna nu efterfrågar är att vi ska föregripa detta eller bestämma oss för ett ministerstyre utifrån en lagstiftning som inte finns och att vi ska säga åt myndigheterna hur de ska tolka lagen. Till syvende och sist landar det i att Jordbruksverket nu ska pröva de ansökningar om ersättning som har kommit in. De behöver prövas utifrån den lagstiftning som vi har.

Jag har stor förståelse för att detta är ett väldigt tufft läge för det som Åsa Eriksson nu riktigt benämner som hjärtland. Men ingen efterfrågar att detta ska bli laglöst land. Och här är den tuffa verkligheten att vi har den lagstiftning som vi har. Jag som minister kan inte kliva in och säga hur en enskild myndighet ska tolka detta.

Med detta sagt är jag gärna lyhörd inför om det finns goda förslag på ytterligare navigering framåt. Och som jag har markerat tidigare har vi en landsbygdsminister, och vi har mig som näringsminister som följer detta väldigt noga. Vi har markerat att om detta inte funkar för verkligheten kommer vi att behöva dra slutsatser utifrån det då. Det är för tidigt att göra det i och med att ansökningarna och prövningarna nu börjar ske. Det vore väl märkligt om vi föregrep dem?

Anf. 8 ÅSA ERIKSSON (S):

Fru talman! Jag förstår inte vilken lag som Ebba Busch menar att jag menar att man skulle bryta mot. Epizootilagen är en sak. Den fungerar för det som den är tänkt för. Det som inte fungerar är att denna högerkonservativa regering inte tar chansen att ge extrapengar till Tillväxtverket för att kompensera alla de företag som staten har belagt med näringsförbud. Det är inte de själva som har åsamkat detta. Det är inte de själva som har valt det, utan de tar ansvar och följer lagar och regler. Det gör att de förlorar kunder, affärer och möjlighet till verksamhet.

Fru talman! Framtida utvärderingar kommer att visa att företagen i norra Västmanland lämnades helt utan stöd från regeringen när dessa restriktioner sattes i verket.

Jag undrar vad som kommer att hända nästa gång som vi har ett svinpestutbrott i Sverige. Tyvärr kommer det att ske någonstans. Det är nog alla helt överens om. Om man nu ser att de företag och privatpersoner som har tagit ett enormt stort ansvar i norra Västmanland för att hindra smittspridningen inte får stöd och hjälp utan lämnas ensamma för att regeringen

inte vill agera, då är frågan om de nästa gång kommer att ta samma ansvar och ställa upp lika solidariskt för att stoppa smittan när de vet att de blir lämnade med skulder utan stöd från regeringen.

Jag vill till sist framföra en hälsning från näringslivschefen i Fagersta om att näringsministern är varmt välkommen att besöka både Fagersta och Norberg. Då ska vi presentera henne för alla de företag som har drabbats av restriktionerna och som inte får något ekonomiskt stöd i dagsläget och berätta varför det inte fungerar.

Anf. 9 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Man ska vara lite noggrann, särskilt när vi har besökare här i salen. Vi har en regering som har en ideologisk hemvist som är liberal, konservativ och kristdemokratisk, om man ska vara noggrann med orden. Det är också en regering som tror på rättsstatens principer. Det är en regering som inte vill lämna den stolta och goda svenska tradition som vi har om att land ska med lag byggas, och nu prövas den lagstiftning som vi har.

Fru talman! Jag har varit mycket tydlig i denna debatt när det gäller att ansökningarna nu kommer in och ärendena prövas. Om man får nej och anser att man borde ha rätt är det också rimligt att man överklagar. Men jag kan som minister inte kliva in i detta läge och säga: Nu kortsluter vi allt detta. Ni ska ha ersättning. Punkt, slut. Då är det ingen idé att vi har den lagstiftning som vi har.

Ser Socialdemokraterna ett behov redan nu av att ändra denna lagstiftning, då för vi gärna samtal om detta. Det som vi har gett besked om nu är att om vi skulle märka att detta inte funkar för verkligheten, då får vi göra som vi har gjort tidigare och vara beredd att se över lagstiftningen framåt. Men nu vore det väldigt märkligt att kortsluta detta.

Jag vill upprepa att jag är väldigt stolt över det engagemang som så många aktörer har visat i detta bekämpningsarbete. Detta har varit en supertuff situation. Alternativet hade varit förödande, alltså att inte ställa upp och att inte vidta dessa åtgärder. Det hade gjort att vi hade fått ännu fler restriktioner och att de antagligen fortfarande hade legat kvar.

Jag hoppas för alla boende och verksamma i regionen att smittan kan utrotas så snart som möjligt och att tillvaron i Fagersta och i Norberg kan återgå till det normala. Jag ser fram emot att få återkomma till frågan.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2023/24:436 om kraftvärmens förutsättningar

Anf. 10 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Äntligen: Isak From har frågat mig om jag avser att ta några initiativ för att förbättra förutsättningarna för den bioenergielddade kraftvärmens. Det är en fråga som man diskuterar alldeles för lite, men i dag blir det åka av.

Inledningsvis kan jag konstatera att regeringen och jag delar Isak Froms bedömning att kraft- och fjärrvärmens utgör en central del av det

svenska energisystemet. Förutom att bidra med en närmast fossilfri värme- och elproduktion har kraftvärmen ofta en central roll för den lokala effektförsörjningen och bidrar till hög energieffektivitet – något av det viktigaste man kan få.

Den 15 december 2023 inkom Statens energimyndighet med sin slutredovisning av regeringsuppdraget att ta fram förslag till en strategi för en långsiktigt hållbar utveckling av fjärr- och kraftvärmesektorn. Därutöver publicerade Energimarknadsinspektionen den 31 januari 2024 en promemoria med slutsatser från den analys som myndigheten gjort av fjärrvärmemarknaden mot bakgrund av den senaste tidens prishöjningar.

Båda myndigheterna lämnar ett flertal förslag på åtgärder som syftar till att förbättra förutsättningarna för kraft- och fjärrvärme, både för kunderna och för leverantörerna. Regeringskansliet analyserar nu myndigheternas förslag, men det är tyvärr för tidigt att säga vilka åtgärder som kan bli aktuella för regeringen att gå vidare med.

Därtill har regeringen beslutat att en särskild utredare ska analysera och föreslå hur den svenska elmarknaden kan utvecklas och regleras för att bland annat säkerställa en hög leveranssäkerhet, skapa långsiktiga planeringsförutsättningar och ge fossilfria kraftslag och flexibla resurser marknadsmässig ersättning för de nyttor som de bidrar med.

Regeringen har också tillsatt en utredning om en robust skogspolitik som ser skogen som en resurs för bland annat energiförsörjningen.

Kraft- och fjärrvärmen påverkas även av totalförsvarsplaneringen, eftersom den innebär ökade krav på att stärka beredskapen inom värmesektorn. Ur ett totalförsvarsperspektiv är det viktigt att kraft- och fjärrvärmeverk har en förmåga att så långt det är möjligt upprätthålla värmeförsörjningen, även under höjd beredskap och ytterst krig. Kraftvärmen spelar även en viktig roll för elberedskapen och möjligheten till så kallad ödrift, det vill säga att leverera lokalt producerad el inom ett geografiskt avgränsat elnät som kan drivas utan koppling till det omkringliggande nätet, detta eftersom den med rätt förutsättningar har förmåga att kunna starta upp elproduktion utan extern anslutning till elnätet, så kallad dödnätsstart, och kan leverera reglerbar, planerbar och lokal elproduktion.

För att klara klimatomställningen, stärka Sveriges konkurrenskraft och nå hela vägen ned till nettonollutsläpp år 2045 behöver Sverige elektrifieras med fossilfri och i större utsträckning även planerbar el.

Anf. 11 ISAK FROM (S):

Fru talman! Jag tackar för att energi- och näringsministern var snabb på bollen. Jag vet att näringsministern uppskattar denna debatt. För åhörarnas skull kan vi nämna att vi under de senaste åren har haft en hel del debatter om elpriser, kärnkraft och vindkraft. Därför kan det vara på sin plats att vi fyller ut bytten med lite kraftvärme.

Energi- och näringsministern nämner de kraftigt ökade fjärrvärmepri- serna, och det måste man ta med i detta. Runt om ute i landet är det ganska många kunder som får kraftigt höjda räkningar. Solör, ett bolag som har flera anläggningar runt om i landet, aviserar höjningar på drygt 30 procent i Falköping. I Västerbotten har Solör ett antal anläggningar där man aviserar ökning med runt 30 procent. Det är klart att många av de kommun- företrädare som för ett antal år sedan sålde ut kraftvärmeverken och fjärr- värmeverken tycker att detta blir svårt.

De utredningar och förslag som ministern hänvisar till är förväntade, men kostnaderna för konsumenterna kommer att komma nu. Vi måste vara tydliga med att en del av kostnadshöjningarna beror på Rysslands invasionskrig i Ukraina. Europas beroende av fossil energi påverkar även vårt energisystem, och något som också påverkar är att energibolag har importerat skog och skogsrester från Ryssland. Det får inte göras nu, vilket är fullt rimligt.

Samtidigt kan vi konstatera, vilket jag också nämner i min interpellation, att tillgången på grot – alltså skogsrester från skogen – skulle kunna nyttjas i betydligt större utsträckning än vad som sker. Det gäller särskilt eftersom man av kostnadsskäl i princip inte tar ut några skogsrester från norra Sverige. Det har inte varit fullt ut lönsamt på grund av långa avstånd. Här behöver hela regeringen agera.

Energi- och näringsministern hänvisar i sitt svar delvis till den skogsutredning som har tillsatts och som ligger på landsbygdsminister Kullgrens bord, men när jag läser den framstår den mer som en juridisk utredning för att komma till rätta med några av de motsägelsefulla lagar som finns inom svensk och europeisk skogslagstiftning och miljölagstiftning. Det framgår inte speciellt väl att utredningen ska titta på hur näringen ska såga mer virke som skulle kunna ge såväl plank och bräddor som sågspån, som mycket väl kan eldas. Det framgår inte heller speciellt väl av uppdraget att utredningen ska titta på hur och i vilken omfattning uttaget av skogsrester, alltså grot, kan ökas från fler marker.

En sådan debatt kanske snarare hör hemma på landsbygdsminister Kullgrens bord, men tillgången på skogsrester har väldigt stor betydelse för kraftvärmens fortsatta förmåga att leverera.

Anf. 12 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att bena lite grann i varför det är så viktigt med kraftvärmens återigen. Det som många gånger hörs i debatten om energifrågor och el i största allmänhet är nämligen vindkraft och kärnkraft, och någon gång ibland är det någon som nämner frågan om vattenkraft och vindkraft samtidigt. Det man missar när man inte tar med kraftvärmens i diskussionen kring energisystemet är följande: När vi nu har ökat fokus på beredskap och försörjningstrygghet efter Rysslands invasion av Ukraina behöver vi få ännu mer fokus på stödtjänster och den lokala effekten.

Kraftvärmens bidrar med ungefär 9 procent av den producerade elen i Sverige. Elproduktionen är ofta placerad på centrala platser i elnätet, och detta gör stor skillnad där effektbehovet är som störst och det många gånger kan vara brist på nätkapacitet. Man ska här göra skillnad på kraftvärme och fjärrvärme, för fjärrvärmens bidrar i sin tur till att avlasta elnätet eftersom den minskar behovet av el för uppvärmning.

Fru talman! Isak From är inne på bränslet. Bränslet som används till den svenska kraftvärmens utgörs till största delen av olika former av bio- och avfallsbränslen. Det vanligaste är biobränsle i form av så kallad grot, vilket Isak From nämnde tidigare. Det är en förkortning för grenar och toppar och avser den del av trädet ovanför stubben som är kvar när stamdelen har tagits ut. Det är svårt att använda detta till så väldigt mycket annat, och vi skulle gärna se att det användes i större utsträckning.

Jag vill också ta tillfället i akt att understryka att den verkkningsgrad som kraftvärmen har ligger på mellan 90 och 93 procent. Elen behöver produceras där behovet är störst, och oberoendet av väder gör kraftvärmen till en planerbar baskraft. Det är en otroligt viktig del av vårt system.

Isak From nämner att ansvaret ligger på flera olika ministrar, men jag skulle säga att vi är väl samkörda. Vi ser också behovet av att alla utredningar som nu är igång eller som ligger på regeringens bord samverkar.

Anf. 13 ISAK FROM (S):

Fru talman! Jag delar energi- och näringsministerns syn på att detta kraftslag har varit och är väldigt viktigt, speciellt eftersom det är planerbart. Det går att köra hårt på morgonen när efterfrågan är stor. Likväl är det nu väldigt många hushåll som drabbas av väldigt stora kostnader, och det måste vi vara medvetna om.

Detta är hela regeringens ansvar. Det görs nu stora investeringar av en del kraftvärmebolag, inte minst längs Norrlandskusten, tillsammans med vindkraft. Det handlar om att kunna producera hållbara biodrivmedel, alltså e-metanol, samtidigt som man producerar fjärrvärme och elkraft. Dessa investeringar är stora och kostsamma, och det är av största betydelse att politiken för omställningen ligger fast. Just nu kan vi se att det svajar något på ett antal områden i klimatpolitiken, och jag hoppas att det inte är så på detta område.

Fru talman! Stormen Hans drabbade hela landet. I norra Västerbotten fällde stormen Hans ungefär 1 000 kubikmeter i ett ganska kvadratisk område.

Jag deltog i en interpellationsdebatt här i kammaren om statens möjligheter att införa ett undantag gällande avverkningsanmälningarna och om huruvida staten och landsbygdsministern kunde tänka sig några insatser för rennäringen, då rennäringen särskilt efterfrågade att hyggena efter stormen skulle städas upp. Tyvärr hade inte landsbygdsministern några som helst svar på mina frågor.

Nu vet jag att bland annat statliga Sveaskog jobbar ganska hårt och intensivt i området för att ta hand om så mycket grot och skogsrester som möjligt, men detta är också ett gemensamt uppdrag. Det finns en efterfrågan från flera olika intressenter när det gäller att ta till vara mer skogsrester och grot från markerna. Inte minst i det område som jag kommer från drabbas också rennäringen om man inte tar vara på detta. Det borde gå att se att vi har en vinn-vinnsituation här. På andra områden kan det behövas kapacitet för att transportera det här till närmaste kraftvärmeverk.

Energi- och näringsministern får gärna ge ett svar till alla de konsumenter som nu drabbas av extrema kostnadshöjningar till följd av omvärldsfaktorer som de är helt och hållet oskyldiga till. Vem ska kompensera dem för deras kraftigt ökade kostnader? Fjärrvärmekostnaderna går som sagt upp med över 30 procent på väldigt många håll runt om i landet. Här behövs gemensamma insatser från politiken.

Anf. 14 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Det finns många anledningar till att kostnaderna för fjärrvärme har gått upp. Jag vill understryka att det är skillnad på fjärrvärme och kraftvärme. Det är värt att notera, som jag var inne på tidigare, att kraftvärmens effektivitet och konkurrenskraft hänger på att man kan sälja

både el och värme. Det gäller alltså att det finns ett fjärrvärmenät eller en industriell process som kan ta emot den värme som produceras. Kraftproduktionen dimensioneras därför i väldigt hög grad efter värmeunderlaget, alltså hur många som har behov av detta för att värma sina hus. Tillgång till fjärrvärmenät är en förutsättning för den lokalproducerade elen från kraftvärmen.

Det finns flera anledningar till att priset har gått upp. Omställningen från fossilt till förnybart har ökat efterfrågan på biobränsle, i synnerhet efter Rysslands invasion av Ukraina. Tyskland och Polen är två av många länder som har efterfrågat väsentligt mer biobränsle, och returträ på väg till Sverige har stoppats för att i stället användas i Tyskland. Priserna på utsläppsrätter har också ökat, vilket ytterligare ökat trycket på omställning från fossil energi till biobränsle.

Vidare har flera länder i vårt närområde konverterat sina gamla fossila pannor till biobränslepannor. Kraftigt minskad import av biomassa och biobränsle från Ryssland, Belarus och Ukraina har lett till bränslebrist inom EU på flera miljoner ton, och många länder i Europa vänder sig till de nordiska länderna för biobränsle. Därtill har konjunkturen lett till neddragningar inom byggindustrin, vilket i sin tur har lett till minskade volymer träavfall – det som ibland kallas RT-flis – från byggprocesserna. Det har också blivit svårare att få till nya långsiktiga kontrakt.

Det finns väldigt många samverkande faktorer, fru talman. Det säger sig självt att det inte går att fullt ut kompensera för detta även om man bestämde sig för att använda en massa skattemedel för det.

Isak From vet att vi har andra processer igång som rör prissättningen på fjärrvärmen för att öka transparensen där. Kunderna, som många gånger sitter fast med ett naturligt monopol, ska ha möjlighet att veta vilka kostnader som kommer att drabba dem framöver och om dessa kostnader är motiverade. Detta får dock bli föremål för en annan diskussion än den som Isak From och jag har i dag.

Anf. 15 ISAK FROM (S):

Fru talman! Energi- och näringsministern nämnde många faktorer, men hon glömde en faktor som påverkar detta. Jag tänker på den svenska byggbranschen, som det helt har tagit stopp för. Mängden av det rivningsavfall och de byggrester som man har använt sig av i kraftvärmeproduktionen har minskat kraftigt, och åtgärderna – eller de bristande åtgärderna – när det gäller byggsektorn är något som ligger på regeringens bord. Det är delvis en annan debatt, men detta hänger ihop.

Energi- och näringsministern säger att man på Regeringskansliet analyserar Energimarknadsinspektionens förslag, som till stor del handlar om att stärka kunden i förhandlingssituationen, bland annat genom information. Det är väl rimligt. Kundskydd mot oskäligen prishöjningar är också synnerligen rimligt. Framför allt är det rimligt att samhället och regeringen pekar ut en rimlig väg. Det är ganska många som nu står och funderar – om de ska tåla prisökningar på 30 procent, eller återkommande prisökningar i denna takt, kanske de ser över att investera i någonting annat.

Bristande tilltro till det som görs riskerar att skada branschen. Det behövs en tydlig deklaration från energi- och näringsministern om vad man avser att göra för att förbättra kundernas situation.

Vi behöver den här kraftproduktionen. Den är synnerligen viktig för elnätet, vilket energi- och näringsministern har lyft fram.

Jag är tacksam för att vi kunde ha denna debatt. Precis som energi- och näringsministern har lyft fram behöver fokus flyttas lite från kärnkraft och vindkraft så att det även handlar om kraft- och energiproduktion från bioenergi.

Anf. 16 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag vill börja mitt avslutningsanförande med att än en gång tacka Isak From så mycket för interpellationen. Vi behöver bli fler som förstår kraftvärmens och fjärrvärmens betydelse för Sveriges energisystem som helhet.

Enligt Energimyndighetens slutredovisning av regeringsuppdraget att ta fram förslag till en fjärr- och kraftvärmestrategi har användningen av biobränsle i det svenska energisystemet ökat med i genomsnitt drygt 2 ½ terawattimme per år under de senaste 40 åren, och huvuddelen har utgjorts av skogsbaserad bioråvara. Här behöver ett helt ekosystem klara av att hänga ihop. Enligt strategin finns potential för ökad tillförsel och användning av skogsbränsle under kommande decennier, men då behöver vi få flera beslut att gå i takt.

Nu sätter vi tänderna i skogsutredningen, och det gläder mig att Isak From redan har kikat på den. Det handlar om värdering av systemnyttor i elsystemet och att väga in detta mycket tydligare. Det handlar inte bara om ökad kraftproduktion eller mer in utan även om hur systemet kan fungera bättre med stabilare priser och stabilare leverans.

Vi gör med elmarknadsutredningen en total översyn av elmarknaden i stort. Vi ser över flexibilitetsfrågorna för att göra systemet mindre stelbent – inte minst gäller detta lokala flexibilitetsmarknader, bilaterala avtal, nätnytta och så vidare.

Detta blir en fråga för fler att engagera sig i framöver. Jag tackar så mycket för dagens interpellation.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 15 Svar på interpellation 2023/24:415 om statens styrning av SJ AB

Anf. 17 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Isak From har ställt två frågor till mig. Den första frågan är hur jag säkerställer statens styrning av SJ så att SJ uppfyller de transportpolitiska målen och därmed bidrar till en långsiktigt hållbar transportförsörjning i hela landet. Den andra frågan är om jag anser att det stora antalet inställda tåg är förenligt med statens ägarpolicy och bolagsstyrningsmodell och, om inte, om jag avser att vidta några åtgärder inom mitt ansvarsområde.

Det är bolagets styrelse och ledning som ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av dess angelägenheter samt den löpande förvaltningen av bolagets operativa verksamhet. Därutöver ska bolag med statligt ägande enligt statens ägarpolicy agera på ett sådant sätt att de åtnjuter

offentligt förtroende. Styrelsen ansvarar för att SJ AB sköts föredömligt inom ramen för lagstiftningen, bolagets bolagsordning och statens ägarpolicy. Jag förutsätter att detta följs.

SJ AB bedriver en omfattande tågtrafik i Sverige med stor geografisk spridning och bidrar genom sin verksamhet till att uppfylla de transportpolitiska målen. Bolaget har inget samhällsuppdrag beslutat av riksdagen utan ska bedriva verksamheten inom ramen för affärsmässighet.

Frågor om SJ AB:s operativa verksamhet och åtgärder för att säkerställa planenlig trafik av god kvalitet är operativa frågor och således för SJ AB:s ledning och styrelse att hantera. Bolaget bär en stor del av ansvaret för den senaste tidens problem kring trafikutbudet och inställda avgångar som drabbat resenärerna, samtidigt som de svårare väderförhållandena i vinter har medfört utmaningar som är svåra att planera för och hantera för alla aktörer.

Även Trafikverket bär ett ansvar som infrastrukturhållare då fastfrusna växlar och utmaningar kopplat till snöröjning leder till problem på järnvägen. Avsaknad av viltstängsel har också inneburit många viltolyckor med fordonsskador och inställda tåg som följd.

Som ägare följer vi noga hur bolaget avser att lösa de problem som drabbat resenärerna de senaste månaderna. Bolaget har hittills meddelat att intensivt arbete pågår med att komma till rätta med den fordonsbrist som uppkommit till följd av den stränga vintern med ihållande kyla i hela landet.

Staten som ägare träffar regelbundet bolaget vid så kallade ägardialoger där bland annat aktuella frågor av väsentlig karaktär diskuteras och uppföljning sker. En central del i dessa dialoger har varit och kommer framgent att bestå i att tydligt följa upp hur bolaget hanterar de utmaningar det har och att SJ AB blir bättre på att leverera trafik av god kvalitet.

I tidigare ägardialoger har bland annat lokförarbrist och punktlighetsutmaningar varit teman. Här har bolagets åtgärder bestått i att starta en lokförarskola i egen regi, som i dag innebär att tillgången på lokförare motsvarar behovet, och att initiera ett omfattande analysarbete för att finna åtgärder som framgent ska kunna medföra att bolagets andel av de förse- ningar som drabbar resenärerna minskar.

Anf. 18 ISAK FROM (S):

Herr talman! Tack, finansministern, för svaret!

Efterfrågan på tåg är stor, finansministern. Efterfrågan på tåg i tid är nog lika stor. Alla är nästan överens om att punktlighet är den största utmaningen för järnvägen och för dem som trafikerar den svenska järnvägen, bland annat SJ, som är statens eget bolag. Oavsett tågbolag är det väldigt många tåg som står still på statens järnvägar.

SVT granskade läget förra året. På vissa tågsträckor stod tågen still i snitt 9 800 minuter under förra året. Då är inte 2024 medräknat, precis som finansministern lyfte fram, med kyla, regn och snö under en och samma vecka. SVT:s granskning visar också ett snitt på 30 minuters försening per resa. Det här året ser inte bättre ut. Nu har det gått snart två månader. Men det har inte varit något för tågbolagen att skylta om.

Det är precis som finansministern redovisade bolaget och bolagets styrelse och ledning som ansvarar för bolagets organisation och förvaltning

Prot. 2023/24:75

27 februari

Svar på
interpellationer

av dess angelägenheter, men det gör också staten. När staten är ägare har staten ett långtgående ansvar.

Är det finansministerns mening att den extremt stora andelen försenade SJ-tåg är något föredömligt? Det står på regeringens hemsida att de statliga bolagen ska agera föredömligt och åtnjuta offentligt förtroende. Är det finansministerns mening att SJ med alla inställda tåg och försenade tåg är ett föredöme? Det är knappast föredömligt.

Finansministern beskriver att SJ AB bedriver en omfattande tågtrafik i hela landet med stor geografisk spridning. Enligt bolagsordningen ska SJ bedriva persontrafik inom ramen för affärsmässighet och bidra till att uppfylla de transportpolitiska målen och därmed en långsiktigt hållbar transportförsörjning i hela landet.

Herr talman! Det kan knappast vara så att vi kan anse att de transportpolitiska målen är uppfyllda. Det kan knappast vara någon som anser att alla inställda tåg och alla försenade SJ-tåg är ett föredöme.

Anf. 19 MONICA HAIDER (S):

Herr talman! Tack för en viktig interpellation, Isak From, och tack för svaret, finansministern!

Jag är en av alla dem som under vintern drabbats av en massa tågför-
seningar och inställda tåg. Morgontåget som går 6.28 från Alvesta har varit inställt hela detta år. Går man in och tittar i appen ser man att det också gäller hela mars, alltså i tre månader.

Går man in och tittar i appen från och med den 1 april och framåt kan man läsa att planering pågår. Vi får väl se om tåget ens kommer tillbaka. Det innebär att jag antingen ska resa dagen innan på kvällen eller 5.33 från Alvesta. Det är väldigt tidigt, men det fungerar absolut. Jag kommer ju hit.

Finansministern säger i sitt svar att bolaget till stor del bär ansvaret, att det har varit svåra väderförhållanden och så vidare. Samtidigt är det ingen överraskning att vi har vinter i Sverige. Det är inte första vintern. Det är heller inte en överraskning att det behövs tillräckligt med tåg.

Risken är att man slutar att åka tåg för att det inte går att lita på att man kommer fram när man behöver komma fram. Förseningarna de senaste månaderna har varit väldigt många och långa, vilket innebär att man inte vet när man kommer fram. Då räknar jag inte ens 10–15 minuter som förseningar längre. Resenärer har börjat flyga i stället. Nu har till och med SJ erbjudit sig att köpa tillbaka våra årskort för att tågen går så dåligt.

Min fråga till finansministern är: Vad kan regeringen göra för att SJ ska komma till rätta med problemen?

Anf. 20 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Tack, Isak From, för interpellationen! Det är verkligen en fråga som berör minst sagt många i Sverige.

Sverige är ett avlångt land där det är enormt viktigt att transportsystem och infrastruktur fungerar. Det gäller alltifrån att man ska kunna ta sig till jobbet till att gods ska fraktas och många andra delar som gör att vi behöver resa och röra på oss.

Jag delar verkligen problembilden att tågtrafiken inte har fungerat i Sverige under en lång tid, och jag delar också frustrationen över detta. Även jag, herr talman, har under många år pendlat mycket med tåg. De har ofta varit i tid men också väldigt ofta inte tid, och ibland har det också varit

inställda tåg. Det skapar frustration och ibland också en ganska stor kyla och lite annat när man står och fryser på perrongen.

Jag tror ändå att det i en sådan här diskussion och debatt är viktigt att se på vad som är problemet. Som jag nämnde finns det stora utmaningar med SJ, som jag snart kommer in på, men det första och viktigaste är att vi har årtal av eftersatt underhåll på svensk järnväg. Det är uppenbart och tydligt att mycket mer borde ha gjorts under flera decennier för att tågen ska komma i tid och för att vår räls och våra banor och stambanor ska fungera.

Nu är det vi som har ansvaret, som jag brukar säga, och vi kommer att ta detta ansvar. Vi kommer att lägga fram en infrastrukturproposition i höst. Men bara för att ha det sagt: Behovet av underhåll är verkligen enormt.

När vi tittar framåt på den infrastrukturproposition som kommer senare blir det viktigt för oss att se vad som är regional pendling och gods och hur vi kan förbättra och få ut mer av de skattepengar som vi satsar på infrastrukturprojekt. Det är väldigt mycket.

Ibland i debatten låter det som att Sverige inte har investerat i infrastruktur under årens lopp, men det har olika regeringar gjort. Det är viktigt att fortsätta med det. Underhåll är alltså självfallet en viktig del. Den andra del som jag var inne på är också viktig, nämligen att även Trafikverket ska göra sitt jobb så att det går att köra tåg.

Slutligen har SJ ett väldigt stort ansvar, vilket interpellationen handlar om. SJ är ett bolag på en konkurrensutsatt marknad, men de är stora. De har haft stora problem med punktlighet, ibland beroende på saker som de absolut inte själva kan rå för. Som vi som har åkt tåg mycket vet händer det olyckor, och det kan bli problem. Vintern kommer varje år, som en annan ledamot sa nyss, men trots det tål växlarna ibland inte detta, vilket kan vara obegripligt. Just detta kanske inte är SJ:s fel, men andra delar av staten eller andra kan behöva göra mer åt detta.

Vart vill jag då komma? Det som interpellationen handlar om är ägarstyrning. Ledamoten From kan vara väldigt trygg i att punktlighet är en av de allra viktigaste frågorna i de ägardialoger som vi har med SJ. Precis som interpellanten var inne på handlar det om förtroende för bolaget och för transportsystemet i Sverige. Staten har ett stort ansvar, och detta ansvar ska vi fortsätta att ta.

Jag ser ändå tecken på tydliga förbättringar vad gäller SJ. Man gör nu de största satsningarna på fordonsinvesteringar i bolagets historia. Man har tecknat ett avtal om inköp av två nya fordonsflottor. Detta är bra. Man har också nya verkstäder på gång. Detta är positivt och bådär gott inför framtiden.

Med detta sagt kommer vi i våra ägardialoger att fortsätta att sätta ljuset på denna fråga, för det är inte föredömligt att så många tåg inte kommer i tid.

Anf. 21 ISAK FROM (S):

Herr talman! Tack, finansministern, för förtydligandet på slutet av att det inte är ett föredöme!

I det inledande svaret sa finansministern att bolaget bär en stor del av ansvaret för den senaste tidens problem, och det är klart att det delvis är så. I talarstolen sa finansministern också att ansvaret även ligger på andra.

Prot. 2023/24:75

27 februari

Svar på
interpellationer

Då är det bra att vi har finansministern här, för hon är ansvarig för den budgetproposition som läggs fram här i kammaren. Det är klart att den budgetproposition som finansministern har lagt fram försämrar förutsättningarna för Trafikverket att upprätthålla underhållet.

Sedan, herr talman, har Tidöpartierna röstat nej till vårt socialdemokratiska förslag att ta tillbaka underhållet i statlig regi då det är uppenbart att många av de privata aktörerna inte har uppfyllt de uppdrag de har fått avtal om att utföra.

Det gäller inte minst alla de växlar som Trafikverket har konstaterat borde ha bytts för länge sedan men som inte har bytts. Det är en betydande del i att alla tåg, oavsett operatör, har svårt att trafikera den svenska järnvägen.

Som flera har lyft fram har vi vinter i Sverige. Vi har haft vinter till och med långt nere i Skåne i år. Det är återkommande att det ibland blir vinter, och detta behöver man ha beredskap för. I Västerbotten gick vi från 38 minusgrader till blötsnö och sedan 6 plusgrader på två tre dagar, och det är klart att dessa tre olika väderfaktorer orsakar problem för trafiken. Likväl kan detta inte vara nyheter.

Det som är nytt är att SJ har konstaterat att man inte klarar av att upprätthålla tidtabellen. Precis som ledamoten Monica Haider så förtjänstfullt lyfte fram här ställer man in avgångar helt och hållet nu och hänvisar resenärerna till andra transportslag.

Det är klart att en sådan situation ger en signal att vi inte litar på att järnvägen faktiskt kan transportera oss. Detta är fullt förståeligt när till exempel Stockholm–Malmö förra året uppvisade nästan 10 000 förseningsminuter, drygt 30 minuter för sent per avgång, och att man under detta år har landat i att många avgångar helt och hållet ställs in.

Det kan inte på något sätt vara så att varken Trafikverket eller statligt ägda SJ klarar statens uppsatta transportmål, som finns på regeringens hemsida. Finansministern har ett ansvar för båda frågorna. Vi behöver stärka järnvägens förutsättningar. Bolaget SJ måste prestera bättre. Statens järnvägar, SJ, är vårt gemensamma bolag. Finansministern har ansvaret.

Anf. 22 MONICA HAIDER (S):

Herr talman! Tack för svaret, finansministern! Nej, det är verkligen inget föredöme.

Finansministern anger i sitt svar att SJ har initierat ett omfattande analysarbete för att finna åtgärder. Det är jättebra; det behöver de verkligen göra. Frågan är dock vad som har ändrats de senaste månaderna. Jag har åkt tåg till Stockholm sedan 2014, och jag har under alla dessa år aldrig varit med om samma sak som har hänt de senaste månaderna. Det måste ju vara något som SJ har gjort annorlunda i år som de inte har gjort förut. Det har varit förseningar men inte på det sätt som det har varit de senaste månaderna. Vad är det egentligen som har hänt?

Det har faktiskt varit flera svåra vintrar sedan 2014, och staten har ett ansvar här. Jag är väl medveten om att vi har en underhållsskuld för järnvägen, men det kan ju inte bara bero på det. Jag såväl som finansministern, tror jag, vill faktiskt fortsätta att åka tåg.

Anf. 23 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag tackar för frågorna. Jag har några korta ord till.

Jag tror att jag både i det skriftliga svaret och i mitt tidigare inlägg har svarat specifikt på ledamotens frågor. Jag vill bara tillägga att det självfallet är prioriterat för regeringen att förbättra den transportinfrastruktur vi har. Vi behöver reparera, vi behöver underhålla och vi behöver också i en del fall bygga nytt.

Det som är viktigt för oss är att det är samhällsekonomiskt lönsamt, att vi förvaltar skattebetalarnas pengar på allra bästa sätt och att vi ser att det faktiskt leder till förbättrad pendling och förbättrad godstrafik och annat som är viktigt för att Sverige ska växa och tillväxten bli större. Det var därför vi avbröt arbetet med det kostsamma projektet med höghastighetsbanor – vi såg att pengarna inte användes på bästa sätt där.

Regeringen har gett Trafikverket i uppdrag att redovisa åtgärder för att stärka järnvägsunderhållet och genomföra detta så att både robustheten, tillförlitligheten och punktligheten kan bli bättre. Det är viktigt att Trafikverket gör också den analysen ordentligt.

Vi vill att Sverige steg för steg ska få en mycket bättre infrastruktur som är både robust och mer tillförlitlig. Som jag sagt tidigare har det svenska infrastruktur- och transportsystemet en enorm underhållsskuld.

Den här debatten handlar dock om staten som ägare av SJ. Som sagt är det av särskild vikt att statligt ägda bolag, bolag som ägs av oss gemensamt, agerar på ett sådant sätt att de kan åtnjuta ett offentligt förtroende. Något vi också hela tiden har uppe till diskussion med SJ i våra ägardialoger är hur man förbättrar punktligheten, som är en av de absolut viktigaste delarna för bolaget.

Men det är ändå viktigt att komma ihåg, herr talman, att detta inte är en myndighet utan ett bolag som finns på en avreglerad marknad i konkurrens med andra tågoperatörer. Det är viktigt eftersom vi styr bolag på det sätt som riksdagen har bestämt att bolag ska styras: Vi har en styrelse, och vi har en ledning som sköter det operativa, helt enkelt den löpande förvaltningen av verksamheten.

Det betyder inte att vi backar tillbaka och inte tar ansvaret att ha en hög och tydlig förväntan på SJ. SJ är ett av de viktigaste bolagen för svenska folket, och det ska nu hantera de rådande problemen. Därför kommer vi i varje dialog framöver att vara väldigt tydliga med just de frågor som vi nu pratar om och som jag också är glad att ledamoten From har lyft upp.

Jag kan försäkra Isak From och dem som lyssnar på debatten att vi fortsätter att följa utvecklingen väldigt nära. Vi ställer också tydliga krav på förändring och förbättring. Alla behöver göra sin del av jobbet, herr talman, och fler tåg behöver komma i tid.

Anf. 24 ISAK FROM (S):

Herr talman! Finansministern säger att vi sedan länge har en väldigt stor underhållsskuld. Var det därför det här regeringsunderlaget sänkte anslaget till järnvägsunderhållet?

På regeringens hemsida framgår det att transportpolitikens övergripande mål är att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktig hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela landet. Nu när vi har finansministern här kan hon ju också kommentera det faktum att väldigt många privatpersoner drabbas ekonomiskt av att inte

hinna i tid till jobbet. Också många företag drabbas när anställda inte kommer i tid till jobbet. Det kan inte på något sätt vara samhällsekonomiskt lönsamt över huvud taget.

Nej, herr talman, detta håller helt enkelt inte. Det kan inte finnas någon som anser, när det kommer till järnvägen och SJ, att alla inställda tåg är någonting samhällsekonomiskt effektivt eller långsiktigt hållbart.

Kommer man inte till jobbet, hinner man inte i tid, litat man inte på järnvägen och litat man inte på SJ väljer man andra transportlösningar, vilket i förlängningen drabbar hela samhället. Det, herr talman, ligger nu i finansministerns knä.

Anf. 25 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag tackar för debatten.

Om man hade lyssnat på vad jag sa hade man hört att det är viktigt för oss att de framtida infrastruktursatsningarna ska vara samhällsekonomiskt lönsamma. Man ska inte lägga alla pengar i en korg för ett svindyrt projekt, herr talman, som inte skulle vara samhällsekonomiskt lönsamt. Under flera år gjorde man detta och gjorde samtidigt alldeles för lite för att se till att den regionala pendlingen runt om i Sverige fungerade. Det var det som var min poäng med samhällsekonomisk lönsamhet. Vi kanske får återkomma till det.

Interpellationen handlade dock om SJ. Jag kan återigen intyga att vi i våra dialoger med SJ har höga förväntningar, precis som svenska folket har, på att tågen ska gå i tid.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 16 Svar på interpellationerna 2023/24:426 och 455 om skattebefrielse på biogas

Anf. 26 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Peder Björk har frågat mig om jag avser att ta initiativ för att de som tidigare beviljats skattebefrielse för biogas inte ska komma att återkrävas på pengarna. Han har också frågat mig om regeringen avser att aktivt medverka i den påbörjade granskningen med avsikt att säkerställa skattebefrielse för biogas i Sverige. Johan Löfstrand har frågat mig hur jag och regeringen arbetar med frågan om skattebefrielse för biogasen och när jag tror att frågan kommer att vara hanterad.

Frågorna är ställda mot bakgrund av att tribunalen, som är EU-domstolens första instans, i december 2022 ogiltigförklarade Sveriges godkännanden för skattebefrielse. Motiveringen var att Europeiska kommissionen i beslutsprocessen borde ha inlett ett så kallat formellt granskningsförfarande. Detta medförde att Skatteverket i mars 2023 meddelade att skattebefrielse för tillfället inte kan medges.

Regeringen verkar för att skattebefrielsen ska godkännas så snart som möjligt. Kommissionen har tagit alldeles för lång tid på sig. Regeringen har fört en aktiv dialog med kommissionen för att den ska påbörja sin granskning, och jag är glad att den nu äntligen har gjort det. Det innebär bland annat att Sverige har ombetts att inkomma med kommentarer för att

hjälpa kommissionen att göra en slutlig bedömning. Självklart kommer vi att medverka aktivt i granskningen. Regeringens utgångspunkt i granskningen är att skattebefrielsen ska godkännas på nytt och att frågan om återkrav av skattebeloppen inte blir aktuell.

Prot. 2023/24:75

27 februari

Svar på
interpellationer

Då Johan Löfstrand (S), som framställt en av interpellationerna, anmält att han var förhindrad att närvara vid sammanträdet medgav förste vice talmannen att Anna-Caren Säterberg (S) i stället fick delta i interpellationsdebatten.

Anf. 27 PEDER BJÖRK (S):

Herr talman! Biogas är en viktig del i omställningen till ett mer hållbart samhälle, i synnerhet när det gäller att minska utsläppen från transporter. Särskilt viktigt är detta för tunga transporter, där el eller något annat alternativ kanske inte riktigt funkar nu och kanske heller aldrig kommer att funka. För att kunna sänka utsläppen från de transporterna behöver vi biogasen. Jag tänker bland annat på de transporter som sker inom skogsindustrin.

Med statliga stöd har biogasen kunnat utvecklas på ett positivt sätt i Sverige. Det har skapat förutsättningar för både produktion och distribution av biogas runt om i landet. Förutom det statliga stödet har även många privata företag och offentliga aktörer investerat mycket egna pengar i biogas. En grundförutsättning för att man velat göra dessa investeringar har varit att det har funnits en skattebefrielse. På så sätt har kalkylerna kunnat gå ihop.

När denna skattebefrielse försvann innebar det att kostnaderna ökade kraftigt för dem som valt transporter med fordon som går på biogas. Det innebar också att försäljningen av biogas minskade kraftigt. För dem som producerar biogas har därför intäkterna dramatiskt minskat. På grund av osäkerheten när skattebefrielsen nu har försvunnit är det dessutom nu många som tvekar att investera i nya fordon som drivs på biogas.

Därför, herr talman, är skattebefrielsen oerhört viktig för att kunna säkerställa en framtida användning av biogas i Sverige.

Det är bra att regeringen är aktiv i frågan. Men faktum kvarstår: Än så länge finns det inget besked, och det har tagit upp till 14 månader för kommissionen att ens påbörja granskningen. Frågan är om vi får vänta 6 månader, 12 månader eller 18 månader till innan vi får ett besked från kommissionen.

Herr talman! Förutom osäkerheten om hur det ska bli med skattebefrielsen framåt finns det också en stor osäkerhet om vad som kommer att ske med den skattebefrielse som redan har beviljats, från 2021 fram till att domen föll i slutet av 2022.

När det gäller min fråga om just återkrav hänvisar finansministern till att ”regeringens utgångspunkt i granskningen är att skattebefrielsen ska godkännas på nytt och att frågan om återkrav av skattebeloppen inte blir aktuell”. Det svaret leder till två följdfrågor om just återkrav. Jag skulle gärna vilja få svar på dem från finansministern.

Till att börja med undrar jag om finansministern kan vara säker på att ett nytt positivt beslut kommer att omfatta hela perioden, från 2021 och framåt, så att återkrav aldrig blir aktuellt. Eller kommer ett nytt beslut att gälla endast från det datum då beslutet fattas? Och om det skulle bli så illa

att det inte blir ett positivt beslut, finns det någon plan för hur man då ska hantera det här med återkrav?

Anf. 28 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S):

Herr talman! Jag vill tacka finansministern för svaret, även om svaret kanske är detsamma som vi har hört i över ett år.

Den socialdemokratiskt ledda regeringen satsade på biogas och förde bland annat in biogasstöd i Klimatklivet. Om herr talmannen undrar är även Klimatklivet något som den socialdemokratiskt ledda regeringen införde. Tillsammans förväntas de åtgärder som fått stöd av Klimatklivet bidra med en årlig minskning av växthusgasutsläpp på 2,5 miljoner ton. Där kommer biogas på andra plats när det gäller utsläppsminskningar.

Jag har besökt många bönder som har satsat på att använda skit till produktion av biogas. Det måste vara den mest fantastiska cirkulära ekonomin som finns. Vissa anläggningar är mindre. Andra är större. Några har också samarbetat med kommuner som har tecknat kontrakt för att kunna fylla kommunens bussar med biogas och använda det i kollektivtrafiken. I hela 16 av 21 regioner åker svenskarna bussar som drivs med biogas som ofta är lokalt producerad. Det är bra. Vi socialdemokrater vill se mer svenskt i tanken, fler möjligheter till avkastning i svenskt jordbruk och mer klimatsmart cirkulär ekonomi.

Herr talman! Egen produktion av biogas stärker också vår försörjningsförmåga och beredskap.

Nu har vi dock en regering som prioriterar att öka Sveriges utsläpp. Vi har en regering som ännu inte har sett till att den skattebefrielse för biogas som Sverige har haft har återställts. Det innebär ökade drivmedelskostnader, vilket drabbar dem som kör biogasbil men också kollektivtrafik och åkerier. Det leder till höjda biljettpriser eller färre avgångar i busstrafiken liksom till höjda priser mot handeln.

Försäljningen av biogaslastbilarna har gått från nästan 10 procent av den totala försäljningen till i princip noll. Det är en direkt konsekvens av skatten. Och flera industrier har tyvärr bytt tillbaka till fossila bränslen av samma skäl.

Marcus Dahlsten, som är vd på Transportföretagen, säger: ”Det här är ett hårt slag för transportsektorn och de företag som väljer att gå före i den gröna omställningen genom att använda sig av biogas. Vi ser att det kan innebära kostnadsökningar på upp till 30 miljoner kronor för ett åkeri med 150 biogaslastbilar. Transportsektorn är en lågmarginalbransch och det slår undan benen på företagen som kämpar i den gröna omställningens framkant.”

I tidningar kan man se rubriker om att skatt på biogas är som sockerskatt på broccoli. I P4 Östergötland kan man höra att skatt på biogas är som att ha alkoholskatt på mjölk. Det är alltså inte vidare smart.

Herr talman! Finansministern får gärna utveckla sitt svar om hur den aktiva dialog som finansministern hänvisar till har sett ut och när det kommer ett besked om återinförd skattebefrielse för biogas.

Anf. 29 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag vill tacka interpellanterna för denna fråga, även om en av interpellanterna inte är här men ersätts föredömligt av Anna-Caren Säterberg.

Jag tycker att man ska backa lite och gå till det som är grunden för detta. Riksdagen är väldigt överens om biogasen och om skattebefrielsen. Det är viktigt att poängtera. Det låter nästan som att det inte är så.

Detta är en viktig och allvarlig fråga, inte minst för alla dem som drabbats. När det här ogiltigförklarades drabbades nämligen lantbrukare hårt. Det gäller även kollektivtrafiken, transportsektorn, åkerier och många andra. Det är ofta små bolag som har små marginaler. Det här har varit och är en stor smäll för dem. Därför är det viktigt att vi nu driver på. Kommissionen har äntligen tagit upp ärendet och ska förhoppningsvis både göra om och göra rätt.

Vad beror detta på? För den som kanske lyssnar på debatten ska jag berätta kort vad som egentligen har hänt. Kommissionen hade godkänt Sveriges skattebefrielse för biogas. Jag tror att alla i den här kammaren tyckte att det var bra. Det var bra för svenska företag, det var bra för Sverige och det var bra för klimatet. Men i december 2022 slog EU-domstolen, som jag sa inledningsvis, fast att handläggningen hade varit otillräcklig. Kommissionen hade alltså inte gjort ett tillräckligt gediget arbete under sin granskning. Det är det stora problemet.

Ett annat stort problem fram till för bara någon månad sedan har varit att kommissionen har väntat oerhört länge med att plocka upp granskningen igen. Vi har naturligtvis påpekat detta vid många tillfällen på olika nivåer. Jag hade senast i januari samtal med Margrethe Vestager. Strax efter det samtalet tog man äntligen tag i granskningen. Det betyder att kommissionen och Sverige, alltså Finansdepartementet, nu kommer att samverka nära för att det ska bli rätt. Men i grund och botten är det alltså kommissionen som har gjort fel från början.

Det ställs frågor om återkraven. Vi har en målsättning. Jag kan ju inte lova någonting och kan inte veta vad kommissionen kommer att landa i. Men vi jobbar nära och såklart aktivt för att det ska bli som regeringen och som jag vet att också riksdagen vill: att vi ska få ett nytt godkännande för skattebefrielse för biogas. Kommissionen var inte emot det från början, utan problemet gällde granskningen och handläggningen. Vi vill också att det i sådana fall inte ska bli återkrav på de skattebeloppen. Det är självklart regeringens målsättning.

Men det är kommissionen som måste ge godkännandet. Innan vi har det kan vi inte lova någonting.

Vi är överens. Det jag kan lova ledamöterna i kammaren är att vi jobbar på med frågan. Tjänstemän har varit aktiva i frågan. Och i det senaste samtalet jag hade med Margrethe Vestager var jag väldigt tydlig. Nu har kommissionen plockat upp frågan, alldeles för sent men dock. Och vi har en dialog med branschen. Jag vet att många här i kammaren har det, men det har såklart även vi på Finansdepartementet.

Egentligen är alla helt eniga. Det här måste få en lösning så snabbt som möjligt, och den borde ha kommit för länge sedan.

Anf. 30 PEDER BJÖRK (S):

Herr talman! Jag vill tacka finansministern för att hon är så tydlig med att det finns en enighet i kammaren och för att regeringen jobbar med frågorna och tycks vara beredd att stå upp för den enighet som finns om skattebefrielse för biogas.

Jag noterar att finansministern säger sig se och förstå de ekonomiska konsekvenser som domen från tribunalen har lett till för många aktörer runt om i vårt land. Det har lett till stora konsekvenser, inte minst för små företag.

Herr talman! Jag undrar ändå om finansministern fullt ut förstår allvaret när hon inte kan ge ett tydligt besked om hur regeringen väljer att hantera återkrav, oavsett vad kommissionens beslut blir och hur vägen framåt ser ut. Det är ju otroligt många som har investerat stora belopp i produktion av biogas och även i fordon.

Skattebefrielsen på biogas har varit utgångspunkten för att få de ekonomiska kalkylerna att gå ihop. De som producerar och säljer biogas får dessutom i ett första läge minskade intäkter därför att ingen köper biogasen. Det gör att de får kostnader för det.

Det finns också en risk att de får återkrav på skattebefrielsen de redan fått. Det gäller bland annat jordbruksverksamheter runt om i landet, som riskerar att få en skattesmäll på flera miljoner kronor om återkrav kommer. De verksamheterna vet i så fall inte om de överlever över huvud taget. Det skapar givetvis en otrolig osäkerhet i de företagen när de inte får ett tydligt besked. Det kan innebära att de får lägga ned sin verksamhet. Men även om det inte är så illa att de får lägga ned sin verksamhet begränsas viljan att utveckla verksamheten i övrigt, eller investera i den verksamhet som bedrivs i dag, på grund av osäkerheten.

Herr talman! Jag undrar helt enkelt varför finansministern inte här och nu kan ge besked om hur regeringen tänker hantera återkravet, oavsett vad kommissionen kommer fram till. Det vore ett viktigt besked till alla företag, inte minst de små, som har vågat och velat vara med och driva utvecklingen mot en mer hållbar framtid i Sverige. De har satsat otroligt mycket på hållbara transporter men får nu inget besked av regeringen om återkravet.

Herr talman! Jag skulle gärna vilja höra finansministern ge ett tydligare besked till dem som har investerat i biogas att regeringen ser dem och framför allt kan tänka sig att bidra till en lösning där de inte drabbas av återkrav.

Anf. 31 ANNA-CAREN SÅTHERBERG (S):

Herr talman! Det har verkligen tagit alldeles för lång tid. Det kan verka helt absurt, särskilt som vi vet att EU storsatsar på biogas och vill se en tiodubbling av produktionen till 2030. Men nu tas alltså både energi- och koldioxidskatt ut på klimatsmart biogas och biogasol på samma nivå som fossila bränslen. Jag hoppas verkligen att finansministern och regeringen blir lite mer lyckosamma i dialogen med EU-kommissionen. Från den 1 januari 2024 innebär ju skatten en ytterligare 20-procentig prisökning i en biogasbransch som har det tufft, i en kollektivtrafik där kostnaderna ökar, för åkerier som satsat på att vara klimatsmarta och på biogaslastbilsfabriker där försäljningen sjunker.

Regeringen har prioriterat att öka utsläppen och inte att till exempel skicka ut den biodrivmedelsutredning på remiss som kom för snart ett år sedan. Regeringen prioriterar i stället fossila bränslen från skurkstater. Även det gör att elektrifieringen av fordonsflottan, som behövs och som vi vill se, nu avstannar.

Herr talman! Jag måste säga att jag inte riktigt förstår vad regeringen vill. Den svenska industrin är ju inte – som den dåvarande, moderate statsministern sa när finansministern satt i hans regering – basically gone. Vår svenska industri har tagit klimatansvar och utvecklar nya affärsidéer och nya processer. De är i framkant. Men de behöver också veta att politiken håller ihop och är med. De behöver veta att politiken gör sitt för att investeringarna inte hamnar i andra länder.

Biogasen är cirkulär och klimatsmart – och behövd. Den skapar nytta i hela kedjan och ökar Sveriges konkurrenskraft och beredskap. Vi socialdemokrater kommer naturligtvis att ligga på regeringen om den här skattebefrielsen, herr talman, för det har gått alldeles för lång tid.

Jag uppskattar det finansministern säger om arbetet man gör, men nu när kommissionen tog så lång tid på sig undrar jag ändå om finansministern har något slags uppfattning om hur snabbt skattebefrielsen kan komma på plats. Vi hörde ett datum förut, men då trodde vi att kommissionen skulle sätta igång snabbare. Det tog mycket längre tid än vad någon i den här kammaren, inklusive finansministern, ville.

Anf. 32 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag måste säga att jag häpnar lite över Anna-Caren Säterbergs beskrivning av svensk industri och regeringens arbete med den samma. Är det någonting som är viktigt för mig på kort och lång sikt är det att Sverige ska växa. Vi ska ha en tillväxt som är stark. Sverige ska vara rikare om tio, femton och tjugo år än vad Sverige är i dag. Samtidigt ska vi få ned utsläppen.

Hur gör vi allt detta tillsammans? Jo, genom att elektrifiera och ställa om. Svenska företag går i bräschen, vilket jag är enormt stolt över. De gör det tillsammans med staten. Staten och kapitalet har ju också ett samarbete kring den gröna omställningen.

Jag är väldigt glad för att många i industrin vänder sig till oss och är tacksamma över att vi tar frågan om kärnkraft på allvar. De vet att det kommer att behövas – tillsammans med vind, sol och vatten – för att de ska kunna växa och bli ännu grönare i framtiden. Det är den här regeringen som gör det och som har majoritet i riksdagen för kärnkraft. Det är också den här regeringen som i budgeten lagt stora resurser på till exempel laddinfrastruktur och infångning av koldioxid. Detta är svensk industri – små som stora företag – glad över.

Det är också den här regeringen som gör Sverige tryggare, om jag ska lägga till någonting viktigt för företag och industri när vi ändå är inne på det. Regeringen ser till att vända den utveckling som pågått alldeles för länge och som handlar om en brutal kriminalitet och en brutal kriminell ekonomi.

Herr talman! Den här frågan och den här debatten handlar ju egentligen om företag som tidigare har haft en skattebefrielse. Det råder som sagt ingen oenighet om detta. Interpellanten och Anna-Caren Säterberg kan känna sig trygga med det jag sagt om att det här är en viktig fråga. Kommissionen har gjort fel. Kommissionen har dessutom varit alldeles för långsam. Det har vi framfört.

Nu har man lyft frågan, och vi kommer att jobba aktivt med kommissionen för att det ska bli som vi alla här inne vill, det vill säga att skattebe-

frielsen ska kunna fortsätta. Målet är självklart att det inte ska bli några återkrav.

Herr talman! Jag vet att det här är en viktig fråga för många företag – särskilt en hel del mindre företag som har satsat stort på detta. Jag delar den beskrivning som båda ledamöterna gjort i debatten av hur tufft det är för många. De gick all in för att göra rätt, och så blev det en bestraffning på grund av att kommissionen inte hanterade det här ärendet som de borde ha gjort från början.

Vi kommer att fortsätta jobba med den här frågan likaväl som med frågan om att underlätta för lantbruket, transportsektorn och småföretagen generellt. Det handlar till exempel om förändrad reduktionsplikt, som är viktigt för många mindre företag, och sänkt skatt på jordbruksdiesel. Det har varit viktigt för att klara sig i en tuff tid. Vi vill göra en mängd saker för att underlätta. Skattebefrielsen på biogas är bra för både klimatet och företagen. Det är därför det är så viktigt att det här kommer på plats.

Slutligen kan jag bara återigen poängtera att jag är glad över att kommissionen äntligen tagit upp bollen. Det tog alldeles för lång tid. Vi kommer att göra allt vad vi kan i samarbete med kommissionen för att det här ska bli så bra som möjligt och gå så snabbt som möjligt.

Anf. 33 PEDER BJÖRK (S):

Herr talman! Jag tror att vi är många som är väldigt oroliga för att frågan om skattebefrielse på biogas kommer att dra ut på tiden. Jag noterar, herr talman, att finansministern inte kommenterar tidsplanen framåt utan bara konstaterar att det hittills har tagit väldigt lång tid. I ljuset av det blir det utblevna svaret från finansministern i återkravsfrågan ännu svårare för de företag som nu har det otroligt tufft ekonomiskt. De företagen skulle behöva ett besked här och nu om hur regeringen tänker sig att hantera återkrav för den skattebefrielse som redan har skett, så att de kan blicka framåt och känna sig trygga i att det här inte kommer att drabba dem.

Herr talman! Tyvärr missar finansministern chansen att här i dag ge ett tydligt besked. Jag skulle gärna se att finansministern tar chansen att nu gå tillbaka till Finansdepartementet, skriva fram ett förslag på hur man ska kunna hantera återkraven och återkomma till riksdagen med detta förslag. Det finns en stor risk att den här processen drar ut på tiden och kommer att ta inte bara 6, 12 eller 14 månader utan kanske 18 månader eller ännu längre än så. Under den tiden blöder de här företagen, som har valt att gå före och satsa på biogas för att få hållbara transporter. De företagen förtjänar ett besked. Missa inte den här chansen, finansministern, utan se till att lämna ett besked till de här företagen om hur regeringen ser på återkraven! På så sätt säkrar vi också att det finns biogas i Sverige i framtiden.

Anf. 34 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S):

Herr talman! Jag tycker inte att finansministern ska vara så upprörd över att jag ifrågasätter regeringens klimatpolitik när man ökar utsläppen. Ja, det finns en majoritet i Sveriges riksdag för finansministerns politik, men det i sin tur borgar definitivt inte för en klimatpolitik. Den majoriteten i Sveriges riksdag gynnar inte det klimatsmarta. Finansministern får nog i så fall se sig om efter andra kamrater som bryr sig om svensk industri och svensk produktion och om att öka Sveriges beredskap och se till att vi får en mer cirkulär och klimatsmart ekonomi.

Herr talman! Jag uppskattar ändå att finansministern tydligt säger att jobbet för att vi ska få tillbaka den skattebefrielse på biogas som vi behöver är igång. Men jag skulle gärna vilja få svar på den fråga som jag ställde i mitt förra inlägg. Tidsramen verkar förskjutas. Först fick vi reda på en tidslängd, men kommissionen har inte tagit upp frågan förrän nu. Vad gör finansministern för bedömning av hur lång tid det här kan ta? Biogasbranschen går verkligen på knäna just nu. Jag tror att alla i den här kammaren, inklusive finansministern, vill se till att den inte gör det.

Anf. 35 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag vill vända mig till dem som har drabbats av den här långsamma och felaktiga hanteringen från kommissionens sida. Ni ska veta att vi varje dag jobbar för att detta ska få en lösning. Äntligen har kommissionen plockat upp bollen. Kommissionen vet mycket väl att regeringen men också Sveriges riksdag känner en stor frustration över vilken tid det tog innan man gjorde det. Regeringen och vi på Finansdepartementet kommer att jobba så nära och så tajt som det bara går med kommissionen i sakfrågan – även såklart för att pusha tidsmässigt.

Däremot kan jag aldrig lova när kommissionen blir klar. Det kan ingen i riksdagen göra heller. Jag önskar att jag kunde bestämma det, men frågan ligger hos kommissionen. Vi kommer att göra allt vi kan för att det här ska gå så snabbt som möjligt, för vi vet att det är många som just nu känner stor osäkerhet och oro för att det här drar ut på tiden och man inte får besked. Det jag kan lova är att vi ska göra allt vi kan för att frågan ska komma så bra ut som möjligt så snabbt som möjligt.

Tack för debatten!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 17 Svar på interpellation 2023/24:456 om grönt avdrag för villabatterier

Anf. 36 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Monica Haider har frågat mig om jag och regeringen är beredda att ändra i lagstiftningen så att villabatterier kan användas till stöd-tjänster, effektoppkapning eller andra ändamål än enbart lagring av egenproducerad el.

Frågan är ställd mot bakgrund av att Skatteverket den 25 januari publicerade ett ställningstagande som rör myndighetens tolkning av bestämmelserna om skattereduktion för installation av system för lagring av egenproducerad elenergi inom ramen för skattereduktionen för grön teknik. Skatteverkets uppfattning är att det krävs att ett batteri uteslutande eller så gott som uteslutande ska användas till att lagra egenproducerad el för att skattereduktion för grön teknik ska kunna medges. Ställningstagandet tillämpas på preliminära skattereduktioner som begärs för inkomståret 2024 eller senare.

Som jag konstaterat i tidigare svar till Monica Haider och även i interpellationsdebatten den 6 februari är det Skatteverket som tillämpande myndighet och i slutändan förvaltningsdomstolarna som tolkar innebörden

av gällande lagstiftning. Konsekvenserna av Skatteverkets ställningstagande analyseras för närvarande inom Finansdepartementet.

Anf. 37 MONICA HAIDER (S):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret. Tyvärr var det inte det svar jag ville ha, men ibland är det så i interpellationsdebatter – eller rättare sagt nästan alltid.

Varför är då detta en viktig fråga? Det första jag vill säga är att det är olyckligt att Skatteverket ändrar sin tolkning – vilket sker allt oftare, känns det som. Vi har ett annat exempel som är lika högaktuellt, nämligen Skatteverkets tolkning av skatten på intrångsersättning för nekad avverkning i fjällnära skog och ersättning vid bildande av naturreservat. Där gör nu Skatteverket den nya tolkningen att dessa ersättningar ska beskattas olika, vilket inte varit fallet tidigare. Det är också väldigt olyckligt, men det är en egen debatt. Det kanske kommer en interpellation om den saken.

Skatteverket ändrade sin tolkning vid årsskiftet, och det innebär att batterilager endast får användas till att lagra egen el för att få rätt till skatte-reduktionen. Det är ytterst få batterier som används så ensidigt. Batterierna kommer sannolikt inte ens att användas på vintern, men vi vet alla att batterier mår bra av att användas. Den plötsliga förändringen följer inte avsikten i lagstiftningen: att främja den gröna omställningen och stärka villaägarnas motståndskraft mot höga elpriser. Varken i lagstiftningen eller i förarbetena uttrycker lagstiftarna att man vill begränsa vilka nyttor batterierna ska kunna ge.

De systemtjänster som batterierna kan ge elnätet är viktiga för att kunna utnyttja elnätet i större utsträckning. Att köpa ett batteri bara för att lagra el blir inte lika attraktivt, och vi förlorar många nyttor som vi verkligen behöver i elsystemet. Det sätter också en hel bransch i en svår situation i en lågkonjunktur, liksom privatpersoner som inte riktigt vet hur de får använda sina batterier. Alla vill ha stabila spelregler och inte bli bestraffade. Det är också svårt att kontrollera att batterierna bara används till eget lager, och vem ska göra det?

Herr talman! Vi lägger stora skattepengar på det gröna avdraget, men med den nya tolkningen förlorar vi stora nyttor som vi verkligen behöver. Det främjar verkligen inte den gröna omställningen och inte heller motståndskraften mot de höga elpriserna. Är det så att det har blivit för dyrt för staten? Har avdraget blivit för populärt?

Enligt uppgift tycker tydligen Skatteverket det. Kostnaden har gått från 45 miljoner 2021 till 1,3 miljarder 2023, enligt Skatteverkets egen statistik. Det gröna avdraget kostade totalt preliminärt 5,55 miljarder 2023 i stället för 2,14 miljarder, som var beräkningen när det infördes.

Att då göra en ny tolkning kan uppfattas lite konstigt – ska Skatteverket verkligen göra det? Vi vill alla främja den gröna omställningen och elektrifieringen i samhället, men denna omtolkning gör definitivt inte det.

Min fråga kvarstår alltså: Är finansministern beredd att förtydliga lagstiftningen?

Anf. 38 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Tack, ledamoten, även för denna fråga! Samma fråga var uppe i en debatt i kammaren för exakt tre veckor sedan. Jag säger nu som jag tror att jag sa då, ganska exakt.

Först och främst: Detta har hänt ganska nyss. Skatteverket har kommit in med en hemställan, och vi fick precis nu besked om att Skatterättsnämnden har fått in ansökningar om förhandsbesked i denna fråga. Det är i grund och botten bra om denna fråga prövas. Det var min grundinställning då, och det är det även nu. Detta kan ge oss rättslig vägledning i frågan. Jag tror att det vore dumt av regeringen att springa före, utan vi får se vad som kommer att hända när denna fråga prövas på olika nivåer. Detta är av grundläggande vikt.

Med detta sagt tycker vi dock i grund och botten att detta är en viktig skattereduktion. Den är viktig för den gröna tekniken och för grön omställning. För att vi ska klara klimatomställningen behöver vi ha med alla, hela samhället. Det är väldigt viktigt, menar vi – och jag tror att ni håller med – att hushåll också får möjlighet att investera i solceller, laddboxar, lagring av el och annat. Då har denna skattereduktion verkligen en viktig uppgift att fylla.

Då kan man undra varför det blev så här. Det är egentligen inte jag som ska säga varför Skatteverket landar där de landar. Men uppenbarligen är det, vilket jag också sa i den förra debatten, en effekt av att teknikutvecklingen gått väldigt fort. Den förra lagstiftningen, som kom på plats 2021, tror jag, hänger inte riktigt med. Jag lastar inte någon tidigare regering för detta, för teknikutveckling går fort. Skatteverket har då gjort denna bedömning.

Vad är då min slutkläm och poängen i allt detta? Skattereduktionen är viktig. Det är viktigt för omställningen att fler kan vara med och både producera och lagra el. Nu har Skatteverket gett sitt tydliga besked; det är därför vi har denna debatt. Men jag menar att det är bra att Skatterättsnämnden nu, innan vi går vidare och ser exakt vad vi ska göra, behandlar frågan; vi får se om detta ger rättslig vägledning.

Jag utesluter alltså ingenting – det vore väldigt dumt. Detta är i grunden ett bra avdrag. Det kan mycket väl hända att det kommer att behöva justeras lagstiftningsmässigt, men jag drar inte den slutsatsen förrän det är prövat.

Anf. 39 MONICA HAIDER (S):

Herr talman! Tack så mycket för svaret, finansministern! Jag hade givetvis hoppats att finansministern inte skulle vänta på att ett domstolsavgörande blir klart. Finansministern sa i sitt inlägg att Skatterättsnämnden också kommer att ge ett förhandsbesked i frågan; vi hoppas att det kommer snart. Ska vi vänta kommer det att innebära uteblivna investeringar i villabatterier, vilket även kommer att innebära ett mer ansträngt elnät.

Batterierna har, precis som finansministern sa, många nyttor, inte bara att lagra el för eget bruk. De bidrar även till att hålla frekvensen, motverka flaskhalsar, öka egenanvändningen, kapa effekttoppar och möjliggöra ödrift. Många av dessa nyttor går förlorade om man använder det gröna avdraget eftersom man då bara får tillåtelse att lagra egen el, enligt Skatteverkets nya tolkning.

Då missar vi också nyttan för hela elsystemet. Ett elnätsföretag som har problem under ett mindre antal timmar per år kan exempelvis skjuta upp sina investeringskostnader eller helt ersätta dem genom att i stället köpa batteritjänster för dessa timmar, för en bråkdel av kostnaden för att

investera i en ny ledning. Det finns många vinster med att använda batterier till det som de behövs för i elsystemet.

Nu kan man också läsa att Skatteverket den 5 februari gjorde en hemställan till Finansdepartementet om en utredning av skattereduktion för installation av grön teknik för att anpassa de nuvarande reglerna till den teknikutveckling som har skett inom området. Skatteverket vill också titta på om skattereduktionen ska medges med samma procentsats oavsett vilken installation som utförts.

Det sistnämnda, om samma skattereduktion oavsett installation, är kanske något att titta på över tid, om det sker förutsägbart och planerat. Vi vet alla vad som gäller och när. Det är viktigt att det är orderdatum som gäller för skattereduktionen så att de som investerar vet vad som gäller när ordern läggs.

En nedtrappning till 20 procent, som gäller för solceller, bör göras i etapper så att det inte blir ett abrupt slut. Jag vet att Svensk Solenergi har lagt fram ett förslag om tre olika steg: först 40, sedan 30 och sedan ned till 20 procent. Enligt uppgift öppnar olika procentsatser för skatteavdraget upp för oseriösa aktörer, om batterier blir väldigt dyra och solceller väldigt billiga. Jag vet att varken finansministern eller jag gillar fusk och oseriösa aktörer.

Det som är problematiskt är att Skatteverket ändrar sin tolkning mitt i, och det är inte första gången.

Herr talman! Flera i branschen har begärt förhandsbesked, precis som finansministern sa. Detta ska prövas, och det får vi vänta på. Det bästa är om regeringen förtydligar lagstiftningen så att man ersätter de nyttor som batterier ger i elsystemet. Detta är inte bara en skattefråga utan en fråga för hela vårt elsystem. Att det blir dyrt för staten borde inte innebära att det görs nya tolkningar. Jag har aldrig hört regeringen klaga på de höga kostnaderna för rot och rut, som också har stigit över tid.

Min fråga är: Är finansministern beredd att lösa denna fråga både för privatpersoner och för en bransch som behöver långsiktiga förutsättningar?

Anf. 40 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Tack återigen, Monica Haider, för frågan! Den är viktig. Som jag nämnde går teknikutvecklingen ibland fort, och lagstiftningen hänger inte riktigt med. Min poäng är, som jag sagt tidigare, att jag tror att det är viktigt att lagstiftningen får prövas i olika instanser. Men självklart är detta avdrag viktigt och bra. Om man efter prövning landar i samma slutsats som Skatteverket får vi verkligen besluta oss för vad vi ska göra i nästa steg.

Just nu tycker jag att det är viktigt att analysera och följa detta. Att vi nu får den här rättsliga prövningen i Skatterättsnämnden tror jag är väldigt viktigt.

Anf. 41 MONICA HAIDER (S):

Herr talman! Tack, finansministern, för ytterligare svar! Ja, frågan är viktig och engagerar många, som finansministern säkert vet. Samtidigt är det bra att så många vill vara med och bidra till att ställa om samhället. Vi i Sverige har gått före när det gäller omställningen inom industrin, och nu vill svenska hushåll också vara med och bidra. Där är det gröna avdraget

viktigt; det är vi helt överens om. Det är också viktigt för branschen, som är pressad. Och det handlar även om förtroendet för oss i politiken – att det inte blir slag fram och tillbaka.

Vi behöver ställa om hela samhället, och fler behöver investera i solceller, laddboxar och lagring. Här är också energieffektivisering en viktig del, och där har vi mycket mer att göra. Vi socialdemokrater föreslår ett reformerat rotavdrag för tjänster som bidrar till energieffektivisering, till exempel installation av bergvärme, vattenburen värme, dörrar och fönster samt isolering.

Men med den nya tolkningen från Skatteverket finns det faktiskt risk för att installationen av batterier stannar upp, och det är inte bra, för de behövs i systemet. Jag vill därför fråga finansministern hur det går med den analys som finansministern hänvisar till, som pågår i departementet.

Anf. 42 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag upprepar bara att jag egentligen inte har något att tillägga.

Vi hade ju debatt om detta i kammaren ganska nyligen. Sedan dess har ärendet tagits till Skatterättsnämnden.

Jag kommer att fortsätta säga det jag har sagt tidigare, nämligen att vi följer utvecklingen och analyserar frågan. Men alla, inklusive Monica Haider, ska veta att detta är en viktig fråga. Man måste få veta vad som gäller. Men låt oss först vänta på en rättslig prövning.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 18 Svar på interpellation 2023/24:420 om krisåtgärder för sjukvården

Anf. 43 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! Karin Rågsjö har frågat mig om jag och regeringen avser att sammankalla riksdagspartierna till ett krismöte för överläggningar om vårdkrisen och föreslå en extra ändringsbudget för att möta vårdkrisen. Karin Rågsjö har även frågat mig om jag avser att vidta åtgärder för att förbättra vårdpersonalens arbetsmiljö.

Regeringen och jag själv är medvetna om den nuvarande ekonomiska situationen i kommunsektorn. I budgetpropositionen för 2024 har regeringen aviserat extra tillskott till regionerna de kommande åren för att stärka hälso- och sjukvården. Anslagen inom hälso- och sjukvårdspolitiken för 2024 uppgår sammantaget till cirka 67 miljarder kronor inklusive läkemedelsförmånen. Dessutom tillkommer regionernas andel av det generella statsbidraget.

Jag har i flera tidigare debatter konstaterat att det är sjukvårdshuvudmännen, med direktvalda politiker på kommun- och regionnivå med beskattningsrätt, som ansvarar för hälso- och sjukvården och att verksamheten finansieras till stor del av just skatter. Staten kan inte fullt ut kompensera för de kostnadsökningar som kommunsektorn har. Politiker på alla nivåer behöver arbeta med att prioritera kärnverksamheter. Regeringen

följer samtidigt frågan noga och är beredd att vid behov vidta ytterligare åtgärder.

Jag håller riksdagen underrättad om läget i vården genom de relativt frekventa besöken i socialutskottet och avser i nuläget att även fortsättningsvis följa den ordinarie strukturen för utskottsarbetet.

Med det vill jag tacka Karin Rågsjö för frågorna och ser fram emot debatten.

Anf. 44 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaren, även om de är väldigt svävande! Ibland tänker jag på pandemin och på vårdens ganska heroiska insatser som vi alla hyllade. Jag tänker också på att den förra regeringen var väldigt snabb med att se var resurserna skulle sättas in. Men den nuvarande regeringen och SD har, tycker jag, glömt bort hela processen i pandemin och vad den handlade om. Om vi skulle få in en ny pandemi i Sverige – Gud förbjude! – eller om vi bli anfallna av en främmande makt är sjukvården i nuläget inte beredd.

Ministern föreslår en ökad beskattning. Det är ju inte något som KD brukar vurma för. Hur mycket kan regioner och kommuner höja skatten i en lågkonjunktur? Det undrar man. Annars är ni ju väldigt beredda på att så att säga sänka skatten för de rika.

Vi talar nu om statsbidragen till vården, om det som händer nu och om de uppsägningar som är på gång. Vi befinner oss uppenbart i en ekonomisk kris – en kris som regeringen och SD visar sig väldigt handfallna inför. Det är byggkris, och det är hög arbetslöshet som tickar på. Det är ekonomisk kris och välfärdskris. Jag anser att vi har en nationell sjukvårdskris.

För drygt två veckor sedan kom statsminister Ulf Kristersson med ett löfte om att regeringen och SD skulle gå in med stöd som innebär att man inte ska behöva säga upp anställda. Nu verkar det löftet inte vara vatten värt, men det lät väldigt fint i tv.

Vänsterpartiet har föreslagit en extra ändringsbudget på 15 miljarder för att rädda sjukvården, just för att man skulle slippa att säga upp människor. Nu har vi ersatt det med ett nytt initiativ i finansutskottet, som Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet står bakom, där vi kräver att regeringen och SD ska lägga fram en budget som garanterar bemanning, det vill säga att det inte ska bli några uppsägningar. Då skulle också Kristerssons löfte infrias.

Vi ser nu att stora personalneddragningar är på gång, bland annat på de större universitetssjukhusen. Vi anser att det har varit otillräckliga statsbidrag från regeringen och SD, och det har varit enorma kostnadsökningar i regionerna på grund av inflationen. Pensionerna rusar på, befolkningen blir äldre och så vidare.

Uppsägningar kan ju ske i närtid. Är ni beredda att agera i närtid, frågar jag fortfarande. I svaret på interpellationen står det att man ska följa frågan. Det låter väldigt passivt, tycker jag. Får personalen till slut villkor som gör att de vill jobba kvar? Det stora problemet har ju varit att så många har lämnat sjukvården på grund av undermåliga arbetsvillkor, helt enkelt.

Sveriges Kommuner och Regioner har tydliggjort att det fattas ungefär 24 miljarder kronor. Det kommer att bli underskottet. Då skulle man vilja se åtminstone en ändringsbudget som skulle täcka de eventuella uppsägningarna, för sjukvården klarar inte uppsägningar.

Det är 19 av 21 regioner som går minst sagt dåligt, och det pratas om att 5 000–6 000 vårdarbetare kan komma att sägas upp. Det handlar om de stora universitetssjukhusen: Sahlgrenska, Akademiska i Uppsala och Skånes universitetssjukhus. Fem av sju universitetssjukhus har strypt fortbildningen för personal redan i höstas. Vilken personal ska orka med en sådan arbetsmiljö? Avser statsrådet att, som jag frågade i interpellationen, vidta åtgärder för att förbättra vårdpersonalens arbetsmiljö?

Anf. 45 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! Tack, ledamoten, för de väldigt viktiga och angelägna frågorna! Ledamoten lyfter ju många frågor som berör sjukvården.

Låt mig börja med det sista som ledamoten tog upp, nämligen medarbetarnas arbetsmiljö. Den brister i dag. Ansvaret för detta ligger förstas hos arbetsgivaren, men regeringen försöker stödja och stötta i det uppdrag man har gett till Nationella vårdkompetensrådet, som just handlar om att vi behöver konkreta åtgärder så att fler orkar arbeta heltid och att fler ska orka stanna kvar.

Många lämnar yrket eller går ned i tjänst för att jobbet är för tungt. Det fulla arbetsmiljöansvaret har ju arbetsgivaren, men regeringen kommer att återkomma med förslag.

Just nu ligger 27 eller 28, tror jag, förslag från vårdkompetensrådet på bordet. Dem ska man arbeta med i vår, och de kommer framemot juni månad. De kommer att vara viktiga för hela sektorn att arbeta med framöver.

Har regeringen då agerat när regionerna har berättat att de har problem med att hantera inflationens konsekvenser med det pensionsavtal som de har? Ja, vi kom med ett sektorsbidrag i höstas som går direkt till att betala pensionerna. Det har ingen koppling till någon annan del i sjukvården, utan det var ett stöd för att hantera de ökade kostnaderna för pensioner till följd av det avtal man hade ingått.

Eftersom inflationen medförde att kostnaderna förra året ökade med över 8 procent – sådan var ju inflationen det tidigare halvåret – satte man under sommaren en siffra, och det är den man har fått betala hela det kommande året. I somras satte man siffran 9,14 procent. Det var höjningen, och den får regionerna betala hela 2024. Även om vi nu alla märker att inflationen långsamt går ned kommer regionerna att få bära kostnaden hela detta år. Det påverkar ju ekonomin, och regeringen kommer därför att återkomma så snart som det är möjligt.

Men det är inte lämpligt att bara säga att man ska komma med pengar. Jag noterar att Vänsterpartiet inte har fått stöd för de 15 miljarder som man föreslog. Det var uppenbarligen inget annat parti som stöttade det, utan man återkom med nya initiativ.

Regeringens uppfattning är att det behövs stöd på många olika sätt. Det finns en del regioner som behöver låna för att klara driften samtidigt som det finns tre fyra stycken som inte behöver göra en enda besparing. De andra ligger däremellan, många av dem med underliggande ekonomiska problem. Man har, enkelt uttryckt, haft fler anställda än man har haft budget för. Det innebär att allt tippas över ända när inflationen kommer och påverkar pensionsavtalet.

Hur ska vi då stödja och stötta på bästa sätt, så att vi inte om ett halvår eller ett år är tillbaka i samma situation? Vi måste nu mer långsiktigt förändra regionernas situation. Då behövs med all säkerhet någon form av

pengatillskott men också andra åtgärder, liksom förstås att de som är ansvariga politiker och har valts av sina invånare regionalt också gör sin del av arbetet, för merparten av alla pengar kommer ju från den skatt som man betalar regionalt. Den styr varje regionfullmäktige över.

Men staten behöver bistå. Det är därför som vi har gett stöd, och vi kommer att återkomma. Vad vore vi om vi inte hade en välfärd och en sjukvård som fungerar? Det är nödvändigt att vi ger stöd och stöttning, och vi kommer att återkomma så snart som det är möjligt.

Anf. 46 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Jag tackar för svar. Jag tänker så här: Nej, vi lämnade de 15 miljarderna, och så gick vi ut tillsammans. Det är alltid bättre om man gör saker tillsammans. Vi begär att regeringen kommer tillbaka med en budget där man kan svara på Ulf Kristerssons löfte, som nu svävar långt upp i skyn, om man säger så. Det är borta.

Jag är på riktigt väldigt orolig. Jag blir orolig när jag tittar på hur det är med cancerbehandlingen. När det gäller att få den i tid enligt det standardiserade vårdförloppet var det i januari nere på 26 procent. Det kan man fundera på. För helåret 2023 startade cancerbehandlingen i tid för 40 procent. Det är historiskt lågt och inte i närheten av målet på 80 procent. Det är illa. Det är på riktigt.

Ministern säger i sitt svar att regionerna ska prioritera kärnverksamheten. Jag har rest runt ganska mycket i regionerna. Jag måste säga att det är kärnverksamheten man hela tiden pratar om när det gäller nedskärningar. Det handlar om vårdpersonal som inte kan jobba kvar på grund av en sviktande ekonomi, exempelvis. Jag tycker att staten har ett ansvar.

I exempelvis Region Sörmland, som är en ganska liten region, har de sagt att de ska varsla 700 medarbetare – 500 inom vården. Det är en katastrof för lilla Sörmland; det kan man förstå. Jag hoppas att det inte blir av.

Värmland har det också väldigt svårt. Där ska man eventuellt dra ned med 750 anställda. Värmland är inte heller gigantiskt, och där kommer man inte heller att kunna göra något som förbättrar primärvården. Det är katastrof för primärvården just nu. Det är inget snack om det. Allt det vi ville med primärvården rinner ut.

Jag är oerhört orolig när det gäller all den kompetens som har byggts upp av dem som jobbar inom sjukvården. Den kommer att splittras när människor försvinner på ett eller annat sätt. Vi har frågat om inte regeringen borde sammankalla riksdagspartierna för att just överlägga om vårdkrisen, för vi tycker att den är viktig för hela landet. Oavsett vilket parti man tillhör måste man tycka att detta är viktigt.

Herr talman! Kort sagt frågar jag fortfarande: När kommer pengarna? Veckorna går. Löftet från Kristersson består i alla fall inte. Det kan man väl säga.

Region Östergötland har också en extremt dålig ekonomi. 900 anställda berörs. Vi pratar i dag om en 90-procentig beläggning av vårdplatserna. Det finns inga marginaler. Kommer det en pandemi är vi ganska lost i detta.

Patienterna märker att det saknas resurser. Personalen vet det. Det planeras för stora nedskärningar. Då tycker jag att staten borde träda in, beroende på att man har haft extrema kostnader just för inflationen. Jag anser att det är en regerings uppgift att värna just välfärden, och gör man inte det

kommer liksom misstanken: Välfärden kanske inte är så viktig för regeringen och Sverigedemokraterna. Det kändes i alla fall så när ni lade 10 miljarder extra i form av generella statsbidrag när det behövdes 24 miljarder. Det är en viss diskrepans.

Det finns en väldig oro i regionerna. Det finns en väldig oro bland patienter. Man känner detta när man står i olika vårdköer. Det blir inte bättre. Det blir sämre.

Jag väntar fortfarande på svaret från statsrådet Acko Ankarberg Johansson, som i valrörelsen drev sjukvården som prio ett. Jag kan inte se att sjukvården är prio ett längre.

Anf. 47 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! I den budget som regeringen lade fram i höstas var det 40 miljarder totalt. 40 procent av resurserna gick till välfärden. 40 procent gick till hushållen för att de skulle klara inflationen. Det som blev över gick till alla de andra delarna av statens budget. Det var en tydlig prioritering från regeringen: Det är välfärden som måste prioriteras. Sjukvården var den del som fick mest pengar av helheten.

Vi gav också generella statsbidrag. Då handlar det om hur man förvaltar dem lokalt. Jag vill säga: Allt som en region gör är inte kärnverksamhet. Vi kan tala om sjukvården, just det som är sjukvårdspersonalens uppgifter och allt det som undersköterskor, medicinska sekreterare, sjuksköterskor, läkare, logoped, fysioterapeuter och alla andra gör. Det är vårdpersonalen, de som möter patienter. Men vi har också väldigt mycket annat.

Tidningen Vårdfokus, som är Vårdförbundets egen tidning, har flera år i rad visat att antalet personer som jobbar långt från vården har ökat mer än antalet personer som jobbar vårdnära. Det innebär enligt min uppfattning att man inte har prioriterat kärnverksamheten, och då måste vi kunna göra någon förändring. När man hamnar i besparingstider är det där man ska börja.

Man kan fortfarande göra ett fantastiskt gott jobb, men frågan är om det är detta som är nödvändigt när man behöver prioritera. Sedan ska vi komma ihåg att ganska många administrativa saker är politikdrivna. Vi vill ha nya underlag och nya jämförelser. Det brukar sippra ned till att vårdpersonalen, som jobbar närmast patienterna, ska fylla i en ny enkät och gå på nya möten. Det blir en administrativ börda för medarbetarna. När det gäller politikdriven administration har vi en hel del att göra så att vi inte belastar vården med det som i stället borde vara pengar som går direkt till vårdpersonalen. Jag tycker att vi ska vara självkritiska på alla nivåer och börja arbetet med att göra besparingar där.

Ta som exempel Karolinska Universitetssjukhuset! En period hade de fler chefer än vårdplatser. Jag är glad att de har ändrat det så att de nu har fler vårdplatser än chefer. Det är ett exempel på att man behöver göra förändringar och granska sin egen verksamhet.

Har regeringen låtit bli att göra något? Nej, verkligen inte. Som sagt: Redan i höstas gjorde vi detta. Vi kommer att återkomma, men det handlar också om hur man ger stöd.

Under pandemin gavs pengar generellt. Det var också det som ledde fram till rekordöverskott för regionerna och kommunsektorn 2020, 2021 och delvis 2022. Man har alltså gått från en situation med rekordöverskott – pengarna kunde inte användas, för de var tillfälliga – till en situation med

jättestora underskott. Det är klart att det är en stor förändring. Men man måste också fråga sig: Varför användes inte alla de miljarder som vi gemensamt var överens om under 2020, 2021 och 2022? Hur tog man ansvar för dem?

Detta gör att det har varit stora svängningar i sektorn. Jag tror att det vi behöver nu är en långsiktighet. Det handlar om att försöka hitta en form där varje region hittar en bättre balans framåt, så att man vet att när man anställer medarbetare kan det vara uthålligt. Det handlar också om att se till att man förbättrar arbetsmiljön.

Just nu söks det många sjuksköterskor i hela landet. Det finns många lediga tjänster i Platsbanken men inte så många som väljer att söka dem. Det innebär att de frågor som ledamoten lyfter i första inlägget, arbetsmiljöfrågorna, är angelägna. Vi kommer inte att klara kompetensförsörjningen om vi inte förbättrar arbetsmiljön. Det kommer att vara avgörande för sjukvården framöver att man klarar kompetensförsörjningen, och staten kommer genom regeringens stöd att återkomma med bidrag på olika sätt i detta.

Anf. 48 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! När det gäller Stockholm kan vi prata om en extrem administration innan det nya styret – Socialdemokraterna, Centerpartiet, Miljöpartiet och vänstern – kom. Där har man verkligen använt sig av administration för att fixa alla privata vårdavtal, som man lät växa upp som svampar.

Det finns i dag fortfarande starka krav från höger och från näringslivet om en bantad offentlig vård och ökad privat drift. Bantningen av hela välfärden går ju superbra. Jag känner en oro. Försäkringssystem, som typ i USA, är en våt dröm för många klippare inom välfärdsmarknaden som ni i regeringen och SD har en väldigt bra kontakt med. Privatiseringsvurmen börjar nu lyftas igen: Titta vad dåligt det går i regionerna! Låt oss göra detta till ett försäkringsland i stället! Jag blir jätteoroad av detta.

De siffror som Sveriges Kommuner och Regioner plockade fram var ganska chockartade. De säger att det saknas 24 miljarder i regionerna. De går back med det. Detta borde ha föranlett att man gjorde någonting aktivt.

Det låter ibland på regeringen och på statsrådet som att detta inte är på riktigt. Jag pratar med Vårdförbundet, med Läkarförbundet och med Kommunal. Det är en otroligt ansträngd situation nu. Då förväntar jag mig att en regering med ansvar och som har lyft vården så pass mycket som denna regering – och exempelvis Kristdemokraterna – har gjort gör något. Lösningen är inte att sätta sig bakom plan och hoppas att det går jättebra. Själva grejen måste vara att man gör något på riktigt. Det saknar jag från regeringen: att man gör något på riktigt.

(Applåder)

Anf. 49 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! Tack, ledamoten, för kompletterande inlägg!

Jag håller helt med om behovet av stöd. Det var därför regeringen gjorde rätt tidigt, redan i höstas, och kommer att återkomma.

Att förändra vårt generella välfärdssystem till ett försäkringssystem har aldrig varit på bordet. Det finns inte en sådan diskussion – ja, möjligtvis i Vänsterpartiet. Och jag kan notera, herr talman, att det enda initiativ som

just nu tas för att bevara ett privat initiativ i Region Stockholm är med Vänsterpartiets hjälp. Man måste kanske titta på när det är rätt och när det är fel, och jag är glad att Vänsterpartiet är med och möjliggör att behålla ett privat initiativ därför att det är bra för patienterna. Det måste ju vara det som är vårt fokus, inte driftsformen utan om det är en verksamhet som uppfyller de kvalitetskrav vi har. Har vi själva beslutat om ett ersättnings-system som vi tycker är rimligt och om att följa upp det ska vi förstås använda oss av det och se till att patienterna får den vård som de behöver, antingen i egen regi eller av en privat eller idéburen utförare.

Det som har setts senast för att bevara ett privat alternativ är alltså med Vänsterpartiets hjälp. Tack för diskussionen!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 19 Svar på interpellation 2023/24:425 om regelverket för apotek och vårdcentraler

Anf. 50 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! Eva Lindh har frågat mig om jag avser att agera för att se över regelverket när det gäller apotek och vårdcentraler mot bakgrund av det som nu framkommit i medierna om att flera apotek och privata sjukvårdsrådgivare fuskat sig till offentliga medel genom att felaktigt begära ersättning för läkemedelskostnader.

Det är Läke-medelsverket som har det huvudsakliga tillsynsansvaret över apoteksverksamhet. Inom ramen för sin tillsyn kan myndigheten bland annat besluta om förelägganden och ytterst återkalla ett apotekstillstånd.

De oegentligheter som beskrivs i den artikel som Eva Lindh refererar till ligger ett antal år tillbaka i tiden. Sedan dess har Läke-medelsverket utvecklat sitt arbete med både tillståndsgivning och tillsyn. I det senaste ärendet om återkallelse av apotekstillstånd fattade myndigheten beslut inom ett par månader efter det att man upptäckt bristande regelefterlevnad. Jag vill också poängtera att myndighetens generella bedömning är att svenska apotek inte används för kriminell verksamhet. Sedan omregleringen av apoteksmarknaden år 2009 har ett tiotal apotekstillstånd återkallats av Läke-medelsverket. Detta ska sättas i relation till att det för närvarande finns cirka 1 400 fysiska öppenvårdsapotek.

Det aktuella fallet rör speciallivsmedel, där apoteken själva kan bestämma priset för dessa produkter. Detta är också en bidragande orsak till att flertalet regioner har valt en lösning där de själva sköter upphandlingen och distributionen av dessa produkter utan inblandning av apoteken. Utredningen om subventionering av speciallivsmedel till barn (S 2022:09) föreslår i sitt betänkande *Speciallivsmedel till barn inom öppen hälso- och sjukvård* (SOU 2023:71) att denna ordning ska regleras i lag. Förslaget bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Treklöverutredningen (S 2021:09) har föreslagit att regleringen som innebär att läkare som förskriver läkemedel inte får äga apotek även bör omfatta bolagskoncerner för att därmed täcka helheten.

Treklöverutredningen har också lämnat förslag om uppgiftsskyldighet mellan de myndigheter som bedriver tillsyn på apoteksområdet. Enligt

förslaget ska Läkemedelsverket, Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket och Inspektionen för vård och omsorg kunna dela uppgifter som respektive myndighet behöver för sin tillsyn. Därutöver föreslår utredningen att Läkemedelsverket och Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket ska få förbättrade möjligheter att ta ut sanktionsavgifter, vilket kommer att verka avskräckande för de apoteksinnehavare som överväger att begå regelöverträdelser.

Treklöverutredningens förslag bereds inom Regeringskansliet.

Avslutningsvis vill jag framföra att regeringen tar frågan om välfärdsbrottslighet på största allvar. Ett flertal myndighetsuppdrag har getts i syfte att motverka denna typ av kriminalitet.

Anf. 51 EVA LINDH (S):

Herr talman! Jo, Svenska Dagbladet rapporterade nyligen om hur apotek har fuskat sig till miljoner utan att det stoppats. Apotek har felaktigt begärt ersättning för läkemedelskostnader för patienter som inte finns, eller i alla fall inte varit kunder eller patienter där, och kommit undan med det.

Ofta handlar det här faktiskt om ett brottsupplägg med vårdcentral och apotek i samverkan. Det är gallet upprörande. Det drabbar samhället, för det stjälar viktiga resurser från vården – skattepengar som skulle gå till vår gemensamma välfärd. Det drabbar enskilda patienter, vars resurser fuskas bort. Det drabbar förtroendet för apotek och vårdcentraler.

Regionerna hanterar utbetalningarna för läkemedel till apoteken. De har begränsad insyn. De kan inte se vad som skrivs ut eller om det är rimligt. Regionerna som har ansvar för att klara en underfinansierad sjukvård ska också ta ansvar för detta. De behöver hjälp med båda.

Riksrevisionen gjorde 2022 en granskning av statens tillsyn av apoteken. Man konstaterade att fusk vid förskrivning av vissa läkemedel kostar samhället stora belopp i felaktigt utbetalda läkemedelssubventioner. Man konstaterade också att varken statliga tillsynsmyndigheter eller regionerna har tillräckliga möjligheter att komma åt fusket.

Den här rapporten kom i maj 2022. Det som har hänt efter det är att tillsynsmyndigheterna har stärkt sig, men det är inte så att vi har ändrat några regler eller något annat.

Treklöverutredningen som statsrådet hänvisar till visar på ett antal behov, till exempel av att komma åt och begränsa att bolagskoncerner kan ägas av dem som äger apotek. Den visar också på att det behövs möjlighet att dela uppgifter, för om man inte kan dela uppgifter blir det här väldigt svårt att upptäcka.

Statsrådet svarar att det är väldigt få apotek som ägnar sig åt detta, och det är klart att det är sant. Det är ju inte så att apoteken generellt ägnar sig åt att fuska. Men varje fusk är något som vi måste ta på stort allvar. Och eftersom vi inte har tillräckligt god insyn eller möjligheter att upptäcka det kan det faktiskt finnas mer som vi inte har sett, så fusket kan vara större än vi ser och vet om i dag.

Vi socialdemokrater tycker att välfärdsbrottslighet verkligen måste stävjas, av flera skäl. Det drar bort resurser från vården men också den viktiga tilliten som vi har varit bra på i vårt land. Människor har kunnat lita på myndigheter och på vården och haft förtroende för att man gör rätt och riktigt och framför allt att det inte går att fuska bort pengar från vården.

Min fråga till statsrådet är om hon delar min bild att det här är något upprörande som inte får förekomma. Delar statsrådet också bilden att regeringen än så länge inte har gjort det som Treklöverutredningen pekade på och det som behöver göras?

Prot. 2023/24:75

27 februari

Svar på
interpellationer

Anf. 52 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! Jag vill börja med det som ledamoten skrev i sin interpellation och som jag tror att vi är helt överens om – att detta är en fråga som delvis är passé därför att tillsyn och tillståndsgivning har förändrats sedan dess när det gäller speciallivsmedel. Dessutom har vi ett bra utredningsunderlag som vi nu arbetar med för att kunna gå vidare till.

När det gäller välfärdsbrottslighet i allmänhet är det en bred palett av åtgärder som regeringen har vidtagit. Jag var i socialutskottet senast i december och redogjorde för dem, herr talman, och jag tar mig friheten att gå igenom några av dem här.

Som ledamoten nämnde har vi ökat pengarna till Ivo för att man ska kunna öka tillsynen. Men vi gör många fler saker.

I juni fattade vi beslut om att ta fram en katalog över vårdgivare i Sverige. Det saknas helt och hållet. Det har aldrig funnits i Sverige. Det gör att myndigheterna inte ens kan samordna de uppgifter som kommer upp. Vi vet inte vilka som är vård- och omsorgsgivare i Sverige.

Det uppdraget gav vi i juni. Det arbetet pågår med full fart från E-hälsomyndigheten. Det kom för ett tag sedan en delrapport som jag gärna rekommenderar för läsning. Det visar på behovet av att kunna samordna uppgifter mellan myndigheter. Att kunna samordna uppgifter kommer att bli en viktig del i att få fram den nationella katalogen.

När vi kommer dit inser vi också att det kommer att vara svårt juridiskt att säkerställa att vi får dela uppgifter mellan myndigheter. Men regeringen bedömer att det är nödvändigt att gå vidare i de delarna.

Vi har redan nu tagit emot en utredning med förslag som förväntas att kunna träda i kraft den 1 januari. Det betänkandet bereds just nu. Det handlar om att kunna förbättra möjligheter att kunna överföra information mellan brottsbekämpande myndigheter.

Vi har också tillsatt en särskild utredare som ska titta på förbättrade möjligheter att göra det i en särskild ordning. Vi hoppas kunna få en rapport om det redan i augusti och sedan ett slutresultat.

Vi har lämnat flera uppdrag till tillsynsrelaterade utredningar som också är viktiga. Det gäller hela fältet. Det handlar inte bara om sjukvården, utan vi arbetar tyvärr med hela välfärdsfältet.

Vi har gett uppdrag åt Socialstyrelsen att kartlägga och analysera kommuners och regioners eget arbete så att det som myndigheter respektive kommuner och regioner gör dockar i varandra.

Vi har sedan tidigare gett uppdrag till Socialstyrelsen att kartlägga förskrivning av läkemedel som inte görs inom ramen för en vårdgivare. Den delrapporteringen kom i förra veckan eller kommer i denna vecka. Jag är lite osäker, men jag har tagit del av redovisningen.

Det är en av de saker där vi behöver veta mycket mer. Än så länge har vi mer anekdotisk information om hur det kan gå till, som vi väl har allihop. Men vi behöver veta på riktigt. Det underlaget har vi nu fått från myndigheten, och vi kommer att gå vidare i det arbetet.

Vi har också gett uppdrag till Brottsförebyggande rådet att titta på vad man kan göra för att påverka det som kallas för insider. De är med och påverkar i alla dessa delar. Det kan vi se inte minst i hälso- och sjukvården.

Vi har exempel på att någonstans där man levererar läkemedel eller medicintekniska produkter är det någon som kör fram en pall precis framför en garageport. Men sedan går man hem från jobbet. De vet var pallen står. På natten kommer de och tar det som finns där. Det är Tramadol, som de använder väldigt ofta för att kunna begå de fruktansvärda brott som de gör inom gängen.

Det finns insider på många olika håll. De kan tycka att de är en väldigt liten del och kanske inte ens tänker att de begår ett brott. Men de gör det, och de är delaktiga i allt detta.

Vi fortsätter förstås också arbetet med Utbetalningsmyndigheten. Vi tillsatte en ny utredning i förra veckan som handlar om när man använder sin legitimation som brottsverktyg och med stöd av den begår en brottslig handling.

Det är en stor mängd åtgärder som vi nu gör för att komma åt välfärds-kriminaliteten. Den tar pengar från de resurser som vi behöver i sjukvården, men det förstör också tilliten i samhället att någon kan nyttja systemet på det sättet. Att sjukvården används för att begå brott är så upprörande. Därför måste vi göra alla dessa åtgärder på en gång.

Anf. 53 EVA LINDH (S):

Herr talman! När vi träffar Ekobrottsmyndigheten, och jag tror att också statsrådet säkert har gjort det, säger de att hälso- och sjukvården har blivit en kassako för kriminella organisationer. Den säger också att mer behöver göras.

Det är väldigt bra att tillsynen har förstärkts. Det tycker också jag är bra. Men det handlar om att kunna lämna uppgifter. Jag vill fråga statsrådet om den förändring som statsrådet nämner om att brottsförebyggande organisationer ska kunna lämna uppgifter till varandra för att stävja brott. Kommer det verkligen att också gälla den här typen av välfärdsbrottslighet? Det är bra att få veta. Det är lite otydligt.

Det behövs. Att kunna dela uppgifter och information med varandra är avgörande för att man ska komma i fatt den brottslighet och den kriminalitet som ligger långt före. De har inte sekretess mellan varandra. De nyttjar information mellan varandra, precis som statsrådet också nämnde. Det vi behöver för att åtminstone komma i fatt är att kunna dela information med varandra för att kunna upptäcka och stävja brott.

Det andra gäller den utredning som den S-ledda regeringen tillsatte, Treklöverutredningen. Den pekade på något som också är min bedömning. Det som behövs är tillsyn och att kunna dela information. Men det handlar också om att förhindra att vissa brottsupplägg är möjliga. Det gäller att stoppa möjligheten att använda vår gemensamma välfärd som en kassako för att göra brottsvinster.

Det kan till exempel vara att bolagskoncerner inte kan få äga, precis som statsrådet var inne på. Det är också ett besked som vi kan få här i dag att det inte längre kommer att vara möjligt. Är det någonting som regeringen kommer att gå vidare med?

Varje gång man läser om välfärdsbrottslighet blir man väldigt upprörd inte bara som politiker utan också som medborgare. Den välfärd som vi

verkligen ömmar för och är stolta över i Sverige behöver alla resurser som är möjliga.

Vi ska gärna ha mer resurser, som det har talats om tidigare här. Det handlar förstås om resurser från regeringen. Det är otillräckliga resurser till regionerna för att klara den sjukvårdskris som finns. Men de resurser som är ämnade för och ska gå till välfärden ska också gå dit och inte till att kunna göra brottsvinster på.

Regeringen har nu varit igång i 14 månader. Det talas mycket om välfärdsbrottslighet. Min bild är att det bara handlar om att jaga de enskilda. Men det är företag, kriminella organisationer som bildar företag och som är inne i företag, som gör de stora brottsvinsterna. Det måste vi sätta stopp för.

Alla insatser som behöver göras måste göras nu för att rädda välfärden men också för att rädda tilliten till vår gemensamma välfärd.

Anf. 54 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! Jag instämmer verkligen i att tilliten är riskfaktorn. Jag måste kunna lita på att när jag lägger mina gemensamma skattepengar går de till det som är tänkt.

Det gäller att komma på dem som går in i vården inte för att verka i vården utan för att sno pengar därifrån. Redan i dag har kommuner och regioner möjlighet att granska vartenda avtal de ingår. Men det är alldeles uppenbart att de inte lyckas hitta dem.

Det är till del för att de inte har vinnlagt sig om det. De har inte gått igenom vad det finns för människor bakom. Men det är också till del för att de inte har kunnat ta del av all sekretessbelagd information och att de inte har kunnat dela information. Även om en myndighet har hittat något som är problematiskt med en utförare har den inte kunnat dela det med någon annan. Det är det arbete som vi just nu gör.

Jag skulle kunna stå här och säga att det är en mängd regeringar som har misslyckats, för det är det verkligen. Vi vet att det var redan tidigt 2010 någonstans som alla uppmärksammade problemen inom assistansen. Regeringar har kommit och gått. Vi har ännu inte hanterat den frågan på ett tillräckligt bra sätt.

Det fortsatte när många människor kom hit som ensamkommande och behövde komma till ett HVB-hem, ett hem för vård och boende. Det öppnades många som inte var tänkta för att ge unga människor hjälp och boende utan för att tjäna pengar och ibland som kriminell verksamhet.

Det har fortsatt på område efter område. Nu är det hälso- och sjukvården som står på tur. Man kan se att det är väldigt många regeringar som har passerat. Det är väldigt mycket som borde ha gjorts, men det har inte gjorts.

Därför är det många utredningar på gång. Det kommer att ta lite tid innan alla dessa har landat, men det är nödvändigt att gå igenom alla dessa områden. Om man inte kan få dela information kommer inte kommuner och regioner att kunna göra de fullständiga kontroller som de behöver göra av dem som de ingår avtal med.

Det finns väldigt tydligt i de flesta lagstiftningar. Ser man någon som finns med i sammanhanget och som har en brottslig bakgrund och är dömd för något är det skäl för uteslutning. Men om man inte får del av uppgiften, hur ska man då kunna utesluta och hantera det?

Prot. 2023/24:75

27 februari

Svar på

interpellationer

Det är många sådana exempel som vi möter i dag när vi lyssnar till kommuner och regioner. Vi frågar: Varför har inget hänt? Varför finns inte ett enda domslut där man har prövat lagarna? Vi har inte det.

De gånger vi har tagit fast bovorna är det genom skattelagstiftningen eller någonting annat. Det visar att befintlig lagstiftning med alla stödjande funktioner med sekretessbrytande bestämmelser inte är tillräckligt.

Det är där vi nu arbetar. De lagar som finns ska kompletteras med mer informationsmöjligheter och fler sekretessbrytande bestämmelser så att vi kan fullgöra uppdraget. Det finns inte någon enda kommun eller region som är nöjd med situationen.

Just nu ser vi att flera regioner utökar sin verksamhet. Det har Region Stockholm gjort sedan länge. Västra Götaland ligger inte långt därefter. Men sedan har det nästan inte varit någon annan som uppmärksammat problemet.

Nu har man börjat göra det i Skåne, och Halland har anslutit. Östergötland, Uppsala och många fler är igång. Det börjar verkligen komma, och jag är glad för det. Men de kan inte göra detta själva, utan vi måste göra nödvändiga lagändringar.

Ivo kom redan 2019 med 40 olika förslag där de tyckte att det behövdes skarpare verktyg. Den förra regeringen genomförde ett och ett halvt av dem. Vi fortsätter nu, men det är många kvar. Många regeringar har underlåtit att göra saker. Jag är glad att arbetet är på gång, men vi måste upprätthålla trycket. Jag är också glad att riksdagen är aktiv i frågan, vilket innebär att när förslagen landar på riksdagens bord kommer vi att hitta en bred enighet i att skärpa lagar på många olika håll. Det behöver vi.

Anf. 55 EVA LINDH (S):

Herr talman! Jag börjar med Region Stockholm. De har uppmärksammat att det är svårt att stoppa företag som har fuskat. Även Brottsförebyggande rådet säger att det är svårt att stoppa företag som fuskar, till exempel genom att de använder trovärdiga målvakter eller bulvaner. Vi måste göra något åt själva systemet, det vill säga att upptäcka, utöva tillsyn och få in uppgifter som leder till att felaktigheter och fusk kan upptäckas. Allt detta är viktigt.

Men det jag efterfrågar och verkligen vill ha svar på är om regeringen kommer att göra något åt de företag som faktiskt finns. Alla företag är inte dåliga, men de företag som inte ska finnas på denna marknad måste stoppas. Men många upplever att det inte går. Kommer regeringen att göra något åt detta?

Det pågår en stor vinstjakt, som jag tycker borde stoppas inom hälso- och sjukvården och inom hela välfärden. Det försvinner pengar, och det är pengar som ska gå till välfärden men som går till vinster och vinstuttag. Dessutom fuskas pengar bort. Det är stora resurser som hade kunnat användas till vår gemensamma välfärd.

Min fråga kvarstår: Kommer regeringen att driva och göra något åt att stoppa de kriminellt organiserade företag som fuskar?

Anf. 56 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! Jag nämnde att detta redan finns med i lagstiftningen, det vill säga om en huvudman har en brottslig bakgrund är det möjligt att utsluta denne. Det står redan med i exempelvis lag om valfrihetssystem.

Men det saknas sekretessbrytande bestämmelser för att kunna ta del av allt. Vissa saker har redan förbättrats i kommunerna, inte minst områden som städ och bygg. Där har det skett mycket. Men man har inte haft ögonen på vård och omsorg, och det måste man ha.

Mina svar har handlat om just företag. Det är sällan det handlar om enskilda, utan det är fråga om företag. Men det stör mig att detta inte en enda gång har prövats i någon kommun eller region utifrån de avtal som redan finns, utan det har skett via skattelagstiftningen. Jag vill – och det står i lagstiftningen – att avtal ska följas upp. Allmänheten ska ha tillgång till alla nödvändiga uppgifter, och kommunallagen är långtgående i det avseendet. De följs inte upp fullt ut i dag.

Jag vill gärna att den lagstiftning som finns prövas. Regeringen kommer att fortsätta med alla åtgärder som finns med bland annat skärpt lagstiftning. De träffar nästan enbart företag, men även några få enskilda. Samtidigt som regionerna behöver använda den lagstiftning som finns arbetar vi med att förstärka och förbättra lagstiftningen så att de får fler verktyg. Använd det som redan finns så att vi får veta var gränsen går! I dag vet vi inget eftersom inget har prövats.

Många lagar är tydliga, och de finns inte utan skäl, men jag tror att vissa bestämmelser som finns i LOU måste föras över till LOV. Dessutom måste varje region och kommun först göra en värdering innan de ingår avtal; ska de ingå avtal och på vilka villkor? Det mandatet har kommuner och regioner fullt ut, och vi hoppas att de använder mandatet. Varenda skattekrona ska gå till välfärden, och det är prioriterat för regeringen.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 20 Svar på interpellation 2023/24:376 om NPF-elever och självmordsbenägenhet

Anf. 57 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Nadja Awad har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkerställa att elever med neuropsykiatriska diagnoser får en likvärdig skolgång givet det som framförs i interpellationen.

Jag vill inleda med att situationen för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, NPF, är väldigt oroande. De höga och alarmerande riskerna för elever med NPF i fråga om självmord och att skada sig själv är mycket allvarliga och måste åtgärdas. Det krävs insatser på flera nivåer och från åtskilliga aktörer i samhället, inte minst inom skolan, som är mitt ansvarsområde som skolminister.

Jag konstaterar att alltför många elever inte får tillgång till effektiva stödinsatser i rätt tid. Det gäller även elever med NPF. Skolorna behöver därför bättre förutsättningar för att kunna möta elevernas behov. Stödet måste också sättas in tidigare än i dag. Regeringen genomför bland annat stora satsningar för att skolorna ska kunna anställa fler speciallärare och inrätta fler särskilda undervisningsgrupper. Vi ser även till att fler kan utbildas till speciallärare. Regeringen förbättrar också huvudmännens möjligheter att stärka samverkan mellan skola och socialtjänst och öka närvaron för eleverna genom satsningen på skolsociala team. Regeringen har också tillsatt en utredning som ska lämna förslag på ett nationellt från-

varoregister som ska möjliggöra systematiska uppföljningar på flera olika nivåer och där bland annat aspekter som rör NPF särskilt ska beaktas.

Det finns ett stort behov av att förbättra elevhälsan, bland annat för att skolan bättre ska kunna möta elevernas behov som rör deras fysiska och psykiska hälsa. Av Tidöavtalet framgår att det ska göras en bred reform för att förbättra elevhälsan och att elevhälsans vårduppdrag bör återupprättas. Det är viktigt att samverka mellan elevhälsan, hälso- och sjukvården och socialtjänsten fungerar i hela landet så att till exempel elever med psykisk ohälsa får rätt insatser i tid.

Det är också nödvändigt att vi ser över dagens kursplaner och betygs-kriterier eftersom det finns en stor variation när det gäller elevernas kognitiva förutsättningar, däribland elever med NPF. De kunskapsmässiga krav som ställs, särskilt för betyget E, behöver vara rimliga. Regeringen beslutade därför den 14 december förra året om kommittédirektiven *En tydligare kunskapsinriktning i läroplanerna* (dir. 2023:173).

Vidare behöver möjligheterna att följa upp hur det går för elever med funktionsnedsättning i skolan vara goda. Utredningen om mer kunskap om barn och elever med funktionsnedsättning i skolväsendet redovisade sitt betänkande i december, och förslagen bereds inom Regeringskansliet just nu.

Att elever med funktionsnedsättning mår så dåligt att de försöker ta sitt liv är inget mindre än ett allvarligt misslyckande som jag och regeringen tar på mycket stort allvar.

(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.58 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 18.00.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 18.00.

§ 20 (forts.) Svar på interpellation 2023/24:376 om NPF-elever och självmordsbenägenhet

Anf. 58 NADJA AWAD (V):

Herr talman! Det gläder mig att skolministern tar allvarligt på överrepresentationen av elever med NPF bland de självmordsbenägna i Sverige. Den stora självmordsbenägenheten i denna grupp är ett kvitto på att inte bara vårdsystemet i Sverige utan även skolsystemet inte är likvärdigt.

Ministern nämner många viktiga insatser, såsom att det är viktigt att eleverna får stödinsatser i tid, att insatserna sätts in tidigare än i dag, att skolorna får bättre förutsättningar att möta elevernas behov av stödinsatser och att skolorna kan anställa mer personal såsom speciallärare och möjliggöra fler särskilda mindre undervisningsgrupper men också att det behövs

en stark elevhälsa med specialpedagoger och speciallärare. Det handlar också om att satsa på skolsociala team för att komma åt långvarig skolfrånvaro och följa upp hur det går för elever med NPF i skolan.

Detta är viktiga insatser, men vad gör regeringen för att möjliggöra för skolorna att göra dessa insatser i tid? I och med regeringens nedskärningsbudget för 2023 och nu 2024 får skolorna i Sverige inte tillräckligt med resurser för att genomföra insatserna. Var tredje kommun gick med underskott 2023, och 2024 väntas bli värre.

Regeringen tar inte det finansieringsansvar för kommunerna som de har enligt lag. Det blir inga fler speciallärare, mindre undervisningsgrupper, stärkt elevhälsa eller skolsociala team. Med regeringens ekonomiska politik kommer elever med NPF inte att få de stödinsatser de har rätt till i tid. Detta leder till att skolorna bryter mot lagen om att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningarnas konsekvenser för dessa barn och unga.

Detta har uppmärksammats på internationell nivå. År 2023 granskade FN:s barnrättskommitté hur Sverige efterlever barnkonventionen, och deras rekommendation till Sveriges regering är att säkerställa en inkluderande utbildning för alla barn med funktionsnedsättning, bland annat genom speciallärare i klasserna och individuellt stöd till eleverna. Detta innebär att regeringen får kritik internationellt av FN för att man bortprioriterar dessa barn och unga.

En undersökning av fackförbundet Sveriges Lärare om extra anpassningar och särskilt stöd visar till exempel att bara varannan elev som har behov av särskilt stöd får detta. Det kan vara alltifrån särskild undervisningsgrupp till enskild undervisning med en speciallärare. Sex av tio lärare svarar också att nedskärningarna på deras skola ger minskad möjlighet att ge elever särskilt stöd.

Det är regeringens ekonomiska politik som riskerar att drabba den elevgrupp som vi står här och pratar om. Min fråga till skolministern är därför: Varför tillskjuter regeringen inte tillräckligt med resurser till skolorna så att de kan göra de insatser som skolministern nämner?

Anf. 59 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Det finns många skäl till att vi har den fruktansvärda situation som vi har för många elever med neuropsykiatriska diagnoser. Många elever får inte det stöd som de har rätt till – det särskilda stöd som alla skolor borde ha.

Det finns många förklaringar till detta. En förklaring är att vi har haft en idé om inkludering som i praktiken har lett till exkludering. Man har trott att man kan lösa alla elevers problem i ett och samma klassrum med stöd i klassrummet. Detta har ofta visat sig inte fungera, och till slut har det lett till att många av dessa elever i praktiken har blivit lämnade ensamma, kanske med en helt utbildad elevassistent i en korridor.

Detta är naturligtvis helt oacceptabelt, och därför satsar regeringen nu på stora statsbidrag för att till exempel ge möjlighet att utbilda fler speciallärare. Det är en yrkesgrupp som Socialdemokraterna tidigare helt och hållet ville avskaffa genom att lägga ned utbildningen. Vi skulle inte ha speciallärare i svensk skola, var tanken. Detta har vi som tur är kommit ifrån, och därför satsar regeringen på fler speciallärare och har också statsbidrag som är kopplade till detta.

Vi har också speciella statsbidrag till särskilda undervisningsgrupper, vilket inte fanns tidigare och som kommunerna kan söka för att få till stånd hjälp och stöd till de elever som behöver det allra mest.

Vi satsar också stort ekonomiskt på skolsociala team, det vill säga att ta hjälp av socialtjänstens alla kompetenser för att hjälpa barn och ungdomar tillbaka till skolan. Det handlar om elever som har slutat gå i skolan, och de är många.

Vi ser nu också till att det blir ett frånvaroregister i Sverige. Jag tror att detta är nödvändigt. Ibland kan det låta lite byråkratiskt, men det är viktigt att veta vilka dessa elever är och hur ofta de är frånvarande. Detta är också något som organisationen Rätten till utbildning har krävt.

Jag är medveten om att det behöver göras mer, men jag skulle säga att den här regeringen har gjort betydligt mer i Sverige på kort tid – ett och ett halvt år – än vad den rödgröna regeringen lyckades åstadkomma under åtta år.

Anf. 60 NADJA AWAD (V):

Herr talman! Skolminister Lotta Edholm säger att regeringen inför stora särskilda statsbidrag och stora resurser för att man ska anställa speciallärare, säkerställa att det finns mindre undervisningsgrupper i skolorna och upprätta skolsociala team. Men det är inte vad kommunerna levererar, utan genomgående i hela landet sker nedskärningar i skolorna som framför allt träffar elever med NPF väldigt negativt.

Jag ska bara påminna skolministern om de prognoser som Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, har levererat sedan regeringen tillträdde. SKR säger att det samlade underskottet för kommuner och regioner väntas uppgå till 28 miljarder i år. Regeringen valde att anslå ungefär en tredjedel av vad välfärden, vården, äldreomsorgen och skolan behöver för att hålla ställningarna i ett redan pressat läge.

Nedskärningarna i skolan kommer, som jag sa, att slå hårdast mot elever med NPF och ytterligare höja de siffror som presenteras i den nya statistiken över självmordsbenägenhet bland NPF-elever.

Halmstad, Stockholm, Laholm, Ystad, Hagfors, Färgelanda, Uppsala, Skurup, Malmö, Umeå och min hemkommun Örebro – listan över kommuner där det just nu sker nedskärningar inom förskola och skola kan göras lång. Utifrån 290 skolbudgetar för 2023 visar det sig att man i 98 procent av fallen skär ned på skolan.

Skolministern säger att regeringen levererar stora statsbidrag, men det stämmer inte. Enligt Sveriges Lärares beräkningar för 2023 skulle totalt 12 miljarder behöva skjutas till med tanke på inflationen enbart för att upprätthålla nuvarande nivå, som inte heller är tillräcklig. Och beräkningarna för 2024 visar att det krävs ytterligare 16 miljarder ovanpå detta.

Regeringen har enligt lagen ett finansieringsansvar gentemot kommuner och regioner, men i stället för att ta detta ansvar säger regeringen till kommunerna och regionerna att de ska höja skatterna eller gå med underskott. Eller så presenterar regeringen luftslott, som nu under denna debatt, och säger att man tillför enorma statsbidrag till skolorna.

Regeringens nedskärningspolitik leder till att elevassistenter och personal inom elevhälsan förlorar sina jobb. Det var ju de professionerna som skolministern i början av debatten sa att man behövde satsa på. Många skolor och förskolor slutar dessutom att ta in vikarier när någon är sjuk.

Detta kommer att leda till en ännu större lärarbrist. Många kommer inte att orka utan lämnar yrket. Det blir knappast heller attraktivt för dem som i framtiden ska välja att studera till speciallärare att göra detta när de bevittnar den dåliga arbetsmiljön och de dåliga arbetsvillkoren. Och vilka elever kommer att lida mest av det här trasiga, underfinansierade skolsystemet? Vi fattar alla vilka de är.

Vänsterpartiet vill se att regeringen går in och tar ansvar för svensk skola, framför allt sitt finansieringsansvar. Det är enda vägen för att garantera att alla elever, framför allt elever med NPF, ska få likvärdig utbildning oavsett var i landet de bor.

Min fråga är: Kan skolministern ge ett löfte, här och nu, om att regeringen i vårändringsbudgeten kommer att ta ansvar för svensk skola och ge skolorna de pengar som behövs för att skapa en likvärdig skola över hela landet för elever med NPF?

Anf. 61 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Jag är den första att hålla med om att det behövs en betydligt starkare styrning av den svenska skolan. Den är inte likvärdig. Det skiljer i dag 70 000 kronor mellan den kommun som satsar mest per elev och år och den kommun som satsar minst. Självfallet är det stora skillnader mellan kommunerna exempelvis i hur elevsammansättningen ser ut. Det är dock bara ungefär hälften av dessa 70 000 kronor som kan förklaras på objektiva grunder. Vad resten beror på vet man helt enkelt inte.

Därför är den utredning vi nu har tillsatt om en nationell skolpengsnorm viktig. Tanken är att kommunerna inte ska kunna gå under en norm i hur mycket man satsar på den svenska skolan.

När regeringen gör olika typer av satsningar, till exempel satsningen på fler speciallärare, på skolsociala team och på fler mindre, särskilda undervisningsgrupper, är det viktigt att dessa också finansieras. Det är därför den här typen av statliga stöd finns för kommunerna att söka för att kunna bygga ut den här verksamheten. Det behövs verkligen.

Men sedan finns det också andra skäl som inte bara handlar om ekonomi. Det har funnits en ideologisk tanke med att dessa elever inte har fått ett särskilt stöd tidigt. I stället har man trott att det räcker med extra anpassningar i klassrummet. Det är alldeles uppenbart att det systemet inte har fungerat, och det måste vi göra någonting åt.

Jag tycker att vi i dag ser en stor tillnyktring när det gäller synen på elever med väldigt omfattande särskilda behov. Jag är helt övertygad om att vi kommer att se förbättringar på det här området framgent. Till det behövs det naturligtvis resurser, och det är därför regeringen för dessa olika satsningar också avsätter resurser till huvudmännen, det vill säga kommunerna.

Anf. 62 NADJA AWAD (V):

Herr talman! Jag försöker inte plocka politiska poäng när jag står här och talar. Jag är på riktigt oroad över hur regeringen bortprioriterar elever med NPF genom att leverera nedskärningsbudgetar till kommunerna, som framför allt drabbar den här gruppen.

Jag får inget svar på om regeringen tänker avsätta de resurser som efterfrågas av bland annat Sveriges Kommuner och Regioner och som krävs för att det inte ska ske nedskärningar inom skolan. Vi har inte råd att

vänta. När vi vet att den psykiska ohälsan och självmordsbenägenheten bland dessa elever är så enorm och utbredd vet vi också att nedskärningarna kommer att slå hårdast mot dem och ytterligare öka på de siffror som den nya statistiken om självmordsbenägenhet visar.

Vi får inte glömma att självmordsbenägenheten är ett resultat av att ständigt behöva uppleva misslyckande efter misslyckande, ett starkt utanförskap och en stor oro för att inte klara sig i framtiden. Den är ett resultat av ett trasigt skolsystem som är starkt underfinansierat på grund av den här regeringens bortprioriteringar av de mest utsatta eleverna. Det tycker jag att skolministern och regeringen måste ta ansvar för.

Anf. 63 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Jag kan verkligen hålla med om att vi har ett trasigt skolsystem. Kommunaliseringen var ett stort misstag, som också Vänsterpartiet på den tiden faktiskt bidrog till. Jag är den första att säga att vi borde ha mycket mer av statlig styrning av svensk skola än vad vi har i dag.

Jag blir förtvivlad när jag ser dessa siffror. Det är ett stort svek mot barn med olika typer av diagnoser att vi har ett skolsystem som för många av dessa elever fungerar så dåligt som det faktiskt gör. Vi måste gemensamt förändra detta. Jag är helt övertygad om att det då behövs exempelvis fler speciallärare, inte bara lärare med allmän specialpedagogisk kompetens utan lärare som är särskilt utbildade för att hjälpa elever med den här typen av problematik. Vi behöver också många fler mindre, särskilda undervisningsgrupper än vad vi har i dag i svensk skola. Vi behöver mer samarbete mellan skola och socialtjänst i form av skolsociala team för att hjälpa de ungdomar som måste komma tillbaka till skolan. Vi behöver också, skulle jag vilja säga, mer forskning på det här området än vad som finns.

Jag håller dock med: I stora delar har vi ett trasigt skolsystem. Jag gör nu mitt allra bästa för att laga det systemet.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 21 Svar på interpellation 2023/24:434 om en högre kvalitet inom förskolan

Anf. 64 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Mats Wiking har frågat mig vad jag och regeringen kommer att göra för att förskolan ska bli mer jämlik i hela landet samt vad jag och regeringen kommer att göra för att andelen behörig personal ska öka i förskolan.

Alla barn och elever ska få en bra start i livet. Att bedriva utbildningsverksamhet inom skolväsendet i Sverige innebär att man förvaltar samhällets förtroende för det uppdraget. Förskolan spelar en mycket viktig roll för barns allsidiga utveckling och bidrar till att skapa likvärdiga förutsättningar inför skolstarten.

Det finns flera faktorer som påverkar kvaliteten i förskolan, till exempel det pedagogiska ledarskapet, personalens utbildning och möjligheter

till fortbildning, personaltätheten samt barngruppernas storlek. Regeringens mål är en förskola av hög och likvärdig kvalitet.

Den enskilt viktigaste faktorn för bättre måloppfyllelse i förskolan är skickliga förskollärare som har ordentligt med tid för sitt huvuduppdrag, undervisningen. För att ge förskollärare och lärare en bättre arbetsituation och bättre möjlighet att genomföra undervisning av hög kvalitet har regeringen därför tillsatt Utredningen om en minskad administrativ börda för förskollärare och lärare (U 2023:01), som ska göra en bred översyn av hur de administrativa bördorna kan minskas.

Med kompetenta och kunniga förskollärare ökar förutsättningarna för en förskoleverksamhet av hög kvalitet och att fler elever når målen för utbildningen efter att de har avslutat förskolan. Regeringen har därför bland annat avsatt 50 miljoner kronor årligen 2023 och 2024 för förskollärares och lärares vidareutbildning och beräknat 50 miljoner kronor för ändamålet 2025.

För att den svenska förskolan ska hålla hög kvalitet är det avgörande att förskollärarytbildningarna förbereder studenterna väl inför den framtida yrkesutövningen och att de personer som antas till förskollärarytbildningar har goda förutsättningar att genomföra utbildningen och bli skickliga förskollärare. Regeringen har därför tillsatt en utredning som ska föreslå åtgärder för att utveckla lärar- och förskollärarytbildningarna i syfte att höja utbildningarnas och yrkenas status och attraktivitet (dir. 2023:111).

Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag i propositionen *Nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare* (prop. 2022/23:54) som innebär att det införs bestämmelser i skollagen om ett nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare inom skolväsendet. Syftet är att utveckla undervisningens kvalitet, stärka professionerna, öka yrkenas attraktionskraft och därigenom öka likvärdigheten i utbildningen. Bestämmelserna träder i kraft den 1 januari 2025.

Regeringen anser vidare att oseriösa och olämpliga aktörer inte ska få förekomma inom skolväsendet. Därför startar vi nu en helrenovering av det svenska friskolesystemet som ska städa undan de osunda drivkrafterna men samtidigt värna valfriheten. Det ska inte vara möjligt att tjäna pengar genom att dra ned på kvaliteten, varken vid fristående skolor eller förskolor.

Alla barn och föräldrar ska kunna lita på att enskilda huvudmän som driver fristående förskolor sätter barnens rätt till god utbildning och omsorg före ägarnas vinster. Regeringen har därför beslutat om tilläggsdirektiv till Utredningen om vinst i skolan (U 2022:08). Det är ett paket med olika åtgärder som svar på alla de fall där barns och elevers rätt till en bra utbildning inte tillgodoses.

Utöver de insatser jag redan har nämnt vill jag nämna att statsbidraget för kvalitetshöjande åtgärder inom förskolan har förstärkts med 800 miljoner kronor för 2023 och 2024 och i år uppgår till cirka 2,8 miljarder kronor. Statsbidraget kan bland annat användas för att sträva efter att barngrupperna har en storlek som överensstämmer med Skolverkets riktmärke. Bidraget får även användas till att bibehålla eller rekrytera personal i förskolan samt till kompetensutveckling för förskollärare och annan personal som arbetar inom förskolan.

Regeringen arbetar därmed på flera olika sätt för att skapa mer likvärdighet och kvalitet i förskolan så att alla barn ska kunna utveckla sina

Prot. 2023/24:75

27 februari

Svar på
interpellationer

kunskaper, färdigheter och kompetenser så långt som möjligt och oberoende av i vilken förskola barnet går eller var i landet barnet bor.

Anf. 65 MATS WIKING (S):

Herr talman! Tack för svaret, skolministern! Vi verkar vara överens om att det behövs duktig personal inom förskolan.

Det är bra att man vill höja kvaliteten på förskolläraryrket, men jag håller med lärarfacken som säger att det är mycket svårt att få fler studenter att söka lärarutbildningar om inte arbetsgivarna ser till att det är en lockande, stimulerande arbetsmiljö. Vi har under en ganska lång period tappat tusentals förskollärare som har bytt yrke, och det är allt färre som läser till förskollärare. Det är nu så illa att det utbildas så få förskollärare i södra Sverige att bara Malmö skulle behöva alla nyutexaminerade inom området.

För att kunna öka antalet sökande till förskolläraryrket är det inte innehållet i lärarutbildningen som avgör. Förändringen behöver göras ute på förskolorna. Personalen behöver ha tid att vara pedagoger, och barnen har rätt till duktiga vuxna som ser barnen i deras lärande.

Herr talman! För att personalen ska se och möta barnet där det är i sin utveckling krävs det att grupperna i förskolorna inte är för stora. Skolverket inrättade 2016, på uppdrag av dåvarande S-regeringen, ett nationellt riktmärke, och det infördes ett statsbidrag för att minska barngruppernas storlek. Riktmärket är satt till 6–12 barn i åldern ett till tre år respektive 9–15 barn i åldern fyra till fem år. Riktmärket ska relateras till ett antal faktorer som personalens utbildning och kompetens, personaltäthet, barngruppernas sammansättning samt förskolans fysiska arbetsmiljö. Forskare låg bakom detta förslag.

Den S-ledda regeringen införde också ett statsbidrag med ett särskilt mål att just minska barngrupperna. Sakta minskade också antalet barn i barngrupperna, men det är ändå inte i närheten av riktmärket.

Herr talman! Om man tittar på Skolverkets statistik över lång tid kan man se att personaltätheten samt gruppstorleken i svenska förskolor egentligen har varit konstanta sedan 2005. I genomsnitt har personaltätheten legat på 5,3 barn per årsarbetare, och gruppstorleken har legat på omkring 16,8 barn. Men det finns stor variation mellan förskolor och kommuner. Det kan variera mellan färre än 10 och fler än 28 barn per grupp.

För att hålla nere gruppstorlekarna och undvika en alltför stökig arbetsmiljö har många förskolor delat upp barngrupperna i mindre grupper under delar av dagen. Men även om man delar upp barnen i mindre grupper och har större lokaler kommer man inte ifrån att det finns stora utmaningar när det gäller förskolans fysiska arbetsmiljö. Både Kommunal och Sveriges Lärare signalerar tydligt att oavsett hur man beskriver det innebär stora barngrupper en fysisk arbetsmiljö med buller och höga ljudnivåer.

Herr talman! Vi kan också se att färre förskollärare och barnskötare söker sig till jobbet inom förskolan. Om vi går tillbaka fem till tio år kan vi se att förskolor med tre personal kunde ha två förskollärare och en barnskötare. I dag finns det förskolor där förskollärare är i minoritet. I en del kommuner är man glad om man över huvud taget kan få några med adekvat utbildning.

Detta gör givetvis att det blir stora kvalitetskillnader mellan olika förskolor och kommuner. Man kan säga att varje kommun har ansvaret för

kvaliteten, men när regeringens mål är att fler barn ska gå i förskolan ligger ett stort ansvar också hos Sveriges regering.

Mina frågor till skolministern är: På vilket sätt kommer förändringarna i förskollärarytbildningen att få fler att söka den? Och är det rimligt med så stora skillnader mellan kommuner vad gäller tillgång till utbildade pedagoger? Vad avser skolministern att göra åt denna obalans?

Anf. 66 PAULA ÖRN (S):

Herr talman! Tack till Mats Wiking för en viktig interpellation och till statsrådet för svaret!

Det är en ganska ljus bild som ministern målar upp av alla åtgärder som är på gång. Men jag tänker fördjupa mig lite i några områden där jag känner oro över utvecklingen och om regeringens åtgärder verkligen kommer att möta den problembild vi ser.

Ministern lyfter fram vikten av skickliga förskollärare för att nå bättre målpuppfyllelse. Jag tänker att man kan sätta ett likhetstecken mellan målpuppfyllelse och kvalitet, även om kvalitetsbegreppet är svårämbar när det gäller de människonära yrkena. Det ska vi återkomma till.

Vi kan dock konstatera att utbildade förskollärare är en viktig indikator på kvalitet. Vi kan också konstatera att det i de fristående förskolorna finns en betydligt mindre andel utbildade förskollärare. Enligt den senaste öppna jämförelsen för förskolan finns det i snitt 30 procent förskollärare i de fristående förskolorna samtidigt som samma andel för de kommunala förskolorna är 43 procent.

Vidare har totalt sett mer än hälften av personalen i de fristående förskolorna så kallad annan eller ingen utbildning. Det får i alla fall mig att oro mig över vilken kvalitet man kan upprätthålla med så liten andel personal som är utbildad för att arbeta med barn. Jag undrar om ministern delar min oro.

Bristen på behöriga förskollärare följer samma mönster som för behöriga lärare i de fristående skolorna. De verksamheter vars syfte är att leverera vinst till sina ägare verkar välja personal som kostar mindre, till exempel personal som inte har högskoleutbildning för att arbeta med barn. Vi ser igen hur marknadslogiken påverkar en viktig kvalitetsaspekt: tillgången på utbildade förskollärare. Det bidrar inte till stärkt kvalitet och likvärdighet i vare sig skolan eller förskolan.

Ministern lyfter i sitt svar också upp att regeringen anser att det inte ska finnas oseriösa och olämpliga aktörer i förskolan. Det är en alldeles självklar ambition som vi alla instämmer i. Men vi socialdemokrater har länge pekat på att Sveriges världsunika system med obegränsade vinster verkar dra till sig just oseriösa och olämpliga aktörer.

På förskolans område kan vi nämna det kända exemplet förskolan Torget. Där fick barn inte tillräckligt med mat, och personalen uppmanades att inte göra orosanmälningar. Det handlar om en förskola med godkända kvalitetsmätningar och vars ägare, Tellusgruppen, tog ut totalt 33 miljoner kronor i vinst.

Det verkar vara svårt att med kvalitetsgranskningar säkerställa att incitamenten för ägaren att göra vinst trots allt inte skapar brister i verksamheten. De åtgärder som regeringen nu utreder – fortsatt obegränsat vinstuttag, men med mer kvalitetskontroll – kommer inte att räcka.

Prot. 2023/24:75

27 februari

Svar på
interpellationer

Vi socialdemokrater lade redan förra mandatperioden fram betydligt kraftfullare åtgärder för att säkerställa att alla skattepengar går till barnen i förskolan i stället för till vinster. Dessa förslag till åtgärder röstades tyvärr ned i kammaren av de nuvarande regeringspartierna och deras nya kompisar i Sverigedemokraterna.

Delar skolministern min oro över hur den låga andelen utbildad personal i de fristående förskolorna påverkar kvaliteten, och ser ministern att vinstjakten i sig är en stor riskfaktor för bristande kvalitet i de fristående verksamheterna?

(Applåder)

Anf. 67 ROSE-MARIE CARLSSON (S):

Herr talman! Nu ska jag göra någonting jag aldrig gjort förut, nämligen ha allt underlag digitalt. Jag är van vid att ha det på papper.

Kvalitet i förskolan – vad menar man som huvudman när man pratar om det? Skolverket och Skolinspektionen definierar kvalitet på olika sätt, och vårdnadshavare definierar kvalitet på ett helt annat sätt.

Vad är kvalitet? Skolverket säger att det handlar om de nationella krav och mål som är kopplade till läroplanen och bedömning och utveckling av verksamhetens kvalitet ur likvärdighetssynpunkt. Så kan man mäta kvalitet, och så mäter man också oftast kvaliteten.

Skolinspektionen har gjort en granskning av hur huvudmän och rektorer arbetar med kvalitet i undervisningen på förskolor i socioekonomiskt utsatta områden. Man tittar på rekrytering, kompetensutveckling och barns närvaro, vilket är oerhört viktiga aspekter i socioekonomiskt svagare områden. Får inte barnen gå i förskolan kan vi inte hjälpa dem och ge dem det stöd de behöver.

För att förskolan ska gynna barns sociala, kognitiva och språkliga utveckling krävs det att förskolan håller hög kvalitet. En av de viktigaste faktorerna för att uppnå hög kvalitet är personalens utbildning och kompetensnivå. Det är därför särskilt allvarligt att andelen utbildade förskollärare har minskat de senaste åren. Man kan tydligt se att den har minskat mest i de områden där barnen har utländsk bakgrund.

Samtidigt är det oerhört viktigt att det finns kunskap om förskolans uppdrag i styrkedjan i förskolan, från huvudmannanivå och ända ned i personalgrupperna. Varför är jag här? Vad ska jag arbeta mot? Vad ska jag göra på mitt arbete? Vad säger läroplanen? Hur ska jag förstå den och ta till mig innehållet? Hur ska jag jobba och förmedla det till barnen?

Det har varit en kraftig utbyggnad av antalet förskoleplatser i hela landet. Min kollega Mats Wiking sa tidigare om exemplet Malmö – som ni kanske hör kommer jag därifrån – att det har varit en kraftig utbyggnad. På några år skapade vi 2 500 helt nya förskoleplatser. Det var inte ersättning för några som funnits tidigare. Samtidigt skulle vi rekrytera och utbilda kompetent personal till detta, till exempel inom bristyrkena förskollärare och barnskötare. Min kollega sa också att även om vi skulle rekrytera alla förskollärare som gick ut i södra Sverige skulle det inte ens täcka pensionsavgångarna. Det handlar alltså inte bara om ifall personalen vill jobba kvar inom förskolan eller inte.

Liberalerna styr Utbildningsdepartementet. Skolministern står för de mjuka värdena och innehållet i förskolan. Den ska leverera en bra verksamhet till barnen. Det är kommunernas ansvar att utbilda exempelvis

barnskötare. Men sedan finns det ju också en utbildningsminister, som har ansvar för universitet och högskolor. Där ingår utbildning av förskollärare och andra pedagoger och kompetenser som kan jobba i förskolan.

Hur kommer skolministern att verka för fler utbildningsplatser, exempelvis för förskollärare, och hur kommunicerar utbildningsministern och skolministern med varandra?

(Applåder)

Anf. 68 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Det var många olika frågor, och de hänger ihop. Svensk förskola har hållit världsklass, skulle jag vilja säga. Jag tror att ganska många av oss är bekymrade – naturligtvis inte överallt, men i en del kommuner – över att kvaliteten har sjunkit. Ett viktigt skäl till det är att andelen utbildad personal minskat. Det gäller både förskollärare och barnskötare, som har gått i gymnasiet eller fullföljt en vuxenutbildning och fått en riktig examen. I båda kategorierna har andelen sjunkit.

Jag tror att Mats Wiking har rätt i att det inte först och främst är förändringar i förskollärarytbildningen som avgör om den ska attrahera fler. Men det är en del, och ett stort problem med lärarutbildningarna överlag är att många av dem som kommer in har för dåliga förkunskaper för att klara av utbildningen. Därför blir det många avhopp. Att förbättra förskollärarytbildningen och de övriga lärarutbildningarna är alltså ändå en viktig faktor i detta, som svar på det Rose-Marie Carlsson frågade om.

Riksdagen avsätter mycket pengar för att bland annat minska barngruppernas storlek. Jag har tidigare varit ansvarig för barngruppernas storlek i en kommun, och jag vet att det är till stor hjälp om man sätter gränser, så som vi gjorde i Stockholm, och arbetar efter dem i stället för att det är helt fritt. Jag tror att det är en viktig modell, men det är trots allt kommunerna som är ansvariga för detta. Det staten kan göra är att avsätta statsbidrag för till exempel mindre barngrupper, personalutveckling och att förskollärare ingår i professionsprogrammet. Det finns en rad åtgärder. Förskollärarytbildningen och utvecklingen av den är också betydelsefull.

Anf. 69 MATS WIKING (S):

Herr talman! Man brukar ju få det man betalar för. Det kan man säga apropå ekonomin och satsningar på förskollärare och barnskötare.

Jag vill gå in på kvalitetsaspekten och vad forskningen säger. Forskningen visar på att barn i sin utveckling behöver trygghet, stabilitet och några få vuxna att knyta an till. Utvecklingspsykologin talar väldigt tydligt om det. Förutom föräldrarna blir därför personalen på förskolorna oerhört viktiga. Utbildad, kunnig personal blir en stor del av barns tidiga utveckling. För optimal trygg omsorg och pedagogisk utmaning behöver barn små sammanhang med stor trygghet och stabilitet, där det är få vuxna som dagligen möter barnen i förskolan.

Herr talman! Det finns samtidigt stora möjligheter att öppna upp förskolan och ge alla barn tillgänglighet till dess pedagogik. Många kommuner har också valt att ge barn till föräldralediga och arbetslösa mer tid på förskolan än de lagstadgade 15 timmarna i veckan. Många förskolor gör ett fantastiskt jobb med till exempel språkinläring.

Vi politiker har stor tilltro till förskolans kompensatoriska uppdrag. De gör ett fantastiskt jobb, det ska påpekas. Trots en arbetsmiljö med buller

och hög ljudnivå har förskollärare och barnskötare varit av segt virke, stannat kvar och utvecklat förskolan genom åren. Men kommande generationer, herr talman, som ska utbilda sig och jobba med förskolan, ser inte lika positivt på att jobba i just förskolan. De vill inte utsätta sig för den tuffa arbetsmiljön med många barn och låga löner. Ska förskolan ha den viktiga funktion som samhället vill att den ska ha behövs färre barn per pedagog. Personalen ska ha möjlighet att ge den omsorg och trygghet i utbildningen som barnen i svensk förskola förtjänar.

Detta med utbildad personal har vi pratat rätt mycket om, så jag ska inte gå in mer på det nu. Det är ganska självklart.

Att möta barnen med utbildade pedagoger och stora barngrupper är något som sätter spår i barnen resten av livet. När vi nu pratar om att ge barnen mer tid i förskolan måste vi se till att staten går in och tar sitt ansvar och ser till att förskolan blir mer likvärdig i hela landet, så att det inte bara är hög kvalitet i vissa kommuner. Vi behöver en förskola med tillräckligt mycket utbildad behörig personal och en verksamhet som genomsyras av pedagogik och omsorg. Vi behöver en vision och ett kunskapslyft för förskolan där vi ser till att kompetens och resurser följer med när regeringar beslutar om nya reformer inom förskolan.

Är skolministern beredd till ett kunskapslyft även i förskolan, precis som vi hade inom vuxenutbildningen? Vad är skolministerns vision för en framtida förskola?

Anf. 70 PAULA ÖRN (S):

Herr talman! Jag tackar statsrådet, även om jag inte upplever att jag fick så många svar på de frågor jag ställde.

Skolministern säger att regeringen gör stora satsningar för mer pengar till mindre barngrupper. Då vill jag återknyta lite till den tidigare interpellationsdebatten här i kammaren. Ser inte skolministern de massiva nedskärningar som sker ute i Sveriges kommuner just nu? Jag hävdar inte att man inte har ökat det statsbidraget i den här budgeten, men givet den kostnadskris och de kostnadsökningar som inflationen har lett till ute i kommunerna finns det just nu ingen, skulle jag säga, som har möjlighet att minska några barngrupper eller anställa mer personal. Möjligtvis kan man lindra skadan något genom att inte behöva säga upp riktigt lika många.

Jag undrar om skolministern ser den bild som vi ser och delar vår syn på problemet med en resursbrist orsakad av inflationskrisen och Rysslands anfallskrig i Ukraina, vilket kommunerna knappast kan förväntas ta ansvar för.

Jag vill avsluta med ett annat litet räkneexempel. Ministern lyfter fram att man ökar möjligheterna till kompetenta och kunniga förskollärare genom att ”satsa” 50 miljoner kronor per år på förskollärares och lärares vidareutbildning. För min hemkommun innebär det 170 000 i en budget på nästan 1 miljard. Även om pengarna är välkomna förstår alla att det inte blir så mycket vidareutbildning för förskollärarna när de tillsammans med lärarna ska dela på mindre än 1 promille av budgeten. Ska man göra skillnad på riktigt behövs ekonomiska satsningar på helt andra nivåer från skolministerns och regeringens sida, både när det gäller barngrupper och när det gäller utbildning för förskollärare.

(Applåder)

Anf. 71 ROSE-MARIE CARLSSON (S):

Herr talman! Jag tackar ministern så mycket för hennes inlägg, som jag dock inte tyckte innehöll något svar.

Min kollega Paula Örn nämnde de satsningar som ministern står och pratar om. Men vi vet att drygt 50 kommuner i Sverige går med underskott och budgeterar med underskott. Det är inga stora satsningar. Hur ska man då hantera detta? Man behöver bygga ut mycket om man ska minska barngruppernas storlek och så vidare, som vi har resonerat om.

Jag funderar lite grann över samarbetet med universiteten. I Malmö har vi ett bra samarbete med Malmö universitet. Vi har diskuterat förskollärarytbildningen och vilka andra vägar man ska kunna gå. Man kanske kan läsa på halvtid och arbeta på halvtid och knyta ihop det på det sättet. Men när vi har kontakt med universitetet säger de: Nej, vi har inte pengar till att starta en utbildning, och dessutom har vi inte lärare som kan utbilda.

Därför kvarstår min fråga: Hur kommunicerar skolministern med utbildningsministern för att vi ska få till andra utbildningsvägar och fler förskollärare?

Anf. 72 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Problemet just nu är att det är för få som söker förskollärarytutbildningen, liksom de andra utbildningarna. Jag tror att det är viktigt att till exempel skärpa intaget.

Jag är ändå lite förvånad över att det är ett sådant ointresse från högskolornas sida för att ha den typ av utbildningar där man kan utbilda sig på halvtid och jobba på halvtid. Jag har själv erfarenhet från ett sådant system här i Stockholm som fungerar väldigt väl. Det är ett sätt att hålla kvar skickliga barnskötare, vilket de i allmänhet är, samtidigt som de får en utbildning till förskollärare. Avhoppen i den typen av satsningar är väldigt låga. Jag håller verkligen med Rose-Marie Carlsson om att det är ett sätt att använda, men det är inte det enda sättet. Vi måste se till att fler unga människor vill bli förskollärare.

Jag tycker också att vi måste förändra barnskötarytutbildningarna i Sverige. I dag har vi en barnskötarytutbildning som ligger på gymnasienivå. Men vi har också ganska många kommuner som har olika typer av arbetsmarknadspolitiska satsningar där man låter framför allt kvinnor gå utbildningar som de faktiskt har ganska svårt att ta till sig, oftast beroende på att de har för dåliga kunskaper i svenska. Jag menar att vi borde försöka skärpa upp detta, så att vi till exempel får ett välfungerande yrkespaket som man ska gå igenom för att få kalla sig barnskötare. Där är vi inte riktigt än, men det är min absoluta målsättning.

Jag tror att det är viktigt att kommunerna satsar på att sätta tak för barngrupperna. En del kommuner gör det. Jag kommer själv från en kommun som relativt framgångsrikt har jobbat med detta, Stockholms stad. Det är inte alltid så att alla barngrupper håller exakt de tal som kommunfullmäktige har satt upp, men det får till effekt att man åtminstone tittar på detta och försöker begränsa barngruppernas storlek på ett någorlunda effektivt sätt. Det är upp till kommunerna att göra detta. Men det finns statsbidrag som ska gå till att åstadkomma bland annat just detta, och jag tycker att det är viktigt att de statsbidragen har höjts rejält de senaste åren.

Anf. 73 MATS WIKING (S):

Herr talman! Jag tackar skolministern för svaren. Vi har haft en diskussion om kvalitet, och vi kan konstatera att utbildad personal betyder väldigt mycket för kvaliteten men att det också är ett bristfälligt antal personer som söker sig till barnskötartutbildning och förskollärarytbildning.

En av frågorna är hur vi får en jämlik förskola av hög kvalitet. Jag kan konstatera att våra kommuner har olika förutsättningar beroende på storlek och geografiskt läge. En del kommuner kan satsa på förskolan tack vare sin ekonomi, medan andra tyvärr måste dra ned. Under 2023 och 2024 har våra kommuner fått ännu sämre möjligheter att upprätthålla kvaliteten i förskolan. Kommuner får som sagt säga upp utbildade förskollärare och barnskötare. Risken finns då, även om man ger ett statsbidrag, att barngrupperna ökar i storlek i stället för att minska.

Herr talman! Regeringen hävdar att varje kommun själv ska ansvara för att tillräckliga resurser avsätts till vård, skola och omsorg. Det är rimligt att kommunerna tar sitt ansvar. Men i tider när kommunernas ekonomi inte går ihop, som mina kollegor varit inne på, behöver staten ta ett mycket större ansvar för att vård, skola och omsorg ska ha jämlika förutsättningar i hela landet.

Små riktade statsbidrag till förskolan, vilket det är fråga om, löser inte problemen med att det är många barn per personal i förskolan. Det är endast tillräckliga generella statliga satsningar till kommuner och regioner som ger förskolan större möjligheter att bli jämlikare. Det här är en diskussion som vi har haft genom åren. Vi kan konstatera att barngrupperna inte har minskat sedan 2005, som vi redovisade för en stund sedan.

Vi politiker i allmänhet och regeringen i synnerhet borde lyssna mer på personalen och forskningen, som är tydliga med att fler barn i förskolan inte bidrar till att lösa problemen med arbetsmiljön för vare sig barnen eller personalen om inte möjlighet ges att anställa fler pedagoger.

Mina sista frågor blir: Vad är planen för att göra förskolan anpassad till alla barns behov? Vad är planen för att kommunerna inte ska behöva säga upp förskollärare och barnskötare?

Anf. 74 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Tack till ledamöterna för en intressant och spännande diskussion! Jag tror att vi alla är överens om att en bra, väl fungerande förskola är av avgörande betydelse för barns utveckling, inte minst när det gäller de barn som kanske inte har de allra bästa förutsättningarna hemma. Men för att förskolan ska kunna spela denna viktiga roll i barns liv krävs en hög andel förskollärare och övrig utbildad personal, det vill säga barnskötare. Där är vi inte i dag.

Rose-Marie Carlsson var inne på att antalet barn har ökat kraftigt de senaste åren. Nu ser vi ett minskat antal barn, och detta minskar möjligtvis trycket på förskolan till viss del. Min förhoppning är naturligtvis att kommunerna inte ska dra ned på denna viktiga verksamhet utan fortsätter att satsa på förskolan.

Staten drar sitt strå till stacken, dels genom de vanliga statsbidragen i den så kallade påsen, dels genom ett antal riktade statsbidrag, till exempel för att minska barngruppernas storlek och erbjuda kompetensutveckling för förskollärare och annan personal i förskolan. Jag tror att detta är viktigt.

Jag tror också att vi kommer att återkomma till denna debatt så småningom. Den är stor och viktig, och vi har ett gemensamt ansvar i regeringen, riksdagen och inte minst kommunerna.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2023/24:75
27 februari

Svar på
interpellationer

§ 22 Svar på interpellation 2023/24:361 om hemtjänst i kristider

Anf. 75 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Linus Sköld har frågat mig hur jag ska agera för att säkerställa att hemtjänsten fortsätter fungera i händelse av kris eller krig.

Kommuner har ett stort ansvar inom den offentliga förvaltningen. Kommuner ska inom sina respektive ansvarsområden kunna förebygga, motstå och hantera kriser och olyckor av varierande art och omfattning.

Krisberedskapen i Sverige bygger på den så kallade ansvarsprincipen, som innebär att en statlig förvaltningsmyndighet eller ett annat offentligt organ som har ett bestämt verksamhetsansvar under normala förhållanden även ska ha det vid en fredstida kris samt under höjd beredskap och ytterst krig, förutsatt att verksamheten ska bedrivas under sådana förhållanden. Det är alltså kommunerna som ansvarar för att säkerställa att hemtjänsten fortsätter att fungera i händelse av kris eller krig.

Det försämrade säkerhetsläget, tidigare erfarenheter av kriser samt utvärderingar har tydliggjort att kommunernas beredskap inom socialtjänsten behöver stärkas väsentligt. Regeringen har därför avsatt 300 miljoner kronor årligen från och med 2024 till ett riktat statsbidrag för att stärka och utveckla kommunernas arbete med socialtjänstens och den kommunala hälso- och sjukvårdens civila försvar.

Genom den struktur för samhällets krisberedskap och civila försvar som gäller sedan den 1 oktober 2022 tydliggörs att omsorgen är en samhällsviktig verksamhet. Regeringens syfte med det riktade statsbidraget är att förbättra kommunernas förutsättningar att leva upp till de krav och förväntningar som finns.

Under 2023 avsattes 100 miljoner kronor, som fördelades med ett lika stort belopp per kommun, i syfte att ge kommunerna förutsättningar att analysera vilka behov som finns när det gäller att utveckla och stärka kommunernas planering och arbete. Vidare har länsstyrelserna ett särskilt uppdrag att utgöra ett regionalt stöd till kommunerna i deras arbete med den kommunala hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens beredskap.

Som Linus Sköld är inne på i sin fråga hänger kommunernas förmåga att säkerställa hemtjänst under kris eller krig ihop med förmågan att upprätthålla andra funktioner, såsom elförsörjning. Det försämrade säkerhetspolitiska läget och utvecklingen i Sveriges närområde understryker behovet av ett starkt totalförsvar och en starkt krishanteringsförmåga. En viktig del i detta är att stärka det civila försvaret. Regeringen anser att åtgärder och investeringar för att utveckla och stärka det civila försvaret måste fortsätta och utökas. Kommuner är centrala aktörer i arbetet med att stärka och utveckla samhällets krisberedskap.

Regeringen gör därför även ekonomiska satsningar på det breda, övergripande arbetet med krisberedskap och civilt försvar. Regeringen förstärker länsstyrelsernas möjligheter att stödja kommunernas arbete med civilt

försvar genom ett tillskott på 60 miljoner kronor från 2023. Även i det övergripande beredskapsarbetet har länsstyrelserna en viktig roll när det gäller att stödja arbetet med att utveckla krisberedskapen på lokal nivå.

Regeringen satsar också 100 miljoner kronor årligen från 2024 på ökade bidrag till kommunernas och regionernas arbete med krisberedskap och civilt försvar. Detta är alltså utöver de 300 miljoner kronor som har avsatts specifikt för kommunernas arbete med socialtjänstens och den kommunala hälso- och sjukvårdens civila försvar.

Sveriges förmåga att hantera höjd beredskap och ytterst krig behöver stärkas på bred front. Socialtjänsten, inbegripet hemtjänsten, är en väldigt viktig del i detta. Regeringen har sedan tillträdet prioriterat att stärka rikets beredskap, och vi fortsätter det arbetet.

Anf. 76 LINUS SKÖLD (S):

Herr talman! Hemtjänst är en formidabel idé – att våra äldre ska kunna bibehålla så mycket kapacitet och så hög livskvalitet som möjligt genom att bo kvar hemma med stöd. Men hemtjänsten är därmed också essentiell för brukarnas trygghet och livskvalitet. Det rör sig om en väsentlig del av den svenska välfärden.

I Älvsbyn fick vi den 4 januari i år se prov på hur skört detta kan vara när det inträffar en kris eller en olyckshändelse. Det råkade vara 40 grader kallt i Älvsbyn samtidigt som det brann i en transformatorstation mitt i byn och flera tusen hushåll blev utan ström. Utan ström tar det inte mer än fyra timmar innan reservkraften tar slut för telemasten i centrala byn; detta har jag haft en debatt med civilministern om eftersom han är ansvarig för telekommunikationen.

Detta gör att hemtjänstens larm slås ut. Hemtjänstens bilar kan varken laddas med el eller tankas i de bensinpumpar som drivs med el. Hemma i husen, där de äldre förmodas bo, står cirkulationspumparna stilla. Även om man har fjärrvärme blir huset alltså inte varmt. Det blir fort kallt inomhus i 40 minusgrader.

Beredskapen för ett sådant här scenario behöver vara robust. Jag hör Anna Tenje ge två svar på min fråga om vad hon avser att göra. Det ena är att det är kommunernas ansvar, och det tycker jag är ett dåligt svar på frågan om vad Anna Tenje avser att göra. Det andra är att hänvisa till ett antal riktade statsbidrag. Den som inte har läst svaret i förväg får nog svårt att hänga med i vilket statsbidrag som ska gå till vad. Min sammanfattning är att det är 60 miljoner till länsstyrelserna och 100 miljoner generellt till kommunerna, fördelat i en lika stor pott till varje kommun. Det betyder ungefär 300 000 per kommun i Sverige i dag, eller kanske 350 000. Det är också 300 miljoner till socialtjänsten generellt, fördelat på kommunerna för att jobba med krisberedskapen.

Detta är de belopp jag fick fram ur genomgången. Om det nu är kommunerna som ska ta ansvaret för att hemtjänsten är robust måste man spegla detta i hur det går för kommunerna. För tillfället går det superdåligt för kommunerna. Ett par exempel på detta är att medelskattesatsen i kommunalskatten är 10 öre högre sedan årsskiftet, att var tredje kommun väntas få underskott för 2023 och att 48 kommuner budgeterar med underskott för 2024.

Anna Tenje säger att det är kommunernas ansvar, men sedan underfinansierar hon och hennes regering kommunerna så att de går på knäna och måste spara.

Anf. 77 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr ålderspresident! Jag vill börja med att slå fast, så att vi är tydliga och klara med detta, att Sveriges krisberedskap alltså vilar på ansvarsprincipen. Det vill säga att var och en på de olika nivåerna gör sitt inom sitt område och ska upprätthålla – inte i full mån men i viss mån – de delar som man normalt sett i fredsläge också ansvarar för.

Jag kan hålla med Linus Sköld i beskrivningen av hemtjänsten och dess extremt viktiga betydelse. Den tidigare debatten här handlade om barnomsorgen, och barnomsorg och äldreomsorg är två extremt viktiga saker för att civilförsvaret och totalförsvaret över huvud taget ska fungera. Detta är två saker som åvilar kommunerna, precis som sjukvården är regionernas ansvar. Sedan ligger massor med andra saker på den statliga nivån.

Ska man börja rucka på den principen kommer vi att få betydligt större problem än så. De pengar som den här regeringen har sett till att kommuner och regioner får del av för att kickstarta återuppbyggnaden av totalförsvaret och civilförsvaret borde ha kommit mycket tidigare. Det kan jag hålla med om. Mycket mer borde ha gjorts mycket tidigare. Men det här arbetet sattes inte igång av den tidigare regeringen, utan det är sådant som har prioriterats här och nu av den här regeringen. Nu har man kommit en bra bit på vägen men givetvis inte ända fram.

Vi lever i en orolig tid. Det var uppenbart under pandemin, och för oss som då hade förtroendeuppdrag som kommunföreträdare blev det väldigt tydligt vilka brister som fanns och vad som behövde göras. Många kommuner tog ett enormt stort ansvar. De kommuner som tidigare hade fått vara med om stormarna Gudrun och Per och om översvämningar hade kanske ett litet försprång, men det var ändå uppenbart och tydligt att mer behövde göras.

Vi gör nu en stor upprustning och en kickstart av både totalförsvaret och civilförsvaret som sammantaget kommer att gynna tryggheten och säkerheten i Sverige väl. När vi blir fullvärdiga medlemmar i Nato kommer vi att vara ett av de medlemsländer som klarar tvåprocentmålet. Detta är viktigt, inte minst för tryggheten och säkerheten men också för ett starkt civilförsvaret.

För en stark krisberedskap måste man samtidigt kunna skydda den yttre gränsen och den inre gränsen. De pengar som vi nu har tillfört kommuner och regioner är avsedda att stärka civilförsvaret, totalförsvaret och krisberedskapen i kommuner och regioner. Det handlar om att göra den överbyggande analysen för att kommunerna i sitt ansvarsområde ska veta vad man behöver prioritera och särskilt satsa på.

Jag håller med om att det är ett stort och viktigt arbete som ligger framför oss. Detta är mycket grannlaga och inte nog givet den situation vi befinner oss i i dag med en orolig omvärld. Men den här regeringen prioriterar de här frågorna, både när det gäller det yttre försvaret och när det gäller det inre försvaret, för att skapa möjligheter till ett tryggt totalförsvaret och civilförsvaret men också för att kommuner och regioner ska klara av sina grannlaga uppgifter i händelse av kris och krig.

Prot. 2023/24:75
27 februari

Svar på
interpellationer

Anf. 78 LINUS SKÖLD (S):

Herr ålderspresident! Då lägger vi ännu en sak till Anna Tenjes ansvarsutkrävande: Det är kommunernas ansvar, och det är den förra socialdemokratiskt ledda regeringens ansvar.

Jag efterfrågar ju vad Anna Tenje avser att göra för att stärka krisberedskapen i hemtjänsten, och jag hör fortfarande inget svar på det. Om svaret är ansvarsprincipen borde man som minister med ansvar för att hemtjänsten ska fungera vara intresserad av att kommunerna har resurser nog att finansiera sin hemtjänst, så att den redan från början är robust. En hemtjänst som måste skära ned, som sparar och som inte får tag i personal kommer ju inte att ha någon resiliens den dag en kris eller, gud förbjude, ett krig skulle inträffa.

Politik är att prioritera. I Anna Tenjes svar nämns ett antal uppräknade riktade statsbidrag, ett på 100 miljoner, ett på 300 miljoner och ett på 60 miljoner. Men kommunsektorns underskott för 2023 – prognostiserat, eftersom årsboksluten inte är klara – är 7 miljarder, och det kommer sig av att den här regeringen inte har tillfört nog med generella statsbidrag. De generella statsbidragen höjdes förvisso nominellt, men det svarar inte mot inflationen på 9 procent förra året.

Resultatet av detta är alltså att vi ser stora höjningar av kommunalskatten. Så stora höjningar som mellan 2023 och 2024 har vi inte sett sedan den senaste gången Alliansen satt i regeringen. Det är ju när Alliansen sitter i regeringsställning som kommuner känner sig tvingade att höja kommunalskatten.

Politik är prioriteringar, vill jag säga, och den här regeringen prioriterar att sänka skatten för höginkomstagare. 960 miljoner går till rabatt på höginkomsttagares lyxrenoveringar av köket och till att de ska kunna anställa hemhjälp eller få hemstädning. Det är de 50 procent som har de högsta inkomsterna som tar del av den förstärkning av rot- och rut-avdragen som den här regeringen gör. Detta förmår man att prioritera 960 miljoner till. Men när jag frågar hur vi ska stärka hemtjänstens krisberedskap kommer man med ett riktat statsbidrag på 300 miljoner.

Avskaffa plastpåskatten kan man också göra. Det kostar mer än vad kommunerna fick för att analysera sitt behov av krisberedskap, som ju var ett exempel på vad regeringen kunde göra och ändå respektera ansvarsprincipen.

Prioriteringen här är supertydlig. På vanligt folks bekostnad och på välfärdens bekostnad ska skatten sänkas för höginkomstagare, samtidigt som man tvingar kommuner att höja skatten för alla. Jag tycker att Anna Tenje borde svara på min fråga i stället för att försöka skjuta över ansvaret på Socialdemokraterna eller på kommunerna. Vad avser Anna Tenje att göra för att stärka hemtjänstens resiliens i händelse av kris och krig?

(Applåder)

Anf. 79 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr ålderspresident! Jag beskyllde inte den tidigare regeringen för allt och allting. Men jag konstaterade att det hade varit bra om man hade börjat betydligt tidigare, både när det gäller de satsningar som vi nu gör på försvaret och rättsväsen och framför allt när det gäller kris- och krigsberedskapen i kommuner och regioner.

Som jag ser det behövs tre saker för att äldreomsorgen ska fungera under en krissituation. Först och främst behöver man ha en god äldreomsorg under normala förhållanden. Det är inte tu tal om att det finns stora utmaningar och brister i äldreomsorgen. De har varit kända under en längre tid. Många kommuner har också jobbat med dessa problem, inte minst när det gäller kompetensförsörjningen, under en längre tid. Men detta identifierades inte minst i samband med coronapandemin.

Jag är därför glad för den här regeringen. Vår statsminister utsåg inte bara en minister för civil beredskap. Vi tycker att de frågorna är viktiga och att de behöver prioriteras. Vår statsminister utsåg dessutom en äldreminister. Vi anser att de frågorna är viktiga och att de behöver prioriteras.

I samband med att jag tillsattes i detta ämbete tillsatte jag en utredning när det gäller språkrav, just för att säkra att äldre personer kan förstå och göra sig förstådda. Detta var en av de stora brister som utpekades inte minst i Coronakommissionens rapport och i Ivos granskningar.

Vi såg också till att tillsätta en utredning som tittar på hur den medicinska kompetensen kan stärkas i den kommunala hälso- och sjukvården, givet att patienter eller äldre blir alltmer multisjuka och att det är mer komplicerade fall. Vi bedriver en vård och omsorg i hemmen som är alltmer avancerad. Samtidigt är fortfarande glappet mellan kommun och region ibland alldeles för stort, och våra äldre faller mellan stolarna.

Detta är två saker som vi redan nu har förberett och som vi vill fortsätta arbeta med. Dessutom gick vi vidare och förlängde Äldreomsorgslyftet, en kvalitetssatsning för att höja just kompetensen. Det är en väldigt bra satsning som har fallit väldigt väl ut. Jag brukar inte prata om riktade statsbidrag särskilt högt annars, men jag måste konstatera att detta har varit ett statsbidrag som definitivt har träffat helt rätt och gett en ökad kompetens. Detta fortsätter vi med i tre år framåt för att just höja kompetensen.

Det andra som måste till – förutom en väl fungerande äldreomsorg i fredstid – för att detta ska fungera i krigstid är att huvudmännen, det vill säga kommunerna i detta fall, har en god krisberedskap och är rustade med ett bra förberett civilt försvar. Krisberedskapen i våra kommuner är inte på något sätt färdigutbyggd. Den är under upprustning, och regeringen stöttar och kommer att fortsätta stötta detta viktiga arbete.

För det tredje måste samhället tillhandahålla en grundläggande infrastruktur för att detta övriga ska fungera. Regeringen har redan påbörjat ett aktivt arbete på detta område när det gäller bland annat det som vi var inne på tidigare – elberedskap och en säker energiförsörjning. Vi har påbörjat arbetet med en säker, stabil och ren elförsörjning i framtiden, inte minst genom kärnkraften. Vi satsar dessutom mycket när det gäller cyberförsvaret. Vi vet att cyberhot är ett hot som definitivt träffar många av våra kommuner hårt.

För mig handlar krisberedskap om ett väldigt brett och långsiktigt arbete. Det är ett arbete som jag önskar att vi hade påbörjat mycket tidigare, för då hade vi kommit mycket längre nu. Men den här regeringen prioriterar definitivt detta och kommer att fortsätta jobba med det.

Anf. 80 LINUS SKÖLD (S):

Herr ålderspresident! Tack, Anna Tenje, för ett långt svar som inte innehöll svar på frågan jag ställde! Svaret här handlade om vad Anna Tenje tycker behövs för en hemtjänst som ska fungera även i kristider, men jag

hörde ingenting om vad Anna Tenje avser att göra. Det är en enkel fråga. Jag har ställt den i interpellationen. Jag har upprepat den i varje inlägg hittills. Anna Tenje har snart ett slutanförande, och då kan hon redogöra för vad hon tänker göra mer än att själv vara utsedd av statsministern för att det är så prioriterade frågor.

Jag sammanfattar denna debatt med att var tredje kommun väntas landa in ett årsbokslut för 2023 med underskott – 7 miljarder totalt i underskott. Vi ser en rekordhöjning av kommunalskatten från 2023 till 2024, det vill säga tecken på att det går riktigt taskigt för kommunernas ekonomi när denna regering sitter vid rodet.

För att en god äldreomsorg ska kunna upprätthållas även i krigstid behöver den finansieras. När man skär ned så här mycket på välfärden kommer det också att gå ut över äldreomsorgen och hemtjänsten. Det kommer att försvaga krisberedskapen i hemtjänsten.

Detta är min sammanfattning, och Anna Tenje har inte med ett ord berört det. 1 miljard till lyxrenoveringar av höginkomsttagares kök förmår man att prioritera. Att säkra kommunernas ekonomi i denna kris förmår man inte att prioritera.

(Applåder)

Anf. 81 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr ålderspresident! Det är väl uppenbart att kommunikationen kanske inte riktigt kommer fram i kväll. Då vill jag bara återberätta det jag sa tidigare.

Jag tror att det vilar på tre saker om man ska ha en lyckad kris- och krigsberedskap. Den första delen är kanske den viktigaste. Att man har en god äldreomsorg i fredstid är den grundläggande faktorn för att man också ska kunna ha en god äldreomsorg i kris- och krigstid.

Regeringen har prioriterat att fortsättningsvis satsa på kompetensför-sörjningen när det gäller Äldreomsorgslyftet för att säkra kompetensen inom äldreomsorgen. Vi har tillsatt en utredning för att se till att vi får ett språkkrav så att äldre människor kan förstå och göra sig förstådda inom hemtjänst och särskilt boende. Vi vill stärka den medicinska kompetensen så att äldre inte hamnar mellan stolarna utan får den vård och omsorg de har rätt till alldeles oavsett om det är i hemmet, på ett särskilt boende eller på ett sjukhus.

Vi har satsat på en anhörigstrategi för att se till att fler anhöriga får ett bättre stöd från kommun och region. Vi har också satt igång arbetet med en demensstrategi, givet att demens är en av de största folksjukdomarna. I dag lever ungefär 150 000 med en demensdiagnos, och 25 000 årligen får en sådan diagnos.

Sammantaget ger detta en starkare och bättre äldreomsorg som kan stå stark i fredstid men också i kristid.

Regeringen stöttar kommuner och regioner – på det statliga planet, det regionala planet och det kommunala planet – när det gäller att stärka kris- och krigsberedskapen. Detta är en mycket prioriterad fråga för regeringen. Det tror jag att man har sett, inte minst på de 78 punkter som civilministern nyligen presenterade.

(Applåder)

Anf. 82 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr ålderspresident! Isabell Mixter har frågat mig varför den ursprungliga utredningen kring karensavdraget lades ned och ersattes med en översyn på Socialdepartementet. Isabell Mixter har också frågat mig om jag och regeringen avser att göra några förändringar avseende karensavdraget.

Den förra regeringen tillsatte Karensutredningen (S 2022:02) i syfte att se över karensavdraget. Den nuvarande regeringen anser också att det är angeläget att se över karensavdraget men bedömde att den pågående översynen av karensavdraget borde förändras och förtydligas samt knytas närmare Regeringskansliets övriga arbete. Karensutredningen ersattes därför av en arbetsgrupp i Regeringskansliet. Detta har jag bland annat kommenterat i flera medier och redogjort för i den här kammaren i en interpellationsdebatt den 14 februari 2023 om svaret på interpellation 2022/23:166. Dessutom deltog jag vid socialförsäkringsutskottets sammanträde den 9 februari 2023, då jag redogjorde för detta och besvarade utskottsledamöternas frågor. Jag tror dessutom att interpellanten ställde många frågor då som jag också bevarade.

Arbetsgruppen gavs i uppdrag att analysera karensavdragets ändamålsenlighet och bedöma om det fanns något behov av förändringar av karensavdraget. Genom ett tilläggsuppdrag som beslutades den 31 januari 2023 utvidgades uppdraget till att särskilt analysera förutsättningarna för att förändra karensavdraget för att förbättra villkoren för avgränsade yrkesgrupper som är särskilt utsatta för nära mänskliga kontaktytor i sin yrkesroll och som har svårt att arbeta hemifrån, till exempel vissa anställda inom vård, skola och omsorg, och ta fram en modell för detta.

Den 15 december 2023 slutredovisade arbetsgruppen sitt uppdrag. Arbetsgruppens redovisning är ett omfattande kunskapsunderlag om karensavdragets konsekvenser och ändamålsenlighet.

Arbetsgruppen bedömer att karensavdraget innebär en mer rättvis och försäkringsmässig självrisk jämfört med tidigare karensdag. Arbetsgruppen bedömer också att karensavdraget motverkar överutnyttjande men att det kan vara belastande för individer med återkommande sjukfrånvaro och för individer med små ekonomiska marginaler.

Arbetsgruppen lämnar förslag som innebär ett enhetligt karensavdrag samt ett utökat skydd mot inkomstbortfall till följd av karensavdrag för grupper med återkommande sjukfrånvaro. Arbetsgruppen lämnar också förslag på åtgärder som ska göra administrationen av högriskskydd enklare och mer effektiv.

Arbetsgruppens förslag remissbehandlas för närvarande. Jag ser fram emot att ta del av remissinstansernas synpunkter, som ska lämnas senast den 3 maj 2024. Regeringen kommer därefter att ta ställning till eventuella förändringar avseende karensavdraget.

Anf. 83 ISABELL MIXTER (V):

Herr ålderspresident! Jag upplever en viss frustration i statsrådets svar över att frågan om varför utredningen lades ned återkommer. Jag vill bara klargöra att jag inte på något sätt vill göra någon frustrerad genom att återkomma till frågan, utan jag tycker helt enkelt att det är viktigt att diskutera

frågan. Jag noterade inte heller i svaret någon egentlig anledning till att utredningen lades ned och gjordes om till en skrivbordsprodukt på Socialdepartementet.

Som Anna Tenje mycket riktigt redogjorde för beslutade regeringen att lägga ned Karensutredningen och ersätta den med en arbetsgrupp på Socialdepartementet. När utredningen först presenterades var det tydligt att det fanns ett syfte att utreda ytterligare en karensdag. Det backade man snabbt från och uttalade att det inte var aktuellt att utreda. Men det var tydligt när arbetsgruppen skulle tillsättas att det fanns ett annat syfte än vad den ursprungliga utredningen hade, det vill säga att självriskan skulle vara mer fördelningspolitiskt rättvis beroende på vilket arbete man har, om man kan arbeta hemifrån eller om man befinner sig i ett riskyrke. Vidare skulle risken för sjuknärvaro minska.

Nu har arbetsgruppen på Socialdepartementet lämnat ifrån sig sin produkt, och de föreslagna förändringarna är modesta. Det föreslås en förändring som innebär att den som har fler än sex sjuktillfällen per år jämfört med dagens tio sjuktillfällen per år ska omfattas av ett högriskskydd, som det kallas i dag. De allra flesta arbetstagare som behöver vara hemma på grund av en förkylning eller liknande kommer inte att nå upp till vare sig sex eller tio sjuktillfällen. Det ekonomiska bortfall som det innebär med karensavdraget kommer alltså att kvarstå.

Karensavdraget slår mycket olika för olika yrkesgrupper. Tjänstemän som kan arbeta hemifrån kan vid lättare sjukdom fortsätta att göra så och behöver därför inte ta ut någon karens. I vård- och omsorgsyркиen och i skola och förskola, där sjukskrivningstalen är högre, kan de inte jobba hemifrån, och de får betala i förlorad lön när de blir sjuka.

I en rapport från fackförbundet Handels uppger sju av tio att de någon gång under det senaste året gått till jobbet trots sjukdom. Fyra av tio anger som skäl att man inte har råd att vara hemma.

Karensavdraget utgör alltså i dag ett reellt hinder för många människor att stanna hemma från arbetet på grund av sjukdom. Under pandemin fanns ett system som innebar att staten tog ersättningen för karensavdraget för att underlätta för människor att stanna hemma och undvika smittspridning. Det visar på att systemet med karensavdraget inte är statiskt utan möjligt att förändra. Även om pandemin är över skulle jag vilja påminna äldre- och socialförsäkringsministern om att smittspridning inom till exempel äldreården behöver undvikas. Såklart minskar också smittspridningen generellt i samhället om människor stannar hemma när de är sjuka.

Men om man ska kunna stanna hemma när man är sjuk behöver det också vara ekonomiskt möjligt att göra det, och karensavdraget är i dag ett hinder för många människor att vara hemma. Jag skulle vilja fråga statsrådet vilka människor hon tycker ska gå till jobbet fast de är sjuka.

Anf. 84 CAROLINE HÖGSTRÖM (M):

Herr ålderspresident! Statsrådet representerar hela regeringen och har för jag vet inte vilken gång i ordningen fått stå här i riksdagens kammare, sitta i utskottet och medverka i medierna för att förklara varför man valde att göra en bokstavsutredning i stället för den tidigare karensutredningen. Just den frågan från vänsterkanten börjar bli ganska tröttsam.

Lustigt nog upplever jag ändå att riksdagspartierna, inklusive Vänsterpartiet, har fått större insyn i den här arbetsgruppens arbete i bokstavs-

utredningen än jämfört med många andra utredningar. Alla direktiv, utredningar och utredare är såklart olika, men att fortfarande vara upprörd över den förändringen börjar faktiskt bli lite märkligt. Den insyn som har funnits här ser man inte i många andra utredningar, och det inkluderar även Vänsterpartiet.

Herr ålderspresident! Jag vill också passa på att nyansera den bild som Vänsterpartiet målar upp. Ja, det finns grupper där karensavdraget slår något hårdare än andra, exempelvis min egen yrkesgrupp förskollärare och pedagogisk personal. Men det finns inte heller samma problem med det vi lite slarvigt kan kalla för måndagssjukan, som vi kan se i andra delar. Det är inte heller en helt orimlig tanke att man ska bära en del av kostnadsansvaret.

Avvägningen är svår, men här tycker jag personligen och som moderat att vi måste hålla båda perspektiven i huvudet samtidigt. Det gäller hur vi kan hjälpa och skydda de grupper i kontaktyrken som inte kan jobba hemifrån men som behöver vara hemma men också hur vi kan stävja ett överutnyttjande av välfärdssystemen. Båda perspektiven är viktiga att ta med sig i det kommande arbetet.

Anf. 85 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr ålderspresident! Låt mig börja med att konstatera att den redovisning som arbetsgruppen har lämnat ifrån sig är allt annat än en skrivbordsprodukt. Den utgör ett omfattande kunskapsunderlag om karensavdragets konsekvenser och ändamålsenlighet samt utgör en bra grund för att fortsätta diskussionen och göra olika överväganden.

Arbetsgruppen bedömer att karensavdraget innebär en mer rättvis och försäkringsmässig självrisk jämfört med den tidigare karensdagen, och karensavdraget motverkar samtidigt ett överutnyttjande. Arbetsgruppen har analyserat förutsättningarna för att förändra karensavdraget för att förbättra villkoren för avgränsade yrkesgrupper som är särskilt utsatta för nära mänskliga kontaktytor i yrkesrollen och som har svårt att arbeta hemifrån, som vi var inne på tidigare. Arbetsgruppen bedömer att det inte är lämpligt att införa ett differentierat karensavdrag baserat på ett yrke då det inte finns något enkelt eller för den delen heltäckande sätt att avgränsa inom vilka yrkesgrupper som arbetstagare bör omfattas. Detta gränsdragningsproblem är mycket omfattande och komplicerat, och det lyftes upp i arbetsgruppen under samtal med arbetsmarknadens parter.

Man lämnar i huvudsak två förslag, som ledamoten var inne på tidigare, som ger ett utökat skydd mot inkomstbortfall till följd av karens för grupper med återkommande sjukfrånvaro. Det handlar om dem som är sjuka många gånger, dem med kronisk sjukdom och dem som är extra utsatta.

För det första föreslår arbetsgruppen att det nuvarande allmänna högriskskyddet ersätts med ett karenstak, som innebär att karensavdraget inte ska göras om ett sådant avdrag har gjorts för individen vid minst sex tillfällen under de senaste tolv månaderna.

Förslaget skulle minska inkomstbortfallet till följd av att karensavdrag för personer med återkommande sjukfrånvaro inte görs. Det skulle vara av särskilt stor betydelse för individer med de lägsta inkomsterna och för anställda inom särskilt kvinnodominerade yrken såsom vårdbiträden, undersköterskor, barnskötare och förskollärare, som också har en högre sjuk-

frånvaro. Det är grupper som har begränsade möjligheter att jobba hemifrån.

För det andra föreslår arbetsgruppen ändrad administration och ett utökat högriskskydd för individer med sjukdomar som medför risk för återkommande sjukfrånvaro.

Regeringen har som sagt inte tagit ställning. Man har tid till den 3 mars att komma in med olika remissyttranden, och jag ser fram emot den sammanställning som görs då. Därefter kommer vi att landa i huruvida vi vill förändra eller förbättra något eller helt enkelt konstatera att saker och ting är bra som de är. Det kan jag inte ta ställning till här i dag.

Anf. 86 ISABELL MIXTER (V):

Herr ålderspresident! Anna Tenje är inne på att de förslag till förändringar som man kommit fram till i arbetsgruppen kommer att underlätta för dem som är särskilt utsatta, till exempel vårdpersonal. Men tittar man på snittet vad gäller antal sjuktillfällen ser man att det ligger på ungefär två sjuktillfällen på ett år, så de allra flesta som arbetar inom till exempel hälso- och sjukvården – eller för den delen förskolan, som Caroline var inne på här – kommer inte att omfattas. Man kommer ändå att drabbas av ett stort inkomstbortfall i det fall man blir förkyld och behöver stanna hemma från sitt arbete.

Anna Tenje beskriver i sitt svar att karensavdraget motverkar överutnyttjande. Men karensavdraget leder också till underutnyttjande, det vill säga att människor avstår sjukskrivning trots sjukdom.

Av de människor som avstår från att sjukskriva sig trots att man är sjuk uppger sex av tio att man arbetar trots sjukdom. Många uppger som skäl att man inte vill belasta kollegor och att det inte finns någon annan som kan göra jobbet. Men en hel del svarar också att det är på grund av att man inte har råd att vara sjukfrånvarande.

Svaren visar på att det finns en stor plikttrogenhet bland de arbetande. Att tro att ett borttagande av karensavdraget eller en mer generös ersättning redan från första dagen skulle leda till ett massivt överutnyttjande tycker jag är att tro väldigt illa om människor som arbetar. Tvärtom finns det samhällsvinster i att människor inte går till jobbet när de är sjuka, som att undvika smittspridning och längre sjukskrivningar senare.

Jag håller med regeringen om att det är svårt att avgränsa särskilda yrkesgrupper som bör omfattas av lättnader i karensavdraget. Vänsterpartiet anser ju att karensavdraget bör slopas.

På Anna Tenje och i arbetsgruppens skrivelse låter det som att sjukförsäkringen är som vilken försäkring som helst. Att man har en självrisk i en försäkring är rimligt också för mig om det gäller en bilförsäkring eller liknande. Men i allmänhet blir människor förkylda eller drabbade av sjukdom någon gång då och då, och att man då varje år ska behöva förlora i snitt 1 500 kronor i lön trots att man betalar in till sjukförsäkringen via avstått löneutrymme är faktiskt rätt orimligt. Det är också orimligt att det är vissa som drabbas hårdare än andra, bland andra kvinnor i arbetaryrken.

Att det ska löna sig att arbeta brukar vara en devis för högerpartierna. Men tycker inte statsrådet att det då är rimligt att den som sliter hårt och arbetar och avstår löneutrymme till sjukförsäkringen får ersättning när den blir sjuk?

Anf. 87 CAROLINE HÖGSTRÖM (M):

Herr ålderspresident! Jag vill passa på att vidhålla behovet av att hålla båda dessa två perspektiv levande.

Ledamoten Mixter beskriver behjärtansvärt det ena perspektivet, och det är klart att det här inte är något vi ska ta lättvindigt på åt något håll. Men ett totalt slopande, som jag förstår är Vänsterpartiets krav eller önskan, skulle få stora konsekvenser på arbetsplatser men också i finansieringen av välfärden. Jag tror att det kan finnas andra, bättre sätt att göra det på – exempelvis det som finns i arbetsgruppen.

Nu får vi vänta in det arbete som pågår. Arbetsgruppen har gjort ett gediget arbete, och det blir väldigt intressant att se vad remissinstanserna säger. Därefter får vi ta ställning.

Man har ju provat att ta bort karensavdraget tidigare, när det var en karensdag på 80- och 90-talen, men kom tillbaka till att införa det igen.

Under pandemin var det inte ett totalt slopande, utan man fick fortfarande ett karensavdrag och sedan ersättning till stor del vid ett senare tillfälle av Försäkringskassan, så vi har inte haft det här totala slopandet som Vänsterpartiet föreslår och antyder när de jämför med pandemin. Det fanns fortfarande en viss självkostnadsaspekt, om än betydligt mindre än det ordinarie karensavdraget.

Jag tror att det är viktigt att vi håller båda perspektiven i huvudet samtidigt. Vi behöver titta på de grupper som är särskilt utsatta men också titta på den risk som finns när man tar bort det, kopplat till både finansieringen av välfärden och till arbetsplatsen och arbetsbördan.

Anf. 88 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr ålderspresident! Arbetsgruppens slutsatser pekar mot att karensavdraget fyller en funktion och motverkar överutnyttjande. Det var alltså arbetsgruppens slutsatser som jag redogjorde för tidigare i mitt svar.

Som sagt hade vi nog alla önskat att kontroller inte behövdes. Men för mig och regeringen är det helt avgörande att motverka alla typer av fel, överutnyttjande och bidragsbrott. I det här fallet håller jag med ledamoten Högström om att det gäller att ha balans och hålla båda de här två sakerna i huvudet samtidigt. Det krävs ett visst mått av kontroll. Samtidigt vet vi att det stora problemet i dag inte är om man har några dagars frånvaro utan att vi behöver inrikta oss på att skydda dem som har väldigt många dagars frånvaro.

Det förslag som arbetsgruppen nu har lämnat, som handlar om att man går från tio till sex gånger under ett år under de senaste tolv månaderna, blir givetvis mer generöst. Men det gör också att de som är allra mest utsatta skyddas i högre grad än tidigare. Det ger ett större skydd för fler individer med sjukdomar som medför risk för återkommande sjukfrånvaro och möjlighet för dem att undantas från ett karensavdrag. På så vis kan vi också bättre rikta regelverket för att underlätta för de grupper som har störst behov av detta. Det är grupper som av olika anledningar och återkommande drabbas av olika sjukdomar – exempelvis kvinnor som jobbar inom vård, skola och omsorg, som ledamoten Mixter talade sig varm för.

Enklare administration är det andra som arbetsgruppen föreslår. Att arbetstagare med högriskskydd ansöker om sjukpenning från början av sjukperioden gör att arbetsgivaren inte längre är skyldig att betala ut sjuklönen. Detta skulle förenkla skyddet för den enskilde och administrationen och

minska risken för arbetsgivaren, vilket skulle spela stor roll för funktionsnedsatta och personer med funktionsvariation. Det skulle minska risktagandet för arbetsgivaren i att anställa personer med den här typen av funktionsnedsättning.

Det är viktigt att man har sans och balans i den här frågan. Jag förstår att Vänsterpartiet och ledamoten Mixter helst vill slopa karensavdraget helt och hållet. Det är ingenting som arbetsgruppen har föreslagit. Man har inte heller föreslagit en differentiering, just av skälet att gränsdragningsproblematiken skulle vara så svår. Det skulle göra det omöjligt att sätta gränser för vilka yrken och på vilket sätt.

Man har föreslagit de här två förändringarna samtidigt som man konstaterar att karensavdraget har tjänat oss väl och tjänat sitt syfte och att det betydligt bättre tillgodoser många olika yrkesgruppers behov än karensdagen gjorde.

Nu pågår ett arbete med att sammanställa remissinstansernas svar. Sedan kommer vi i regeringen att ta ställning till detta och återkomma med hur vi har landat.

Anf. 89 ISABELL MIXTER (V):

Herr ålderspresident! Sverige är unikt i Norden med att ha ett karensavdrag eller en karensdag. Ur mitt perspektiv är det negativt. Men man kan tycka olika om att vi är väldigt unika i detta.

I arbetsgruppens översyn har man nämnt att det finns skillnader mellan de nordiska länderna. Men man har inte analyserat vad det egentligen innebär i sjuktal. Är det så att måndagssjukan bara går i Sverige, eller finns måndagssjukan i de andra nordiska länderna? Det hade varit en intressant fråga att få svar på. Men det har man helt enkelt inte givit svar på.

Kvinnor är sjukskrivna i högre grad än män. Fler i offentlig sektor behöver också vara sjukskrivna då och då på grund av att de har högre risk för att drabbas av sjukdom, helt enkelt. Jag blev väldigt nyfiken på varför statsrådet tycker att just kvinnor ska betala priset för karensdagen. Applåderna till vårdpersonalen som alla gav under pandemin verkar sedan länge ha blivit glömda.

Anna Tenje var också inne på att Vänsterpartiet inte tycker att kontroller behövs. Det är en del av ett kontrakt när man är anställd att man har någon som arbetsledare. Man har till exempel en chef som kollar hur man mår. Om man är återkommande frånvarande brukar det följas upp med samtal med chef och liknande. Jag förstår inte varför den som arbetar och betalar in till försäkringen gång på gång ska behöva förlora stora summor pengar bara för att den råkar bli förkyld.

Anna Tenje menar att det stora problemet är den som har många sjukdagar. Men den ensamstående mamman som nu vänder på varje slant har inte råd att vara sjuk. Varför tycker Anna Tenje att hon ska tvingas gå till jobbet med feber och riskera att smitta ned andra? Det undrar jag.

Anf. 90 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr ålderspresident! Jag vill börja med tacka ledamoten Mixter för en bra debatt i den här viktiga frågan. Den har varit återkommande, så uppenbarligen finns det ett stort intresse att diskutera just den frågan. När vi har tittat på vad remissinstanserna säger och landat i frågan får vi säkert all anledning att återkomma till kammaren för att diskutera eventuella förslag.

Det finns nyansskillnader, och ibland lite större nyanser mellan vissa partier än mellan andra. Det är viktigt att konstatera att vi ändå kan landa i att det är viktigt att både värna och vårda våra medarbetare. Det gäller att se till att de mår bra och att man minskar sjukfrånvaron.

Samtidigt gäller det att se till att vi har en kontrollfunktion så att det inte sker ett överutnyttjande av våra gemensamma välfärdssystem, givet att det är där som hela legitimiteten för vår välfärd ligger.

Arbetsgruppen föreslår generösa förslag. Samtidigt konstaterar den att karensavdraget har varit bra och har tjänat oss väl. Det är bra att det finns för att minska överutnyttjandet.

Vi får all anledning att återkomma hit för att debattera och diskutera de här frågorna. Men fram till dess vill jag tacka för debatten.
(Applåder)

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 24 Svar på interpellation 2023/24:422 om samordningsförbunden och Finsamlagstiftningen

Anf. 91 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr ålderspresident! Eva Lindh har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att stärka samordningsförbundens ekonomiska möjligheter för att förbunden ska kunna uppfylla sitt uppföljningsansvar och för att utveckla Finsamlagstiftningen för framtiden.

Samordningsförbunden är viktiga för att genom samordnade rehabiliteringsinsatser stödja människor att uppnå arbetsförmåga och egenförsörjning. Inspektionen för socialförsäkringen, ISF, har gjort en utvärdering som visar att det samordnade stödet har positiva effekter för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden.

Av resurserna till samordningsförbunden ska Försäkringskassan bidra med statens andel motsvarande hälften av medlen. Regioner och kommuner ska bidra med var sin fjärdedel. För 2024 uppgår de statliga medlen till 339 miljoner kronor. Det innebär att de tillgängliga medlen kan uppgå till totalt 678 miljoner kronor. De statliga medlen anslås årligen i regeringens budgetproposition.

Europeiska socialfonden har gjort det möjligt för samordningsförbunden att medverka i ytterligare insatser som syftar till att människor ska uppnå arbetsförmåga och egenförsörjning. Denna möjlighet finns också i det nuvarande nationella programmet för Europeiska socialfonden för perioden 2021–2027.

Som jag tidigare har framfört i svar på interpellation 2023/24:350 är det angeläget att det kan göras en uppföljning på individnivå av samordningsförbundens arbete. Uppfyllandet av behovet av att följa upp samordningsförbundens insatser får dock inte ske på bekostnad av den enskildes rättssäkerhet. Enligt uppgift utreder Försäkringskassan för närvarande de rättsliga förutsättningarna för att kunna utbyta personuppgifter inför ställningstagande om att göra en framställning till regeringen i frågan. Jag ser fram emot att ta del av Försäkringskassans ställningstagande.

Regeringen har tydliga förväntningar på de statliga myndigheternas engagemang och medverkan i samordningsförbundens arbete. Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen ska bidra till att alla parter i samverkan tar ansvar för samordningsförbundens insatser. Dessutom ska Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen genom Nationella rådet för finansiell samordning stödja utvecklingen av samordningsförbundens verksamhet.

Jag kan konstatera att samordningsförbunden bidrar till att människor uppnår arbetsförmåga och egenförsörjning. Jag fortsätter att följa samordningsförbundens arbete med stort intresse.

Anf. 92 EVA LINDH (S):

Herr ålderspresident! Tack så mycket för svaret, statsrådet!

Samordningsförbunden driver en väldigt viktig verksamhet enligt den lagstiftning som vi kallar Finsamlagstiftningen. Det är en självständig myndighet som bedriver finansiell samverkan och praktisk samverkan mellan Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, kommuner och regioner. Den riktar sig till människor som har komplexa behov och behöver hjälp från olika aktörer.

Det gör samordningsförbunden väldigt bra. De lyckas generellt att i väldigt hög grad få ut människor i arbete eller studier. De gör också många projekt som sedan kanske blir en del av den vanliga kommunala verksamheten. De är också en innovativ kraft för att hitta arbetsformer.

Behovet av samordningsförbundens insatser är stora. Nu ökar sjukfallen, och fler går mot arbetslöshet. Samordningsförbunden behövs inte bara nu utan kommer också att behövas i framtiden.

Sedan lagen trädde i kraft den 1 januari 2004 har man kunnat komplettera sin budget med att söka medel från till exempel ESF-fonden. Det har varit en viktig del för att kunna finansiera denna viktiga verksamhet. Det gäller särskilt eftersom den ersättning man får har legat still under en väldigt lång tid. När man vill göra mer projekt och har idéer för att göra mer har det varit en stor och viktig möjlighet. Nu är rapporterna från samordningsförbunden att den möjligheten har stoppats. Därför är det viktigt att vi nu här i kammaren kan få svar från statsrådet om det finns möjligheter och vad som kan göras för att öppna den möjligheten.

Det är märkligt och svårt att förstå att alla de enskilda myndigheterna – Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, kommuner och regioner – kan söka medel från ESF-fonden, men när de går tillsammans går inte det. Detta gör att viktig verksamhet som hjälper många att komma ut i arbete och studier, där det är viktigt att man samordnar sina insatser, riskerar att minska om man inte har de resurser som behövs.

Det finns också en stark kraft och ett starkt engagemang från samordningsförbunden för att utvecklas, men då behövs också uppföljning av den verksamhet man har. Vi vet sedan tidigare, och tror oss veta också nu, att den verksamhet man har är viktig och att man uppfyller målen och gör bra saker, men då måste vi fortsätta att följa upp verksamheten. Nu är det inte möjligt.

Därför är min fråga, som jag också ställde i min interpellation, vad statsrådet kan göra för att lösa de problem som nu finns – att man inte kan söka medel från ESF-fonden, vilket har varit viktigt – och för att man ska kunna följa upp så som man behöver göra på individnivå, vilket man inte kan göra i dag.

Jag vill också fråga om det finns någon önskan eller vilja eller några förslag om att utveckla samordningsförbunden. Det skulle ju kunna tänkas att man också kan vända sig till fler grupper.

Prot. 2023/24:75
27 februari

Svar på
interpellationer

Anf. 93 ULRIKA HEINDORFF (M):

Herr ålderspresident! Fast timmen är sen tänker jag göra ett litet inlägg i denna debatt, där Eva Lindh har ställt en interpellation om samordningsförbunden och Finsamlagstiftningen. För nytillkomna tittare kan jag berätta att vi pratar om personer i behov av rehabiliteringsinsatser, där det finns en lagstiftning sedan ungefär 20 år tillbaka.

Det är glädjande att nästan alla landets 290 kommuner har samordningsförbund. Det är bara 17 kommuner som saknar det. Jag är av den uppfattningen att det är viktigt att man arbetar tillsammans, men jag skulle vilja lägga till ett perspektiv, i och med att interpellanten efterfrågar ökade resurser till Finsam som svar på alla frågor.

Jag har själv varit i kontakt med Finsam, dels tidigare i mitt regionuppdrag, dels rätt nyligen kopplat till den kommun där jag bor, Höganäs, på vackra Kullahalvön. Det är en liten kommun, med drygt 28 000 invånare. Vi hade ett eget samordningsförbund fram till ganska nyligen, men nu har vi gått in i ett större samordningsförbund, NNV Skåne, tillsammans med fem andra kommuner.

Man kan se denna rörelse på fler platser i landet, och jag tror att det är bra. Jag tror att detta är klokt, främst för individen, som får del av en större palett med insatser och mer kunskap. Man stärker också samarbetet mellan kommunerna ytterligare, som i det här fallet, där man är sex stycken kommuner.

Jag tror att det är bra för både Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och regionen att de samlas och får träffa flera kommuner samtidigt. Det blir effektivare så. Vi vet att man då också slipper många av de overheadkostnader som uppstår om man är ensam som kommun.

Vi behöver också få in perspektivet att det kan göras väldigt mycket för effektiviseringen inom Finsamförbunden. Där tycker jag att Höganäs är ett gott exempel, men det finns också fler goda exempel i landet.

Anf. 94 ÅSA ERIKSSON (S):

Herr ålderspresident! Vad trevligt, statsrådet, att återigen få diskutera samordningsförbunden och deras verklighet! Det tycker jag att vi gör för sällan här i kammaren.

Jag vill passa på att tacka ledamoten Eva Lindh, dels för en väldigt bra beskrivning av samordningsförbundens verksamhet och dels för att hon väcker frågan om finansieringen. Den finansiering som kommer från staten har legat stilla väldigt länge trots att kostnadsutvecklingen i samhället är hög, som vi alla känner till.

Jag tror att många samordningsförbund blev glada när Nationella rådet, alltså sammanslutningen av ledningarna för Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, hälso- och sjukvården och kommunerna, år 2015 rekommenderade samordningsförbunden att söka extern finansiering genom till exempel ESF-pengar, eftersom mål och syfte är desamma.

Ett antal förbund sökte och beviljades ganska mycket pengar. För herr ålderspresidentens och alla andras upplysning kan jag säga att drygt 35 000 fler personer har fått stöd av Finsaminsatser, alltså stöd för att öka sin arbetsförmåga, få ett starkt självförtroende, få hjälp ut i arbete och studier och bli självförsörjande.

Våren 2022 uppdaterades kunskapsstödet till samordningsförbunden med att det inte längre var tillåtet att söka externa medel, oklart varför. Våren 2023 stod minister Tenje på scenen vid årsmötet för Nationella nätverket för samordningsförbund och sedan också på Finsamkonferensen och sa vid båda tillfällena, enligt uppgift, att förbunden ska söka fler möjligheter än hinder, vilket jag tycker låter alldeles utmärkt, och att det självfallet måste gå att kombinera ESF med Finsam, vilket jag också kan tycka.

Några förbund fortsätter att driva projekt med ESF-finansiering, men det råder en viss trötthet. Man tycker att man får dubbla signaler. Alla försöker på alla sätt att göra vad man kan för att hjälpa så många människor som möjligt till arbetsförmåga och egen försörjning men upplever att man hela tiden blir bakbunden och inte får agera.

Herr ålderspresident! Detta har blivit ett akut problem. Samordningsförbunden i Stockholm, som till exempel har genomfört utbildningsinsatser för flera tusen anställda hos de medlemmar som ingår, fick för ett par veckor sedan veta att de inte får söka en fortsättning på detta.

Vad tycker statsrådet om det här? Ska samordningsförbunden lyssna på vad statsrådet säger på deras nationella konferenser och fortsätta söka ESF-medel, eller ska samordningsförbunden lyssna på myndigheterna, som säger nej? Och, herr ålderspresident, om det är så att statsrådet menar att ESF-finansiering inte är tillåtet, kommer regeringen då att öka anslagen för samordningsförbunden så att de kan utföra samma viktiga verksamhet i framtiden?

(Applåder)

Anf. 95 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr ålderspresident! Jag instämmer givetvis i ledamotens önskan om fler debatter om samordningsförbunden här i kammaren. Jag tar dem gärna. Jag skulle dock önska att de inte alltid infaller vid en sådan sen timme och att vi i stället får finnas med under bästa sändningstid. Detta kanske vi kan åtgärda till nästa gång, för jag är helt övertygad om att det blir fler gånger.

Jag tänkte uppehålla mig lite vid finansieringen. I det nationella programmet för Europeiska socialfonden 2021–2027 framgår att insatser bör prioriteras som involverar samverkan, bland annat genom samordningsförbunden. Det anges inte specifikt i programmet huruvida ett samordningsförbund kan söka ESF-medel, något som inte heller angavs för programperioden 2014–2020. Under den programperioden har samordningsförbunden varit projektägare för 46 stycken ESF-projekt.

Nationella rådet för finansiell samordning har konstaterat att det saknas stöd i Finsamlagen för att ansöka om medel från andra aktörer, till exempel ESF-medel. Nationella rådet har dock valt att låta rekommendationen om att samordningsförbunden kan vara projektägare samt ansöka om ESF-medel vara kvar tills vidare.

Försäkringskassan har i uppdrag att medverka i genomförandet av Europeiska socialfonden 2021–2027. Av Försäkringskassans återsrapportering den 5 februari 2024 framgår att de flesta projekt som Försäkringskassan har deltagit i under 2023 ägs av samordningsförbund. Ett av fyra projekt i Sydsverige drivs av samordningsförbund, och i Stockholm, Väst-sverige och östra Mellansverige är samordningsförbund ägare till samtliga projekt som Försäkringskassan deltar i. Detta kanske ytterligare kan förtydliga något i dessa delar.

Jag håller fortfarande fast vid att man ska söka möjligheter och inte hinder, men om det skulle vara så att det även efter denna debatt finns vissa saker som är otydliga ska jag genast ta tag i dem och på bästa sätt försöka förtydliga ytterligare. Jag tycker som sagt att man även fortsättningsvis ska söka fler möjligheter än hinder, för detta tjänar dem som i dag står utanför arbetsmarknaden, kommunerna, regionerna, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan bäst.

Anf. 96 EVA LINDH (S):

Herr ålderspresident! Jag tackar så mycket för svaren.

Ofta när man pratar om samordningsförbunden är det lite otydligt vad det egentligen är. Det är inte allmänt känt. Ett av mina första jobb som nybakad socionom var i Finspång. Det var under den tid då man utvecklade Finsamslagstiftningen, och Finspång var försökskommun. För mig var det alldeles självklart att vi, när vi hade någon person som behövde extra stöd eller stöd från olika håll, kunde ta med den personen till Finsam och att man kunde jobba tillsammans. När jag började jobba i andra kommuner undrade jag varför det inte var på det sättet där.

Jag har verkligen sett fördelarna med att kunna jobba tidigt tillsammans mellan Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, kommunen och regionen och hur bra det fungerade. Det var också eftersom Finspång var en försökskommun och man såg att det fanns många nyttor med detta som det spred sig och blev möjligt för alla kommuner, regioner och arbetsförmedlingar att göra detta. Det är verkligen bra, och det är roligt att vi är flera här i kammaren som har goda exempel på vad man faktiskt kan göra.

Men vi har som sagt inte ökat finansieringen till samordningsförbunden på länge. Att söka pengar är viktigt för att kunna utveckla verksamheten och göra mer av det som görs så bra.

Jag vet att många som är engagerade i samordningsförbunden tittar på den här debatten och väntar på ett svar från statsrådet. Jag hoppas att det svar som kom från statsrådet ger någon typ av trygghet och säkerhet i fråga om att det faktiskt ska vara möjligt att söka ESF-medel framöver, till exempel. Men jag vill också säga att detta är den verklighet som samordningsförbunden i dag befinner sig i. Man söker inte, vågar inte söka eller har inte möjlighet att söka eftersom man har fått beskedet att lagstiftningen förhindrar det.

Här vill jag få ett förtydligande. Om vi vet att det fortsätter att vara så här och att man inte kan söka medel, kan vi då göra en ändring i lagstiftningen? Skulle det vara möjligt att göra en sådan förändring? Jag tror att åtminstone vi som är här i kammaren just nu verkligen vill göra det möjligt att söka medel för att kunna genomföra fler projekt och hjälpa fler människor ut i arbete och studier.

Jag hade också ställt några frågor till, och jag ställer dem igen.

Eftersom vi inte kan följa upp och eftersom uppföljning är så viktigt, vad tänker statsrådet att regeringen kan göra när det handlar om att kunna följa upp? Man behöver ju följa upp på individnivå, och det är inte möjligt i dag. För att verkligen få en bra uppföljning kan man inte göra de här stora, svepande uppföljningarna. Man måste göra dem på individnivå för att verkligen se att de insatser man gör också hjälper. Det är viktigt.

Min sista fråga som jag hoppas att statsrådet kan svara på är: Finns det någon tanke om eller någon vilja till att utveckla samordningsförbunden, kanske att de kan möta andra grupper eller någonting annat, och idén med dem? Det skulle jag gärna vilja höra ett svar på.

(Applåder)

Anf. 97 ULRIKA HEINDORFF (M):

Herr ålderspresident! Det enda jag vill addera efter mitt förra anförande är lite extra tryck på att jag verkligen tror att det är viktigt att anpassa samordningsförbunden efter lokala förutsättningar. Jag är helt övertygad om att man kan göra det även om flera kommuner går ihop. Jag tror till och med att det är bra att man gör det. Man jobbar smartare och effektivare, och detta blir också till gagn för individen.

Sedan tänkte jag säga några ord om ESF-medel, men där tycker jag att statsrådet gav ett utmärkt svar och tydliggjorde att möjligheten att fortsatt få ta del av ESF-medel inte har stoppats.

Anf. 98 ÅSA ERIKSSON (S):

Herr ålderspresident! Jag blev lite osäker på vad jag hörde i statsrådets förra inlägg när ledamoten Heindorff sa att man inte har stoppat några möjligheter att söka ESF-medel. Det kanske är mig det är fel på, så statsrådet får gärna vara ännu tydligare med det.

Det jag dock hörde i statsrådets senaste inlägg, och som gjorde mig väldigt glad, var att om det visar sig att man inte kan söka ESF-medel som samordningsförbund, vilket är oerhört viktigt för att finansiera viktig verksamhet för dem som behöver det, är statsrådet beredd att skyndsamt göra någonting åt det. Det tar jag som ett löfte. Jag hoppas att det innebär att det i så fall blir en lagändring, något vi socialdemokrater mer än gärna medverkar till.

Då kanske vi också kan passa på att göra ytterligare förändringar i lagstiftningen så att den kan omfatta fler individer som behöver stöd från olika delar av samhället. I dag finns det alldeles för många grupper i olika åldrar, inte bara människor över 18 år, som faller mellan de berömda stolarna därför att deras behov inte passar perfekt i en myndighets verktygslåda. De behöver stöd från flera samtidigt.

Jag tolkar statsrådets svar som väldigt positivt. Det låter som att det finns en ljus framtid för samordningsförbunden. I väntan på en eventuell lagändring, något som vi alla vet tar väldigt lång tid, hoppas jag att regeringen skjuter till mer pengar till samordningsförbunden så att de kan fortsätta sin otroligt viktiga verksamhet även nästa år för alla människor som är sjuka och/eller sjukskrivna och behöver hjälp att öka sin arbetsförmåga och sin självkänsla och få stöd till egen försörjning.

(Applåder)

Anf. 99 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr ålderspresident! Det verkar råda ganska stor samsyn i de här frågorna, inte minst kring samordningsförbundens viktiga arbete för att få fler i arbete och inkludering – att få fler personer att ha en arbetsplats att gå till men framför allt arbetskollegor att ta en fika med. Det är viktigt att fler kommer in i en meningsfull sysselsättning och att vi anpassar den typen av sysselsättning till de lokala förutsättningarna men också till de personer som är i behov av lite extra hjälp och stöd.

Vi talade tidigare om möjligheter till utveckling. Jag tycker att man ständigt bör utveckla saker och ting, men då behöver man också ständigt kunna utvärdera och följa upp saker och ting. Just därför blir effektutvärderingen ett mycket viktigt verktyg när man ska utveckla sin verksamhet.

Jag vet av erfarenhet – jag har pratat med, träffat och haft studiebesök hos många av samordningsförbunden – att man arbetar på väldigt olika sätt. Man upplever också problemen och utmaningarna, inte minst de frågor vi har diskuterat här, på ganska olika sätt och lyfter dem kanske med mindre eller större dignitet.

Jag tror dock att de kan ha väldigt mycket att lära av varandra. Då är återigen möjligheten att utvärdera på individnivå väldigt viktig. Ska vi lära av de bästa, kanske skriva lite i projekt och verksamheter för att dessa ska kunna anpassas till individerna men framför allt till de lokala förutsättningarna, är just detta väldigt viktigt.

Givetvis ska vi inte talla på den personliga integriteten. Det är viktigt att se till att detta görs rätt och riktigt. Just därför tittar nu Försäkringskassan på det rättsliga läget kring detta. De ämnar återkomma till regeringen med en hemställan, och därefter får vi också i den frågan ta ställning till hur vi kan gå vidare för att utveckla denna verksamhet på bästa möjliga sätt.

Anf. 100 EVA LINDH (S):

Herr ålderspresident! Jag väljer att tolka statsrådets svar positivt. Om det fortsätter att vara svårt att söka medel hoppas jag att vi kommer att få se en ändring i lagstiftningen, så att det blir tydligt att man faktiskt kan göra det. Jag väljer att tolka det på det sättet. Vi får väl följa upp det.

Uppföljning är avgörande för att hitta bra sätt och arbetsformer och för att utveckla verksamheterna. Därför måste vi få till ett avgörande här, så att man kan följa upp på individnivå. Vad jag har förstått har inte Försäkringskassan eller någon annan i uppdrag att titta på det här.

Hur länge ska vi vänta på att frågan avgörs? Tiden går. Vi har inte sett att det finns någon möjlighet att utvärdera och följa upp. Det behövs nu. Frågan är alltså: Hur länge? Vad händer? Vad pågår i frågan? Ligger det på regeringens bord? Eller har någon myndighet fått något uppdrag för att lösa detta? Det behöver göras nu.

Jag tror också att det är bra att de olika samordningsförbunden jobbar på olika sätt men lär sig av varandra. Jag instämmer verkligen i det statsrådet sa om att man ska jobba lokalt, på sitt eget sätt och efter de förutsättningar som finns där, men man ska också lära av varandra. Det gör man också genom att följa upp. Detta stannar alltså utvecklingen.

Jag hoppas att vi i kommande debatter kan återkomma till hur vi kan utveckla möjligheten att möta andra personer, kanske andra grupper, genom det här sättet att arbeta. Det är nämligen bra.

Anf. 101 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr ålderspresident! Tack så mycket till ledamöterna för att ni deltog i debatten och inte minst tack till ledamoten som har lyft upp denna viktiga fråga!

Det är viktigt med uppföljning. Det är viktigt att kunna effektutvärdera och följa individerna för att så långt som möjligt dra slutsatser av vilka insatser som de facto ger stor effekt.

Försäkringskassan har själva uppmärksammat behoven av att utreda det rättsliga läget och förutsättningen för att utbyta personuppgifter för uppföljning av samordningsförbundens insatser. Man ämnar återkomma med en hemställan till regeringen vid tillfälle. Jag ser verkligen fram emot att ta del av den för att kunna veta hur vi ska gå vidare, just för att få till en bra uppföljning så att de olika samordningsförbunden – precis som ledamoten var inne på – kan lära av varandra.

Då vet vi också att skattebetalarnas pengar verkligen gör nytta och kommer dem till del som är i behov av lite extra stöd och hjälp. Men det leder också till större inkludering, större möjlighet att delta i arbetslivet, till att man får de viktiga arbetskamraterna och kan ta del av arbetsplatsen och inte minst fiket.

Jag tror att det stärker inte bara Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, regionerna och kommunerna utan samhället i stort och framför allt de individer som kan ha lite större behov än andra av att få hjälp och stöd.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 25 Svar på interpellation 2023/24:430 om slut på telefonköplatser till Försäkringskassan

Anf. 102 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr ålderspresident! Åsa Eriksson har frågat mig vilka generella åtgärder jag tänker vidta för att människor ska kunna komma i kontakt med personal på Försäkringskassan.

Försäkringskassans verksamhet ska vara rättssäker, effektiv och präglad av god service och hög tillgänglighet. Myndighetens ledning har inlett ett sparprogram för att få en ekonomi i balans. Som ett led i sparprogrammet har myndigheten begränsat telefontiderna för att prioritera att arbeta av ärendebalanser inom olika förmånsslag. Det är alltid en avvägning, men att prioritera att arbeta av ärendebalanser kan på sikt minska belastningen i telefonin.

Regeringen lägger stor vikt vid att verksamheten i statlig förvaltning är effektiv och har en budget i balans. Men den utveckling vi nu ser med låg tillgänglighet i telefonin är mycket bekymmersam.

Med det sagt är jag mycket angelägen om att de åtgärder som vidtas i så liten utsträckning som möjligt går ut över den enskilde. För att mildra konsekvenserna av sparprogrammet har regeringen därför beslutat om en ökad anslagskredit under 2024. Verksamhetens utveckling följs även upp månadsvis genom ett särskilt uppdrag i Försäkringskassans regleringsbrev. Jag följer också utvecklingen genom en nära dialog med Försäkringskassans ledning.

Anf. 103 ÅSA ERIKSSON (S):

Herr ålderspresident! Tack, statsrådet, för svaret!

Det här är rubriker som i alla fall jag inte trodde att jag skulle behöva läsa i svensk press. Människor rasar över att man inte ens kan ställa sig i telefonkö för att komma i kontakt med en myndighet. Långa telefonköer har vi fått vänja oss vid. Men att man inte ens kan få en köplats, på grund av att regeringen har skurit ned förvaltningsanslagen, hade jag inte förväntat mig.

Herr ålderspresident! Det är inte bara jag som säger det eller rubriker i medierna, utan generaldirektören för Försäkringskassan, Nils Öberg, säger det själv. I Försäkringskassans årsredovisning för 2023 skriver han: ”Stora neddragningar och besparingar har påverkat hela verksamheten. De försäkrade har drabbats i form av minskad tillgänglighet och ökade handläggningstider.” Det är ett väldigt ärligt konstaterande. Det faller tillbaka på regeringen, som inte har givit Försäkringskassan de förvaltningsanslag som man har äskat.

Herr ålderspresident! Förra året betalade Försäkringskassan ut 248,9 miljarder kronor. Det är mycket pengar. Det kräver mycket handläggning. Men larmrapporterna har duggat tätt. Trots hårt och mycket gott arbete för att få ut alla de pengarna och handlägga alla ärenden hinner man inte med sitt uppdrag. Ärendebalanserna ökar, och inte blir det bättre av att kassan förra sommaren tvingades säga upp nyligen rekryterad och anställd personal på grund av att man inte fick de anslag man hade äskat om och hoppats få i förra årets vårdändringsbudget.

Att telefonköerna är så långa att människor inte ens kan ställa sig i kö är illa i sig. Det är framför allt illa för den som inte har bank-id eller känner sig bekväm med att mejla. Då har man inga kontaktvägar för att få tag i sin handläggare.

När generaldirektören senast besökte socialförsäkringsutskottet berättade han att detta också leder till att svarstiderna när man väl kommit fram till en handläggare ökar. Människor är nämligen skogstokiga när de väl kommer fram. Handläggarna måste börja med att lugna personer innan de kan komma till ärendet. Handläggningstiderna ökar inom flera ärendeslag.

Herr ålderspresident! Socialförsäkringarna finns till för alla i vårt samhälle. De ska finnas där när vi behöver dem. Vi betalar in till en del av dem när vi arbetar. Andra finns där för oss alla. Vi måste kunna lita på att vi kan få kontakt med en handläggare när vi behöver det. För många människor är ersättningen från Försäkringskassan livsavgörande.

Det är bra när verksamhet effektiviseras. Där tror jag att statsrådet och jag är överens. Det är bra om det kan effektiviseras så att verksamheten fungerar lika bra eller bättre. Men när människor inte hinner med sina arbetsuppgifter eller när verksamheten försämras så att man inte ens får ställa sig i telefonkö har det gått för långt.

Jag vill fråga statsrådet om hon tycker att det här är en bra situation.

Anf. 104 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr ålderspresident! Som jag inledde med i mitt tidigare anförande är det viktigt att Försäkringskassans verksamhet är rättssäker och effektiv och präglas av god service och hög tillgänglighet. Jag vet att Försäkringskassans anställda gör sitt yttersta varje dag för att tillhandahålla en så god service som möjligt till våra medborgare. Att kunna komma i kontakt med

Försäkringskassan i olika typer av ärenden är väldigt viktigt. Långa telefonköer eller för den delen att man inte ens kan ställa sig i telefonkö är bekymmersamt.

Som ledamoten säkert vet befinner sig Sverige i ett väldigt svårt ekonomiskt läge. Vi har en systemhotande brottslighet och fortsatt hög inflation, fastän man ändå kan säga att det går mot något ljusare tider. Det är viktigt, precis som ledamoten själv var inne på, att vi har kostnadseffektiva myndigheter även i tider av hög inflation givet att det annars innebär ännu större kostnadsökningar längre fram.

Försäkringskassan befinner sig i en pressad ekonomisk situation. Det är något som jag har diskuterat förut i den här kammaren och som vi har haft anledning att ta upp vid flera olika tillfällen. För mig är det oerhört viktigt att det är ordning och reda i myndigheternas ekonomi. Utan ordning och reda finns inte goda förutsättningar för en långsiktigt hållbar verksamhet för vare sig medborgare eller personal.

Att beta av ärendebalanserna – som nu är prioriterat – kan på sikt bidra till att även minska belastningen på telefonin. Det liknar det vi var inne på tidigare. Försäkringskassans ambition är nu att 75 procent av alla samtal ska besvaras inom 30 minuter. Jag utgår från att man jobbar för att uppnå det, men jag tror att både ledamoten och jag kan skriva under på att det inte är det ultimata läget.

Anf. 105 ÅSA ERIKSSON (S):

Herr ålderspresident! Statsrådet säger att Sverige är i ett svårt läge, och det är vi verkligen, av alla möjliga olika skäl.

Sverige har drygt 300 miljardärer, och regeringen vill sänka skatten ytterligare. Men man har inte pengar att ge en av de viktigaste myndigheterna – som betalar ut mängder med stöd till människor som är beroende av det – för att de ska kunna ordna så att man kan ställa sig i telefonkö och få kontakt med en handläggare. Det är en märklig prioritering.

Herr ålderspresident! Det är inte bara telefonköerna och handläggningstiderna som påverkas. Även Försäkringskassans kontrollarbete har minskats. Statsrådet och jag brukar när vi debatterar vara helt överens om att det är av största vikt att hitta och beivra fusk och felaktiga utbetalningar. Ändå har antalet ärenden som granskas vid stickprovskontroller i Försäkringskassans interna kontrollarbete minskat från nästan 41 000 ärenden år 2021 till färre än 18 000 förra året. Mindre än hälften så många stickprov görs alltså. Är statsrådet nöjd med det?

Herr ålderspresident! Både statsrådet och jag har tidigare konstaterat att vi gärna ser en ökad digitalisering av myndigheten. Det är bra. Ju mer som kan automatiseras och gå snabbt och ju fler felaktigheter och oklarheter som kan hittas desto bättre. Försäkringskassan har tidigare haft en ganska hög it-budget. Jag har fått intrycket att man legat ganska långt fram när det kommer till digitalisering, men i år skärs it-budgeten ned till en helt annan nivå. Vad kommer det att leda till?

Vi hörde alldeles för en stund sedan att samordningsförbunden fortfarande inte har fått något nytt system för att följa upp individer sedan SUS skrotades vid årsskiftet 2022/23. Vi har också hört att initiativ till viktig utveckling måste skjutas på framtiden för att pengar saknas. Och man kan inte räkna hem planerade effektiviseringar. Det här bekymrar mig. Ska man effektivisera genom mer digitalisering måste det ju finnas pengar att

göra den där investeringen, komma över puckeln och hitta system och rutiner för att så mycket som möjligt ska kunna automatiseras.

Herr ålderspresident! Tycker statsrådet att det här är en bra situation?

Anf. 106 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr ålderspresident! Jag tyckte att jag var tydlig med att svara på den frågan tidigare. Grunden till de minskade telefontiderna i Försäkringskassan är den ansträngda ekonomin. Det har Försäkringskassan själv lyft fram.

Jag tänker att ledamoten lyssnade noga på generaldirektören när han besökte utskottet. Då framgick det tydligt att myndigheten lyfter fram att det finns ett strukturellt underskott i ekonomin och att vissa reformer som det beslutades om under den förra mandatperioden var underfinansierade. Det gäller bland annat omställningsstödet och arbeten om assistansen. Givetvis har även inflationen och pandemin kvarliggande effekter. Inflationen verkar här och nu, och pandemins effekter dröjde i viss mån kvar sedan den klingat av.

Den förra regeringen underfinansierade Försäkringskassan med hundratals miljoner. Det är en starkt bidragande orsak till att vi är där vi är i dag. Försäkringskassan måste alltså röra sig mot en budget i balans. Det måste råda ordning och reda i myndigheternas ekonomi, precis som hos kommunerna, regionerna och hushållen, som vi redan har diskuterat. Det är minst lika viktigt för de statliga myndigheterna.

Myndigheten arbetar hårt med att säkerställa åtgärder och att konsekvenserna av de åtgärder som vidtas i så liten utsträckning som möjligt går ut över den enskilde och myndighetens personal. Det är viktigt att Försäkringskassan får förutsättningar för att bedriva god och hållbar verksamhet. Därför vidtog regeringen en rad olika åtgärder under förra året och därtill i budgetpropositionen för 2024 där man tillförde ytterligare medel. Nyligen har vi också höjt anslagskrediten till 6 procent.

Regeringen har utöver detta stärkt ledningen genom en ny styrelse. En viktig uppgift för den blir nu att jobba för en budget i balans och att värna kärnuppdraget som handlar om att besluta om och betala ut ersättning till dem som har rätt till det. Huvuddelen av det arbetet måste ske i myndigheten. Jag vet att Försäkringskassan arbetar aktivt med att se över och effektivisera handläggningen samt att omfördela resurser från olika förmåner. Det arbetet behöver givetvis fortsätta framöver. Jag förutsätter att ledningen vidtar de åtgärder som krävs för att både här och nu och på lång sikt hantera den obalans i verksamheten som vi nu ser.

Anf. 107 ÅSA ERIKSSON (S):

Herr ålderspresident! Försäkringskassan äskade även under Socialdemokraternas tid vid regeringsmakten mer medel än man fick. Det stämmer. Det stämmer också att inte alla förändringar varit helt finansierade. Men jag vill påminna statsrådet om att 2022, det år vi lämnade ifrån oss regeringsmakten, redovisade Försäkringskassan ett positivt resultat på sista raden. Det har man sedan använt. Efter det har det inte blivit några positiva resultat. Man har tvärtom tvingats använda anslagskrediten. Flera gånger har regeringen beslutat om att utöka den för att Försäkringskassan ska kunna hålla sig flytande trots de stora neddragningar och besparingar man har

Prot. 2023/24:75

27 februari

Svar på

interpellationer

gjort. Konsekvensen av det ser vi nu: långa telefonköer. De är så långa att man inte ens får ställa sig i kö.

Herr ålderspresident! Det här är allvar. Anslagskrediterna är bara ett litet plåster på ett jättestort sår. Regeringen måste lämna de tomma orden och säga som det är. Antingen struntar ni i att människor tvingas vänta på besked om sina ansökningar och inte har möjlighet att ställa sig i telefonkö, eller så berättar ni för Försäkringskassan vad de ska sluta göra. Det här handlar om sådant som är viktigt på riktigt: att få svar på sin ansökan i rimlig tid, att få en väl genomarbetad bedömning och att ha möjlighet att få kontakt med den som avgör om man ska få pengar eller inte.

Vad tänker statsrådet göra för att alla högt värderade medarbetare på Försäkringskassan ska få en chans att utföra sitt kärnuppdrag i rimlig tid? (Applåder)

Anf. 108 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr ålderspresident! Jag får börja med att tacka för en spänstig debatt i den här viktiga frågan. Det gläder mig att det även i den här frågan, som ligger inom mitt ansvarsområde, finns ett stort intresse från den här kam-maren.

Det är klart att ofinansierade reformer tenderar att få sin fulla effekt ett tag efter det att man infört dem. När det gäller assistansen och omställningsstödet dök det inte upp under den förra mandatperioden, utan det sker när de får genomslag. Detsamma gäller inflationen. Sedan hade man redan från början en kvarvarande effekt efter pandemin.

Jag är trygg med att regeringen har agerat och tagit ansvar, bland annat genom att tillföra mer medel och stärka ledningen, så att människor som är beroende av en väl fungerande försäkringskassa inte ska drabbas i så stor utsträckning. Det gäller även den hårt arbetande personalen i den dagliga verksamheten, som behöver goda förutsättningar för att kunna fortsätta göra ett bra arbete.

Jag kommer självklart att följa den här frågan mycket noga framöver i tät kontakt med Försäkringskassans ledning. Det här är angeläget, och den situation som vi nu befinner oss i är bekymmersam.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 26 Svar på interpellationerna 2023/24:442 och 448 om oseriösa vårdgivare inom äldreomsorgen

Anf. 109 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr ålderspresident! Mikael Dahlqvist har frågat mig på vilket sätt jag tänker jobba med den bristande kontrollen hos privata utförare inom äldreomsorgen. Mikael Dahlqvist har också frågat mig vad för åtgärder jag och regeringen kommer att vidta för att säkerställa en bra äldreomsorg till alla.

Sofie Eriksson har frågat mig om jag har tagit del av situationen i Mora. Sofie Eriksson har också frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att Sveriges kommuner ska kunna ta sitt ansvar för äldreomsorgen. Sofie Eriksson har slutligen frågat mig vilka initiativ jag avser att ta i fråga om vanvård hos vinstdrivande bolag inom äldreomsorgen.

Herr ålderspresident! Utgångspunkten för äldreomsorgen ska vara trygghet och medmänsklighet. Den som är äldre eller multisyjuk eller har en kronisk sjukdom ska få en trygg, samordnad vård och en omsorg av god kvalitet. I socialtjänstlagen (2001:453) finns bestämmelser om att insatser ska vara av god kvalitet och att det ska finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet när uppgifter inom socialtjänsten utförs. Kvaliteten i verksamheten ska också systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras. Varje kommun ansvarar i egenskap av huvudman för äldreomsorgen och har att uppfylla kraven enligt gällande rätt. Rapporterna från Mora beskriver en oacceptabel situation.

Regeringen värnar valfrihet och den enskildes rätt att välja utförare av välfärdstjänster. En fungerande konkurrens på omsorgsmarknaden kan skapa bättre förutsättningar för såväl kommunala som privata verksamheter att fortsätta arbeta för att förbättra kvaliteten och för att höja kompetensen i verksamheten. Valfriheten kan vara till godo för både brukare och personal. Men oseriösa aktörer hör inte ihop med äldreomsorgen. Bristande kvalitet kan inte accepteras vare sig det handlar om kommunal eller enskild verksamhet. Regeringen har därför vidtagit flera åtgärder för att stoppa oseriösa aktörer och stärka äldreomsorgens kvalitet.

Den 1 januari 2024 gav regeringen Inspektionen för vård och omsorg, Ivo, ett uppdrag att under 2024–2026 stärka och utveckla sitt arbete med att förebygga och motverka välfärdsbrottslighet och förekomsten av oseriösa aktörer inom omsorgen. Sedan 2019 krävs dessutom tillstånd från Ivo för att få bedriva verksamheter inom flera välfärdsområden, som hemtjänst och särskilt boende för äldre. Ivo ansvarar för tillsynen över alla verksamheter, oavsett vem som bedriver dem.

Vidare har kommunerna ansvar för att själva följa upp att de aktörer som utför socialtjänst som finansieras av kommunen uppfyller de krav som de slutit avtal om. Här vill jag även framhålla den så kallade lex Sarah-bestämmelsen i socialtjänstlagen. Det är mycket viktigt att kunskap om den bestämmelsen finns i äldreomsorgen och att bestämmelsen följs mycket noga. Socialstyrelsen ska löpande uppdatera och utveckla stödet kring lex Sarah.

Regeringen har även vidtagit andra åtgärder för att stärka äldreomsorgen. I budgetpropositionen för 2024 var en av de största satsningarna ökade statsbidrag till kommuner och regioner för att kunna upprätthålla och stärka välfärden, däribland äldreomsorgen. Regeringen har även förlängt det så kallade Äldreomsorgslyftet och avsätter 1,7 miljarder kronor för 2024 för att utveckla kompetensen inom äldreomsorgen; detta fortsätter sedan 2025 och 2026. Regeringen stärker dessutom äldreomsorgen på andra sätt, bland annat genom Utredningen om språkrav för personal i äldreomsorgen (S 2023:03) och Utredningen om stärkt medicinsk kompetens i kommunal hälso- och sjukvård (S 2023:07).

Regeringen fortsätter givetvis samtidigt att stötta kommunernas implementering av välfärdsteknik och arbetar för att utveckla demensvården.

Anf. 110 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Herr ålderspresident! Jag tackar statsrådet så mycket för hennes svar på min interpellation om bristande vård och omsorg som utförs av privata vårdgivare gentemot våra äldre.

Tyvär blir den här frågan alltmer aktuell. Framför allt möts vi dagligen, vill jag påstå, av rapporter om välfärds kriminalitet, som också är en del av den här problematiken. Men då och då händer det också skandaler inom äldreomsorgen. Förutom att den enskilde och anhöriga drabbas försvinner det också oerhört mycket pengar, som egentligen mycket väl skulle behövas i vår gemensamma välfärd som den ser ut i dag. Nu handlar min interpellation om äldreomsorgen, men den här typen av oseriösa företagare finns inom all välfärdsverksamhet.

Mot bakgrund av detta måste betydligt mer göras. Här anser jag att regeringen och ansvarigt statsråd har ett stort ansvar för att täppa igen kryphålen. Det är bra att regeringen har gett Ivo i uppdrag att se över sitt arbete mot oseriösa aktörer. Det är också bra att regeringen hänvisar till flera reformer som den socialdemokratiskt ledda regeringen tog initiativ till, utredde och skickade ut på remiss. Men det räcker inte.

Tyvär, Anna Tenje, bekräftar svaret på interpellationen att det som är viktigast för statsrådet och regeringen är marknaden. Statsrådet säger: ”Regeringen värnar valfrihet och den enskildes rätt att välja utförare av välfärdstjänster. En fungerande konkurrens på omsorgsmarknaden kan skapa bättre förutsättningar för såväl kommunala som privata verksamheter.” Tyvär, herr ålderspresident, drivs regeringen alltför mycket av ideologisk övertygelse och övertro på marknaden och väljer att blunda för riskerna som finns och de incitament som skapas när det finns stora pengar i omlopp. Priset för valfriheten anser jag att våra medborgare får betala.

För några månader sedan kunde vi läsa om vanvård i Mora. Mora hade lagt ut två äldreboenden på entreprenad, varefter ett antal allvarliga brister uppdagats. Ett flertal äldre hade inte fått duscha på flera månader. Det har kommit en bunt med klagomål till Ivo. Man har till och med beskrivit att äldre haft intorkad avföring i stjärten. Personalen ansåg sig vara grovt underbemannad och hotade att säga upp sig.

Detta är vad som har hänt i ett konkret fall. Och det kommer tyvär att hända igen, herr ålderspresident. Det brister i kontroll och uppföljning. Regelverket måste stramas åt.

Trots äldreministerns interpellationssvar tycker jag att frågorna kvarstår. Vad tänker äldreministern och regeringen konkret göra för att öka kontrollen hos privata utförare inom äldreomsorgen? Och vad tänker regeringen framför allt göra mer för att säkerställa att vi får en trygg och bra äldreomsorg för alla?

(Applåder)

Anf. 111 SOFIE ERIKSSON (S):

Herr ålderspresident! Alla ska kunna lita på svensk äldreomsorg. Det handlar både om att människor som arbetat och bidragit under sitt yrkesliv ska få den bästa äldreomsorgen och om att alla som arbetar i omsorgen förtjänar sjysta villkor och en bra arbetsmiljö.

Tyvär finns det många exempel på att detta inte fungerar. Senast i raden är den situation som har uppdagats i Mora kommun i Dalarna. Det handlar om vårdboenden som drivits av ett danskt aktieföretag. Där har en äldre man med demens enligt anhöriga svultit ihjäl. Andra har inte fått duscha på veckor, ibland månader. Blöjor har suttit på i flera dygn, och mediciner har missats. Det finns äldre som har blivit liggande i sin egen

avföring. Man kan fråga sig vad dessa dementa människor har haft för valfrihet.

Båda dessa boenden har beskrivits som grovt underbemannade. På ett av dem har situationen varit så allvarlig att det beskrivits som att personalen nätt och jämnt har fått de boende att överleva. De allvarliga tillbuden har inte rapporterats in till kommunen. Det blir då ganska svårt att bedriva kontrollverksamhet.

Det handlar inte bara om privat verksamhet. Förra året avled en kvinna som arbetade i den kommunala hemtjänsten i Mora när hon stressade mellan passen. Kollegor till henne har framhållit den starka minutstyrningen som en anledning till detta.

Herr ålderspresident! Äldreomsorgen är ett kommunalt ansvar. Men det är helt uppenbart att problematiken är nationell – den finns i nästan hela vårt land. Det här är bara ett exempel bland väldigt många.

Coronakommissionen har konstaterat att de strukturella problem som finns i svensk äldreomsorg även bidrog till ökad smittspridning och dödlighet bland äldre. Fyra av tio anställda saknar utbildning. Nästan 25 procent är timanställda; inom privat omsorg är det ännu fler. Det finns ingen luft i systemet, och det leder till att beredskapen är noll och intet i särskilt stressade situationer.

Herr ålderspresident! Just nu tvingas många kommuner att spara pengar. Finansministern har aviserat ytterligare skattesänkningar. Detta sker samtidigt som äldre inte får tillräckligt med mat. Oron växer nu för att missförhållandena ska öka oavsett utförare.

Jag menar att de strukturella problem som vi ser i svensk äldreomsorg är en skandal som har tillåtits ruttna i fullt dagsljus. Man har gått förbi och sett på, och alldeles för många har tillåtit roten att sprida sig. Man tittar bort.

Samtidigt kämpar hundratusentals anställda dag och natt för att upprätthålla en viktig, bra och värdig omsorg. Och den är bra på många håll, men förutsättningarna är undermåliga. Man har i det här landet prioriterat att sänka skatten i stället för att satsa på omsorgen. Detta märks i kropparna på folk. Underfinansiering och underbemanning känns i kropparna, både på dem som bor och behöver omsorgen och på dem som arbetar i den.

Jag undrar därför: Vad avser statsrådet att göra för att styra upp svensk äldreomsorg och se till att den har tillräckliga resurser? Vad avser statsrådet att göra för att få stopp på vinstjakten, som leder till vanvård och sämre arbetsvillkor?

(Applåder)

Anf. 112 MALIN HÖGLUND (M):

Herr ålderspresident! Vi ska kunna lita på svensk äldreomsorg i landets alla 290 kommuner. Vi ska kunna lita på att äldreomsorgen i Dalarnas län, med 15 kommuner, bedrivs på ett bra sätt. I Mora, som ledamoten Eriksson hänvisar till, har vi kommunala boenden, två boenden på entreprenad och ett personalkooperativ; vi har alltså nio olika boenden.

I äldreomsorgen finns det personal på olika nivåer: personal som ger omvårdnad och personal som bäddar sängar, städar, hanterar maten och äter tillsammans med de äldre. Det finns också personal som utövar ledarskap, som är chefer. Ledarskapet är otroligt viktigt för dem som jobbar på

golvet. Hela denna mix ska göra att det finns en bra omsorg för den äldre som inte längre kan bo hemma.

Jag var tidigare socialnämndens ordförande, från 2015 till 2022. Det boende som ledamoten Eriksson refererar till var faktiskt ett av de bättre. Det kom till på entreprenad under Socialdemokraternas ledning i socialnämnden.

Äldreomsorgen är en kommunal fråga. Regeringen satsar på ett fortsatt äldreomsorgslyft, vilket är väldigt bra; det behövs verkligen. Vi behöver fler utbildade undersköterskor som ska utföra omvårdnad på våra särskilda boenden för äldre. Denna satsning tror jag kommer att behövas under väldigt många år.

Vi behöver fler som arbetar i välfärdsyrken och fler undersköterskor, inte färre. Men med Socialdemokraternas skrämselfpropaganda, som jag ibland möter, tycker jag att äldreomsorgen får en dålig stämpel. Vilka ska då vilja fortsätta jobba där, och vilka ska söka sig till jobb inom äldreomsorgen? Mer utbildning behövs, och vi behöver förstärka yrkesstoltheten – inte svärta ned den.

Det finns många duktiga, engagerade och stolta medarbetare runt om i våra 290 kommuner, oavsett om det rör sig om verksamhet i kommunal regi, på entreprenad eller i personalkooperativ. Jag skulle vilja ta mig tid att tacka alla som jobbar inom äldreomsorgen, oavsett om den bedrivs av privata utförare på entreprenad eller i kommunal regi.

Anf. 113 LENA BÄCKELIN (S):

Herr ålderspresident! Tack, Sofie och Mikael, för era båda viktiga interpellationer! Och tack, statsrådet, för svaret! Jag önskar dock att få svar från statsrådet, egentligen på båda interpellationerna men framför allt på frågan om vilka åtgärder statsrådet avser att vidta för att Sveriges kommuner ska kunna ta sitt ansvar för äldreomsorgen.

Det ska vara tryggt att bli äldre i Sverige. Detta var budskapet i en debattartikel som jag och mitt parti Socialdemokraterna skrev i början av valrörelsen 2022 utifrån bland annat erfarenheterna under den pandemi vi gick igenom. Då tyckte alla att äldreomsorgen skulle vara högst på dagordningen inför nästa val och att politikerna skulle tillhandahålla de resurser som man hade sett fattades.

Men valrörelsen kantrade ganska snart mot populistiska utspel och löften – eller jag kanske ska säga blå dunster, för det var helt andra tongångar och ett helt annat fokus senare under valrörelsen. Jag tror att många med mig, framför allt många kvinnliga väljare, blev besvikna på valrörelsen och vad som efter valet har skett – eller snarare inte har skett – när det gäller att stärka äldreomsorgen.

Vi socialdemokrater vill att äldre ska få bestämma själva över sina liv och sin vardag, oavsett om det handlar om deltagande i arbetslivet eller vilken hjälp man vill ha från hemtjänst och omsorg. Så skapar vi ett starkare och tryggare samhälle i Sverige.

På *TV4 Nyheterna* i onsdags förra veckan uppmärksammades de oerhört stora behov som finns i dag och i framtiden inom äldreomsorgen och som kvarstår efter pandemin. Där intervjuades äldreforskaren Ingmar Skoog, som lyfte fram de behov som uppstår med en åldrande befolkning. Antalet personer över 80 förväntas öka med 30 procent fram till 2030. Det är bara sex år bort. Han menar att detta bland annat kommer att ställa högre

krav på anhöriga. I dag går ju ungefär 100 000 personer ned i arbetstid för att klara av omsorgen av sina nära äldre. Det kommer också att öka pressen på en redan hårt ansträngd personal inom äldreomsorgen som i dag trollar med knäna och är lojala och sliter.

Detta kräver en regering som ser sina medborgare och deras behov, inte minst de äldres behov. Med vilja går det att åstadkomma förändring.

Demografin och antalet äldre i min hemkommun Härjedalen och i min region, Jämtland Härjedalen, är tillsammans med personalrekrytering och utbildning av framtida personal en av de största utmaningarna. Lägg därtill resursbrist på grund av otillräckliga statsbidrag. SKR beräknar underskottet i kommunerna till ungefär 30 miljarder år 2024. Då blir det inte satsningar på äldre, utan det blir besparingar.

Herr ålderspresident! Det är inte bara min hemkommun och min hemregion som ser behovet av långsiktiga statsbidrag och att dessa skulle kunna säkra att slantarna går till utveckling och anpassning av verksamheten och till kompetensutveckling i den takt som behövs.

Frågan om utbildad personal och hur vi ska lösa arbetskraftsbristen är viktig, inte minst för äldreomsorgen. Jag återkommer i mitt nästa inlägg. (Applåder)

Anf. 114 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr ålderspresident! Tack, samtliga ledamöter, för ert deltagande i debatten så här långt, och även tack för de frågor som ställdes! Jag ska efter bästa förmåga försöka ge några fler svar än vad jag kanske lyckades med i mitt inledande anförande.

Det verkar råda en stor samsyn om att äldreomsorgen är en av de viktigaste delarna i välfärdens kärna och om att vi på ålderns höst ska kunna känna oss trygga med att de förväntningar man har ska uppfyllas och att de behov man har ska säkerställas. Därför tycker jag att det är viktigt och roligt att kunna berätta att regeringen har satt igång ett gediget reformarbete för att i olika led stärka äldreomsorgen.

Det är precis som många ledamöter har framhållit: Under pandemin, i Coronakommissionens rapport och i Ivos granskningar framkom ganska tydligt vilka utmaningar och brister som finns inom svensk äldreomsorg. I flera fall var det inte några stora överraskningar, inte heller det som handlar om demografin och om att allt fler blir allt äldre – liksom att allt fler tack och lov lever allt friskare. Det är inte heller någon överraskning för dem av oss som har varit kommunpolitiker under lång tid, men det visade ändå tydligt att vi behöver åtgärda flera olika brister.

Trots att detta kanske inte alltid ligger i fokus och pryder löpsedlarna kan jag garantera att jag som äldreminister har de här frågorna allra högst upp på dagordningen. Det är många kommunpolitiker runt om i landet som prioriterar precis som jag.

Just därför är det så glädjande att vi genast kunde sätta igång utredningen av de tydliga brister som påpekades av Coronakommissionen och Ivos granskning. Inte minst gällde det språkravet inom äldreomsorgen. Det handlar om att äldre måste kunna förstå och kunna bli förstådda men också om att medarbetare sinsemellan måste kunna prata med varandra. Det är en viktig arbetsmiljöfråga. Att säkerställa patientsäkerheten och så vidare är ju hygienfaktorer, men man ska också kunna ha en bättre arbets-

miljö tillsammans genom att man de facto talar samma språk. Språkutredningen är alltså en viktig del i att förbättra äldreomsorgen på lång sikt

Dessutom har vi sett till att fortsätta Äldreomsorgslyftet och utveckla det så att man också kan använda Äldreomsorgslyftet här och nu för att göra språkstödande insatser på särskilda boenden och inom hemtjänsten.

Äldreomsorgslyftet är viktigt och har varit ett träffsäkert statsbidrag som jag med nöje valde att fortsätta med, givet att det ger effekt ganska snabbt. Man kan nyttja det till kompetensutveckling på många olika sätt. Man kan stärka upp inte minst den viktiga demensvården och se till att undersköterskor får större kunskap där. Man kan givetvis få specialistundersköterskor när det gäller multisjuka äldre, som kanske är de mest vanligt förekommande. Men man kan också göra insatser när det gäller välfärdstekniken för att kunna implementera den på särskilda boenden och inom hemtjänsten för att komplettera medarbetarnas viktiga arbete och för att öka tryggheten och säkerheten för de äldre.

Detta viktiga arbete måste göras. I takt med att allt fler blir allt äldre samtidigt som det blir färre som vill jobba inom äldreomsorgen måste vi bli bättre på så många olika plan. Det finns ingen enkel lösning, utan vi behöver jobba brett, och vi behöver jobba tillsammans. Detta har den här regeringen valt att prioritera.

(Applåder)

Anf. 115 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Herr ålderspresident! Än en gång tack för ditt svar, Anna Tenje!

Den här interpellationen handlar i första hand om privata vårdaktörer som är oseriösa. Sedan är det naturligtvis som det har påpekats av mina partikamrater en ekonomisk situation som är oerhört besvärlig för landets kommuner när det gäller äldreomsorg.

Vi är överens om att äldreomsorgen är en kärna i välfärden. Dock får statsrådet ursäkta mig, men vi är inte överens om hur mycket pengar som behövs till välfärdens kärna, alltså äldreomsorgen. Den är ju redan i dag underfinansierad och kommer enligt alla utredningar att bli rejält underfinansierad de kommande tio till femton åren, bland annat på grund av vår demografi.

Jag avser att återkomma till ministern lite längre fram med interpellationer om äldreomsorgens ekonomi specifikt, men jag tycker ändå att det är bra att den frågan lyfts.

Jag tvivlar inte på att den SD-ledda regeringen och ministern verkligen tar seriöst på frågan om oseriösa entreprenörer. Jag är helt övertygad om att vi har samma uppfattning där. Men då kan man fundera på varför regeringen inte väljer att gå vidare med flera färdiga utredningar som den förra socialdemokratiska regeringen tillsatte.

Till exempel föreslog en statlig utredning redan 2017 ökad insyn i välfärden och att privata aktörer som utför offentligt finansierad verksamhet ska omfattas av offentlighetsprincipen. Den förra regeringen ville gå vidare med denna utredning, för det är också ett viktigt verktyg för både allmänheten och medier att få transparens och därmed upptäcka oegentligheter. Men min fråga till statsrådet är: Varför valde man att avbryta detta viktiga arbete för att få ett bättre regelverk?

Det andra som jag är bekymrad över är att regeringen har aviserat att man inte avser att gå vidare med äldreomsorgslagen, som ju också den

socialdemokratiska regeringen tog initiativ till under förra mandatperioden. Den bygger bland annat på att man vill försöka motverka de brister som vi ser i dagens äldreomsorg. Bland annat var ett av huvudspåren i Coronakommissionens kritik att den medicinska beredskapen på äldreboenden och i hemtjänsten måste stärkas. Detta var med bland utredningens förslag.

Utredningen föreslog också mycket mer tydlighet om vem som ansvarar för vad och hur man kan förebygga, utveckla och stärka kvaliteten. Det är intressant att se att regeringen väljer att lägga också detta lagstiftningsförslag i malpåse.

Avslutningsvis, herr ålderspresident, vill jag vara väldigt tydlig med att vi socialdemokrater inte är emot privata utförare i offentlig verksamhet. Oftast handlar debatten om att vi är emot valfrihet eller privat verksamhet. Skillnaden mellan Socialdemokraterna och de borgerliga politikerna är att vi tycker att skattekonorna ska gå till det som de är avsedda för. Vi tycker att det ska vara kontroll och ordning och reda.

Den högsta ansvariga chefen för polisens underrättelsetjänst fick frågan: Hur kan man täppa till det här med välfärds kriminalitet? Hans enkla svar var: Ta bort valfriheten. Han ansåg att det inte fanns tillräckligt med kontrollmekanismer där.

(Applåder)

Anf. 116 SOFIE ERIKSSON (S):

Herr ålderspresident! Tack, statsrådet, för de svar som vi har fått! Jag vill börja med att säga att det är jättebra med utredningar om att stärka språkkunskaperna och medicinsk kompetens. Det är bra att förlänga undersköterskelyftet, som vår regering införde.

Sedan skulle jag vilja gå vidare och bemöta Malin Höglund, som gav sig in i debatten här. Det är ändå lite modigt att göra det. När det gäller ett av de boenden där det har varit missförhållanden fick hon det att låta som att det hade varit samma utförare hela vägen och att det hade fungerat bra och att det sedan helt plötsligt inte fungerade bra. Det som hände var att det blev en annan utförare, och det blev det under den tid som Malin Höglund var ansvarig ordförande för den nämnden. Vilket ansvar tycker Malin Höglund att hon själv har för den situation som har uppstått i Mora kommun?

Utöver det vill jag bemöta detta med att man skulle svartmåla så fort man lyfter upp problem i svensk äldreomsorg. Frågan är om något blir bättre av att vi sopar problemen under mattan. Det här är oerhört viktiga arbeten. Det är en oerhört viktig verksamhet. Jag tror inte att någon som arbetar i äldreomsorgen tycker att det är bra om vi politiker låtsas som att det är guld och gröna skogar. Vi ska snarare se problemen, lyfta upp dem och göra vad vi kan för att åtgärda dem.

Undersköterskorna i Sverige är Sveriges största yrkesgrupp. Jag är själv dotter till en av dem. Min mamma Monica gav ungefär 45 år, hela sitt yrkesliv, till svensk äldreomsorg. När hon ska beskriva utvecklingen inom äldreomsorgen säger hon att det känns som att respekten har gått förlorad och som att man alltid kan suga ur lite mer. Låt oss springa lite fortare och spara lite mer pengar!

Min mamma tyckte oerhört mycket om sitt arbete och sina kollegor. Hon trivdes med att jobba med att ge omsorg till personer som behövde

det. Hon förtjänar politiker som ser problemen, som lyfter upp dem och som försöker göra något åt dem, inte politiker som låtsas som att allting är bra.

Herr talman! En del i problematiken handlar om vinstjakten. Den förklarar inte allt – det vill jag stryka under – men en del. Andelen otrygga anställningar och deltider är högre hos privata utförare. Lönen är lägre. Andelen som är nöjda med sitt jobb är lägre. Andelen som vill fortsätta i yrket under en längre period är också lägre.

Man kan titta på äldreomsorgen i stort. Det är många saker som pekar på att detta behöver styras upp ordentligt. I en rapport från fackförbundet Kommunal svarar 35 procent att den otillräckliga bemanningen utgör en risk för de äldre minst en gång i veckan. 13 procent svarar att den utgör en risk för de äldre varje dag. Endast en av fem svarar att bemanningen är tillräcklig.

Det är farligt med underfinansiering och underbemanning i denna typ av verksamhet. Vi bor i ett modernt och rikt samhälle. Om vi inte har råd med en värdig omsorg om våra äldre är det någonting som är riktigt jäkla fel.

Man kan konstatera att ska man kunna tjäna pengar på att bedriva omsorg måste man kapa kostnaderna och öka intäkterna. Vad är det då man sparar på? Jo, bland annat är det personalen. Det är en grov underbemanning som har lett till exempelvis vanvården i Mora kommun hos de privata utförarna.

Vad avser statsrådet att göra för att garantera att resurserna räcker till äldreomsorgen? Vad avser hon att göra för att stoppa oseriösa aktörer från att bedriva äldreomsorg? Vad avser hon att göra för att styra upp så att bemanningen blir tillräcklig i all svensk äldreomsorg?

(Applåder)

Anf. 117 MALIN HÖGLUND (M):

Herr talman! Det är nog inte till någon hjälp att vi politiker smutskastar äldreomsorg som inte bedrivs i kommunal regi. Uppföljning är jätteviktigt – det tror jag faktiskt att vi alla här är överens om. Uppföljning är A och O, så att man ser vad som händer och vad som har blivit fel.

Min önskan är en mer noggrann uppföljning av boenden som drivs på entreprenad men även av boenden i kommunal regi. Jag skulle önska att vi hade samma uppföljning av de privata som av de kommunala, för då blir det lättare att följa upp.

Anf. 118 LENA BÄCKELIN (S):

Herr talman! Temat som jag vill lyfta är resurserna. Där vill jag lyfta en intervju med fackförbundet Kommunals ordförande, Malin Ragnegård, som jag lyssnade på i helgen. Den handlade om det som hon kallar för sparsmockan mot de äldre, som regeringen nu levererar genom att kommunerna står inför det faktum att det ges alldeles för lite medel från den statliga nivån.

Hon tog bland annat upp vad hennes medlemmar larmar om och konsekvenserna av detta. Det har nyligen genomförts en undersökning bland 2 700 ombud i 288 kommuner. 47 procent larmade om att det kommer att bli nedskärningar i kommuner i år.

Kommunal ser tydliga konsekvenser och varnar också för det. Undernäring hos äldre kan bli värre. Det kan bli tuffare scheman, mindre portioner, stopp för vikarier vid sjukfrånvaro, minskad personaltäthet och lägre kompetens vid nyanställningar. Man oroar sig för sämre arbetsmiljö, och kvaliteten på äldreomsorgen blir sämre.

44 procent av Kommunals medlemmar orkar i dag inte jobba heltid. Sju av tio är oroliga för att de inte ska orka till pensionen. Det är allvarligt. Kommunal vill se en kriskommission. Det säger en hel del om läget i verksamheten.

Vi kan inte ha det så här. Nu måste den SD-stödda regeringen agera för de äldres, de anhörigas, personalens och kommunernas skull.

Anf. 119 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Jag måste börja med att konstatera att jag är oerhört stolt över svensk välfärd. Jag är stolt över svensk äldreomsorg, och jag är väldigt stolt över de många duktiga medarbetare som vi har i äldreomsorgen och som gör ett fantastiskt arbete.

I andra länder och för kollegor som jag mötte inte minst under det europeiska ordförandeskapet är detta allt annat än en självklarhet.

Med det sagt är det inte så att vår äldreomsorg är felfri, att det inte finns brister och att det inte finns saker och ting som behöver åtgärdas. Det har jag varit tydlig med i mina tidigare anföranden.

Det var tydligt i Coronakommissionens rapporter och i Ivos granskning att det under pandemin fanns brister som behövde åtgärdas. Just därför tycker jag att det är glädjande att denna regering till skillnad från den tidigare regeringen fokuserar på lösningar i stället för att bara beskriva problemen.

Vi identifierar problemen. Sedan levererar vi åtgärder för att få bukt med de problem vi ser. Vi ser nu att språkravet är på väg. Det borde ha skett för länge sedan. Det är inte bra när personalen talar så dålig svenska att äldre personer inte kan förstå eller göra sig förstådda. Vi vet att den medicinska kompetensen brister. Det har den gjort under en lång tid, även under de år då kommunerna i Sverige levererade stora underskott. Man talade dålig svenska redan då. Då var det brister i den medicinska kompetensen, och då hade vi också en socialdemokratisk regering.

Problemet med mina socialdemokratiska kollegor och vänner här i kammaren, till skillnad från det jag beskylldes för, att ha på mig ideologiska skygglappar, är att ni ofta förblindas av de ideologiska skygglapparna. Det blir tydligt i diskussionen och i den här debatten. Jag har nolltolerans mot oseriösa aktörer, och jag har nolltolerans mot en dålig äldreomsorg alldeles oavsett vem som bedriver omsorgen. Det gäller kommunala och fristående aktörer.

För mig är det därför viktigt att ge Ivo uppdragen som jag redogjorde för initialt, det vill säga att säkra, förtydliga och förbättra arbetet mot de oseriösa aktörerna eftersom de inte hör hemma inom äldreomsorgen. Men det var också ett minst lika viktigt uppdrag till Ivo som jag och Acko Ankarberg Johansson gav när vi sa att Ivo ska agera stöttande och jobba bättre tillsammans med kommunerna i det brottsförebyggande arbetet.

Men det finns ytterligare en del framöver som är minst lika viktig när det gäller kommunernas ansvar, nämligen att möjligheten att sluta avtal med fristående aktörer nyttjas för att säkra valfriheten för medborgarna.

Men om det inte går rätt till ska avtalen avslutas. Då är det minst lika viktigt att kommunerna rapporterar in de oseriösa aktörerna till Ivo. De kan ju finnas i flera kommuner, och då gäller det att sätta stopp för dem så fort som möjligt. Det måste till ett ömsesidigt samarbete mellan Ivo och kommunerna för att säkra att varje skattekrona används på rätt sätt och kommer de äldre till del, för att säkra valfriheten och för att se till att kvaliteten är så god som möjligt.
(Applåder)

Anf. 120 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Herr talman! Jag tackar Anna Tenje för hennes svar.

Det är intressant att höra ansvarigt statsråd påstå att den socialdemokratiska regeringen har tittat på när statsrådet i samtliga anföranden har pratat om reformer som den förra S-regeringen initierade, utredde och remissbehandlade. Låt mig ge några exempel, nämligen att utreda språkrav i äldreomsorgen, att ge skyddad yrkestitel för undersköterska, att ta initiativ till en äldreomsorgslag och så vidare.

Det jag däremot är lite sorgsen över, herr talman, är att jag inte har fått svar från Anna Tenje om vad regeringen tänker göra vad gäller de oseriösa vårdaktörerna. Det här har ingenting med valfrihet att göra – jag är den första här i kammaren att skriva under på detta. Jag har varit kommunalråd, och enligt min uppfattning handlar det om att vi ska vara noga med våra skattepengar. Varje krona ska gå till det vi avser. Men så fort vi tar upp denna fråga med statsrådet eller hennes kollegor i kammaren blir vi beskyllda för att hota valfriheten. Hela min interpellation handlar om att ha ett riktigt regelverk så att vi slipper skandalerna och välfärds kriminaliteten.

Jag noterar att statsrådet tar frågan på allvar, men jag noterar också, tyvärr, att jag inte har fått höra konkreta förslag här och nu om hur hon vill gå vidare med frågan.

(Applåder)

Anf. 121 SOFIE ERIKSSON (S):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Jag uppskattar det, som jag tolkar det, uppriktiga engagemanget för frågorna. Vi är många som delar engagemanget.

Jag har flera gånger under interpellationsdebatten lyft upp att problemen finns hos både privata och kommunala utförare. För mig handlar det om att äldreomsorgen oavsett utförare måste vara bra. Det måste finnas en bra omsorg för de äldre, och det måste vara en bra arbetsplats för dem som jobbar där.

Vi lyfter upp problem som finns i exempelvis Malin Höglunds egen hemkommun, där äldre enligt anhöriga har svultit ihjäl, de har legat i sin egen avföring, och personalen säger att underbemanningen är så grov att de nätt och jämnt får de som bor där att överleva. Men då väljer Malin Höglund att lägga sina minuter i talarstolen inte på att fördöma det som har skett efter det att hon satt vid makten och ansvarade för äldreomsorgen utan på att säga att vi inte ska svartmåla, inte prata om problemen. Detta är ett svek mot alla undersköterskor. Det är ett svek mot de äldre som drabbas av vanvården.

Det kommer framöver att bli tydligt hur man prioriterar i politiken. Vi ser redan nu varsel runt om i äldreomsorgen i Sverige. Hur kommer det att bidra till kvaliteten i äldreomsorgen? Bättre eller sämre? Jag vet vad jag tror. Jag vet vad jag har sett när jag själv har varit vikarie i omsorgen och stått där själv, utan utbildning, med alldeles för få kollegor. Jag vet många runt omkring som känner igen sig i att den kroniska underbemanningen är farlig för dem som arbetar där och framför allt för dem som är i behov av äldreomsorg.

(Applåder)

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Jag vill bara påpeka att Malin Höglund inte har mer talartid.)

Anf. 122 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Jag tackar för förtydligandet. Det var definitivt rätt att påpeka att Malin Höglund inte har rätt till ett anförande i den tredje rundan för att bemöta påhoppet från talarstolen.

Det gläder mig att intresset för äldreomsorgen är så stort i kammaren. Det har väl sällan varit så många som har hoppat in i en debatt om en interpellation som jag har haft förmånen att besvara, och det gläder mig mycket.

Det är inte alltid så att riksdagen brukar diskutera äldreomsorg i lika hög utsträckning som man kanske gör i andra ämnen, och jag välkomnar verkligen detta. Det var uppenbart att det i den här interpellationsdebatten med två interpellationer med flera frågor dök upp ännu fler frågor. Jag blev förvånad att det kommer att komma mer, och det välkomnar jag. Äldreomsorgen är viktig, och den är definitivt en framtidsfråga.

Det må så vara att beslutskompetensen inte ligger på statlig nivå, i riksdagens knä, men det är oerhört viktigt att vi stärker äldreomsorgen, att vi stöttar och hjälper våra kommuner. Vi ska framför allt hjälpa våra kommunpolitiker att prioritera rätt.

I dessa ekonomiskt tuffa tider är det oerhört viktigt att skattebetalarnas pengar används just för välfärdens kärna, och pengarna ska användas till att prioritera äldreomsorgen givet att allt fler blir allt äldre. Tack och lov lever allt fler äldre ett friskare liv, men till syvende och sist kommer vi alla att vara i behov av stöd och hjälp på något sätt. Då är det viktigt att det finns en äldreomsorg att lita på.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 27 Svar på interpellation 2023/24:398 om social snedrekrytering till högre utbildning

Anf. 123 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Herr talman! Niklas Sigvardsson har frågat mig vad jag avser att göra för att minska den sociala snedrekryteringen till högre utbildning samt hur jag avser att agera för att fler nybörjare ska påbörja en utbildning inom högskolesektorn.

Social snedrekrytering börjar inte i högskolan. För att motverka den sociala snedrekryteringen måste arbetet påbörjas redan i grundskolan. Elever behöver ha goda färdigheter i att läsa, skriva och räkna för att lyckas med att nå utbildningens mål och för att lyckas i sina fortsatta studier. Regeringen prioriterar därför insatser för att stärka barns och elevers språk-, läs- och skrivutveckling samt matematiska färdigheter. Det behövs också förebilder både hemma och i skolan. Vidare är det viktigt med god studie- vägledning i grundskolans senare år och i gymnasieskolan.

Herr talman! Bilden är relativt oförändrad under de senaste 20 åren – den sociala snedrekryteringen kvarstår. Jag håller med interpellanten om att UKÅ:s, det vill säga Universitetskanslersämbetets, rapport är intressant då den visar att individer med samma gymnasiebetyg uppvisar olika sök- beteenden beroende på föräldrarnas utbildningsbakgrund. När individer med högutbildade föräldrar söker bredare till fler utbildningar och till fler lärosäten ökar också deras möjligheter att bli antagna. Detta visar betydelsen av god studie- vägledning och att det finns potential i att jobba med in- formation till barn och ungdomar med lågutbildade föräldrar.

Det stämmer som interpellanten påpekar att antalet nybörjare i högsko- lan läsåret 2022/23 minskade något från föregående år. Det är dock oklart om denna trend håller i sig. Antalet antagna till höstterminen 2023 ökade med 5 procent jämfört med föregående hösttermin.

Herr talman! Jag delar interpellantens åsikt att ett kunskapsintensivt land kräver en välutbildad befolkning vars utbildning svarar upp mot ar- betsmarknadens behov. Det är därför glädjande att vi ser ett ökat intresse för både yrkeshögskolan och högskolan. Regeringen fortsätter att bygga ut yrkesutbildning och de fortsatt stora kompetensbehoven i hela Sverige. Regeringen genomför även riktade utbyggnader mot bristyrken inom hög- skolan. Regeringen bygger bland annat ut ingenjörutbildningarna. Det är också viktigt att utbildningarna håller hög kvalitet, varför regeringen även genomför kvalitetssatsningar inom högskolan. Vidare höjs ersättningsbe- loppet per helårsstudent för naturvetenskapligt, tekniskt och farmaceutiskt utbildningsområde. Det tillförs också medel till behörighetsgivande ut- bildning, till exempel tekniskt basår, och högskoleintroducerande utbild- ning.

Sammanfattningsvis ska det sociala arvet inte utgöra ett hinder. Indi- vider som har samma förkunskaper och betyg ska ha samma möjligheter att påbörja högre utbildning.

Anf. 124 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka utbildningsminister Mats Persson för svaret.

I den här kammaren är tonläget allt som oftast högt, och i många frågor är vi långt från samsyn. Därför vill jag inledningsvis säga att jag är glad att jag och utbildningsministern delar synen att social snedrekrytering är ett problem och att det sociala arvet inte ska vara avgörande i människors val av utbildning eller för deras framtidsplaner.

Utbildning och kunskap är något av det absolut finaste vi har i det svenska samhället och ska finnas att ta del av för alla, oavsett om det hand- lar om grundläggande grundskoleutbildning eller möjligheten att utvecklas inom universitets- och högskolesektorn.

Tyvär är jag inte helt med på bilden som utbildningsministern målade upp här tidigare av att regeringen gör det möjligt för alla att utbilda sig. Jag anser att den här regeringen i stället uppvisar en ambitionssänkning i fråga om att utbildning ska vara möjlig för alla i hela landet.

Vi har kunnat se det i det slopade målet om social rättvisa i studiemedelssystemet som regeringen fick igenom via budgetpropositionen för 2024. Vi har också kunnat se det i uttalanden om att det inte är så viktigt med forskningsanknuten utbildning vid alla landets lärosäten från företrädare för många av regeringsunderlagets partier och dess samarbetsparti.

Rapporten skriven av Universitetskanslersämbetet, UKÄ, som nämns både i interpellationen och i svaret från utbildningsministern heter *Sökbetående bidrar till den sociala snedrekryteringen till högskolan* och beskriver hur den sociala snedrekryteringen faktiskt är ett avgörande problem.

Det intressanta är att det, precis som ministern sa i sitt svar, handlar om att studenter med samma betyg från gymnasieskolan har olika sökmönster, vilket gör att det de facto blir en social snedrekrytering. Det innebär att människor faktiskt inte kan möjliggöra för sig själva att utveckla sin fulla potential.

Att det är skillnader i sökbeteendet behöver vi göra mycket för att komma till rätta med. En del av det som utbildningsministern sa stämmer – vi behöver fokusera på god studievägledning genom hela skolsystemet.

Men vi socialdemokrater tror också att lärosätena kan göra mer och att lärosätenas utbredning över hela landet spelar roll för att studenter ska kunna studera överallt i hela vårt samhälle.

Om Sverige ska kunna fortsätta vara ett kunskapsintensivt land måste vi kunna ta vara på all den kunskap och driftkraft som finns i hela befolkningen i hela landet, och för att möjliggöra kunskapsresor även för personer från studieovana hem behöver vi som politiker göra mer.

Därför vill jag gärna att utbildningsministern förtydligar sitt svar på vad lärosäten kan göra mer för att minska den sociala snedrekryteringen.

Anf. 125 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Herr talman! Tack, Niklas Sigvardsson, för interpellationen! Jag tycker att den är angelägen och viktig.

Precis som Niklas Sigvardsson säger finns det en bred samsyn i riksdagen och i kammaren: Vi vill att det sociala arvet ska betyda mindre och att alla människor, oavsett storlek på plånbok, ska ha möjlighet att läsa på högskola och ha möjlighet att välja en utbildning som man tycker passar en. Det tycker jag är en viktig utgångspunkt för den förda politiken.

Sverige har ett unikt CSN-system, som andra länder borde se på med avund. Nu i tuffa tider ökar vi ersättningen till alla Sveriges studenter, som de senaste åren har fått 2 000 kronor mer i plånboken, för att vi vill att de ska kompenseras för den höga inflationen och att det inte ska bli mindre lönsamt att läsa vidare. Det ska inte vara ett hinder att inflationen är högre, utan vi har en god ersättning. Vi har också avgiftsfri högre utbildning på högskola och universitet, vilket många andra länder inte har.

Vi har alltså en stark tradition som jag tycker att vi ska vara väldigt stolta över. Det är också en styrka att vi kan stå bakom den här modellen i bred politisk enighet i riksdagen.

Herr talman! Jag tror att det är många människor runt om i Sverige som är som jag. Jag är uppvuxen i ett industrisamhälle i Småland där väldigt få människor läser vidare men där väldigt många människor har ett jobb. Traditionen är inte att man pluggar vidare, utan traditionen är att man direkt börjar jobba i industrin.

Vi gör nu den här stora utbyggnaden av yrkeshögskolan. Det handlar om 40 000 platser de kommande åren, den största utbyggnaden av yrkesutbildningen i Sverige i modern tid, och det är såklart en väldigt viktig del. Det är lika viktigt som att läsa på universitet och högskola. Alla utbildningar som blir ett jobb och gör att man kan hitta rätt i utbildningssystemet är viktiga.

När det gäller Niklas Sigvardssons fråga om vilka insatser lärosätena gör i detta och om det finns behov av att göra mer vet jag att många lärosäten arbetar med den här frågan och ser det som en del i sitt strategiska arbete för att locka fler studenter att också locka studenter med hög motivation att jobba med social snedrekrytering. Det handlar då om olika typer av arbete som man bedriver där man söker upp och informerar ute på gymnasieskolor, inte minst på gymnasieskolor där utbildningstraditionen är något svag, för att på så sätt få fler studenter att välja de här utbildningarna.

Vi följer frågan väldigt noga. En fråga som jag tror att Niklas Sigvardsson precis som jag vill veta mer om är vilka lyckade projekt och lyckade exempel inom detta det finns på lärosäten runt om i Sverige. Där tror jag att lärosätena kan lära mer av varandra.

Anf. 126 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Herr talman! Det gläder även mig att regeringen och utbildningsministern fortsätter den höga ambitionsnivån den socialdemokratiska regeringen lade för yrkeshögskolan. Vi kan gemensamt fortsätta att pressa den ambitionsnivån ännu mer så att vi möjliggör eftergymnasiala studier för fler. Det är glädjande att vi kan fortsätta den strategin.

Herr talman! Jag tänker vidga detta ännu mer. Det handlar om social snedrekrytering. Det kom ytterligare en intressant rapport från SNS precis i dagarna då jag skrev denna interpellation. Den heter *Massuniversitetets utmaningar för kvaliteten på högre utbildning*.

Där beskrivs effekterna av både social snedrekrytering och var personer från studieovana hem tar vägen i utbildningssystemet. Den tar också upp själva förutsättningarna för att kunna tillgodogöra sig god utbildning på våra lärosäten.

Där gör man skillnad mellan äldre etablerade lärosäten och yngre lärosäten. Det finns betydande skillnader, precis som UKÄ-rapporten visade, i rekryteringsmönster och vilka studenter som söker. Det finns också skillnader i vilka studenter som sedan kan tillgodogöra sig utbildningen på lärosätena.

Här visar man att de äldre, etablerade lärosätena i större utsträckning lockar till sig studenter med högre meritvärden från studieovana hem, precis som UKÄ-rapporten delvis visar. Yngre lärosäten lockar till sig studenter från studieovana hem med något lägre meritvärden.

Det leder sedan till hur studenterna kan ta till sig av utbildningen. Det är vad vi vill att de ska göra. Först ska de komma in, men sedan ska de också kunna ta till sig av den utbildning som finns på lärosätena.

Här finns riskerna för en ond spiral. Det leder till att de studenter som behöver extra stöd på vägen till sin kunskap kommer att få sämre möjligheter till forskningsanknuten utbildning och välgenomarbetade kursupplägg på grund av att tiden som adjunkter, lektorer och professorer har till förfogande i teorin är lika mellan de etablerade, äldre lärosätena och de yngre lärosätena men att skillnaden i praktiken är extremt stor.

Rapporten är väldigt tydlig med att ambitionen därför från statligt håll måste vara att det ska finnas högkvalitativ utbildning i hela landet. Man behöver se över utbildningsresurser och forskningsresurser till lärosäten överallt i hela vårt land. Annars kommer den sociala snedrekryteringen också att bli en social snedutbildning. Det innebär att studenter från studieovana hem kommer att få något sämre utbildning än de som kommer från studievana hem. Det är något som jag tror att ministern inte tycker att vi ska ha i Sverige.

Rapporten beskriver det väldigt tydligt i ett citat som jag ska läsa upp: ”Studenter från studieovana hem får sin utbildning i de minst forskningsintensiva undervisningsmiljöerna, samtidigt som studenter från akademiskt vana hem får sin utbildning i forskningsintensiva miljöer. Vi ser således en form av Matteuseffekt där de redan gynnade gynnas än mer.”

Detta hänger ihop med den sociala snedrekryteringen, som absolut inte får bli en del av den sociala snedutbildningen. Därför önskar jag att ministern i sitt nästa svar funderar lite över: Hur kan regeringen se till att det blir så att när studenterna väl har kommit in kommer de också att få högkvalitativ jämbördig utbildning på lärosätena?

Anf. 127 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Herr talman! Tack för inlägget, Niklas Sigvardsson!

Jag har inte läst SNS-rapporten i detalj. Men jag har ett hum om dess innebörd och dess förslag. Utgångspunkten är att vi har en utmaning i vårt system i dag. För att komma in på en del utbildningar krävs väldigt låga betyg. Det krävs låga meritvärden för att komma in på högskolor eller vissa kurser på universitet.

Det i sig själv innebär att vi har problem med stora avhopp på våra utbildningar. Vi har väldigt många studenter som påbörjar fristående kurser som inte läser färdigt sina kurser. Vi har väldigt många studenter som påbörjar vissa specifika program och hoppar av.

Det mest uppenbara är lärarutbildningen. Där är det inte generellt men på en del håll väldigt låga antagningskrav, och antalet avhopp är också väldigt stort. Uppemot var tredje student som läser på ett ämneslärarprogram hoppar av.

Är svaret på detta att sänka kraven för att komma in? Jag menar att det är helt fel väg att gå. Det är viktigt att vi ser till att vi har höga krav för att komma in på universitet och högskolor.

Det som regeringen nu har aviserat när det gäller exempelvis lärarutbildningen är att vi tillsatt en utredning som tittar på att införa olika typer av höjda antagningskrav för att man över huvud taget ska kunna komma in på lärarutbildningen.

Jag tror att det är ett steg som skulle innebära att vi får studenter och elever som är mycket bättre rustade för att klara högskolan. Man gör människor en otjänst om man låter människor komma in som inte har rätt färdigheter.

Man låter människor komma in på väldigt låga betyg. Det gör att väldigt många hoppar av, en tredjedel och i vissa fall mer än så. Det är att göra enskilda studenter en otjänst. Det är inte i den änden vi ska börja. Det är inte genom att sänka kraven som vi ska lösa detta. Vi ska lösa det genom att fokusera på att gymnasiet ger ungdomar rätt förutsättningar, och vi ska ha höga kunskapskrav. Det är vägen framåt.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag säga följande. Jag uppfattar att rapporten är inne på att man på olika sätt ska ge olika ersättning på basis av vilken bakgrund en individ har. Det tycker jag är att nedvärdera människor som inte själva har akademikerföräldrar och inte själva kommer från en tradition där föräldrarna har läst vidare.

Det är att nedvärdera de eleverna. Det ger ett väldigt stigmatiserande utpekande som inte gynnar någon. Tvärtom är vår inriktning att vi ska ha höga krav på studenterna och samma förutsättningar för alla.

Anf. 128 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Herr talman! Går man tillbaka och lyssnar på vad jag sa i mitt förra anförande tror jag inte att jag sa att vi skulle sänka kraven, att vi skulle ha låg kvalitet på våra lärosäten och att vi socialdemokrater inte står upp för hög kvalitet på alla de lärosäten vi har.

Jag tror att jag talade om vikten av att vi har forskningsanknytning och utbildning i hela vårt land. Det är vad det handlar om. Det är viktigt att vi möjliggör utbildning i hela vårt land. Det ska vara högkvalitativ utbildning för dem som vill och har möjlighet att studera vidare.

Jag vill anknyta till det sista som ministern sa i sitt första anförande: Sammanfattningsvis ska det sociala arvet inte utgöra ett hinder. Individer som har samma förkunskaper och betyg ska ha samma möjligheter att påbörja högre utbildning.

Jag håller med om det. Men jag hade velat lägga till en mening. Det handlar om att man måste ha rätten att kunna genomföra sin utbildning på ett lärosäte med hög kvalitet. Det skapar möjligheten att undvika den sociala snedrekryteringen och den sociala snedutbildningen i hela vårt land.

Vi socialdemokrater vill nämligen att varje individ ska ha sin möjlighet att använda sin fulla potential och sin förmåga att utveckla sig. I stället för att kanske börja sålla i vad lärosätena ska erbjuda behöver regeringen lägga prioriteringen på att vi ska ha god tillgång till högkvalitativ utbildning och forskningsanknuten utbildning i hela vårt land på samtliga Sveriges lärosäten. Det är den ambitionen vi tyvärr saknar från landets regering och dess samarbetsparti.

Anf. 129 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Herr talman! Tack, Niklas Sigvardsson, för interpellationen!

Regeringen tror på ingenjörlandet Sverige. Vi gör nu en historiskt stor satsning på tekniska utbildningar för att den gröna omställningen kräver det, för att digitaliseringen av samhället kräver det och för att vi som ett ingenjörsländ vill att fler unga människor ska välja de tekniska ämnena.

En viktig del i detta är att se till att fler studenter får möjlighet att läsa våra ingenjörsutbildningar och våra tekniska utbildningar. Detta är något som vi alla vinner på, och det gör Sverige starkare och bättre. Det är ett sätt att öka möjligheterna för alla att, oavsett plånbok, ta del av en utbildning.

Vi bygger ut yrkeshögskolan med 40 000 platser, vilket innebär att man har möjlighet att bli lokförare eller jobba med batteriteknik eller vindkraftsteknik eller vad man nu vill göra. Där kan man på olika sätt ta del av utbildningar som inte bara gör att man själv växer som människa utan som också löser samhällets behov, inte minst kopplat till den gröna omställningen.

Det är viktiga investeringar som vi gör därför att vi verkligen tror på Sverige. Vi vet att ingenjörlandet Sverige bara kan bli rikare och frodigare som land om vi får fler unga människor att välja de tekniska ämnena. Detta är också viktigt för att bryta och minska betydelsen av det sociala arvet.

Utbildningar där vi inte sänker kraven utan tvärtom höjer kraven och förväntningarna på studenter som vill komma in på våra universitet och högskolor är garanten för hög kvalitet, och det är också garanten för att det sociala arvet ska betyda mindre.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 28 Svar på interpellation 2023/24:429 om stöd till inackordering för gymnasieelever

Anf. 130 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Herr talman! Linus Sköld har frågat mig hur jag avser att agera för att inackorderingsstöden ska bli mer likvärdiga och för att stärka stödets utjämnande kapacitet.

Elever i gymnasieskolan kan under vissa förutsättningar få stöd för inackordering. Ansvaret för detta stöd är i dag uppdelat mellan kommunerna och staten, och stöden styrs av olika regelverk beroende på om en elev går i en kommunal eller en fristående skola. Utredningen om planering och dimensionering av komvux och gymnasieskola hade bland annat i uppgift att föreslå om staten genom CSN bör ha ett samlat ansvar för stödet.

Utredningen föreslog i betänkandet *Gemensamt ansvar – en modell för planering och dimensionering av gymnasial utbildning* (SOU 2020:33) att kommunernas ansvar för stöd till inackordering ska föras över till CSN, som därmed får det samlade ansvaret för stödet till inackordering. Utredningen lämnade även förslag om hur stödet till inackordering bör utformas för att bli enkelt, enhetligt och förutsebart. Vidare föreslogs att stödet ska lämnas med ett belopp som följer kostnadsutvecklingen. Den förra regeringen gick inte vidare med förslagen.

Inackorderingsstöden fyller en viktig funktion eftersom de bland annat syftar till att undanröja geografiska hinder för gymnasieutbildning. Jag avser därför att fortsatt följa frågan.

Anf. 131 LINUS SKÖLD (S):

Herr talman! Skolan i Sverige är avgiftsfri och tillgänglig för alla, oberoende av föräldrarnas plånbok, från förskoleklass och hela vägen upp till högre utbildning. Det är en otrolig fördel för ett välfärdssamhälle att ha det på det sättet – att människor oberoende av familjens ekonomiska situation kan utbilda sig, förkovra sig, växa och utvecklas.

Att kunna gå en gymnasieutbildning långt ifrån föräldrahemmet borde inte heller vara en klassfråga, eller i alla fall i minsta möjliga mån. Det kan handla om att gå på ett riksidsrottsgymnasium eller en nationell idrottsutbildning. Det kan handla om att söka in på Rymdgymnasiet i Kiruna eller bara gå naturbruksprogrammet när det inte finns i den egna kommunen utan man måste åka en bit för att kunna gå där.

Mer likvärdiga möjligheter att studera långt ifrån föräldrahemmet borde vara eftersträvansvärt för ett välfärdssamhälle som vårt. Därför finns inackorderingsstöd. Den som ska gå en gymnasieutbildning långt ifrån hemmet har möjlighet att få stöd till inackorderingen, det vill säga hjälp att täcka boende, fördyrat uppehälle och resor till föräldrahemmet.

Inackorderingsstödet är, som ministern sa i sitt svar, utformat på olika sätt beroende på vilken associationsform huvudmannen har för utbildningen och vilken kommun man råkar ha sitt föräldrahem i. Det är djupt problematiskt att dessa saker ska avgöra vilka förutsättningar man har att gå en utbildning långt ifrån föräldrahemmet.

Dessutom är det statliga stödet, det vill säga det stöd som ges till elever som studerar i fristående skolor, heller inte värdesäkrat, det vill säga det räknas inte upp med inflationen. Det har det inte gjort på 30 år, utan det har samma nivå nu som 1995. Detta innebär att om den utbetalning på 1 650 kronor som eleverna får i genomsnitt skulle värdesäkras utifrån vad den var värd 1995 hade den behövt uppgå till i genomsnitt 2 672 kronor.

Den uteblivna uppräkningsen gör att en allt mindre andel får täckning för sina utgifter. En allt mindre andel elever har råd att efterfråga gymnasieutbildningar som ligger långt ifrån hemorten, i alla fall om de finns på fristående skolor. Det kommunala stödet räknas upp, vill jag vara tydlig med, men att välja fristående skolor är förbehållet dem som har föräldrar med ekonomisk kapacitet att kompensera för den uppräkningsen som har uteblivit i 30 år.

Detta är bakgrunden till att jag har frågat ministern vad han avser att göra för att stödet ska bli mer likvärdigt och för att jämna ut skillnader i elevers möjlighet att efterfråga utbildning långt ifrån föräldrahemmet. Jag hör ministern svara att han inte tänker göra någonting åt detta. Han säger att han ska följa frågan, men det är ”regeringska” för att inte göra någonting.

Anf. 132 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Herr talman! Tack, Linus Sköld, för din interpellation!

Det handlar om en utredning som den tidigare socialdemokratiska regeringen tillsatte och som kom 2020. Under de år som Socialdemokraterna satt vid makten hände ingenting i frågan, och jag är därför nyfiken på vilka överväganden den socialdemokratiska regeringen gjorde när man valde att inte gå vidare med utredningens förslag.

Anf. 133 LINUS SKÖLD (S):

Herr talman! Nu är det ju Mats Persson som är ansvarig minister på Utbildningsdepartementet och som borde vara den som svarar på min fråga, alltså vad han avser att göra för att komma till rätta med de problem som jag har redogjort för när det gäller inackorderingsstilläggen.

Den som vill ha en fördjupningskurs i regeringsprosa kan notera att Mats Persson försöker föra ansvaret ifrån sig till den socialdemokratiska regeringen. Han konstaterar att utredningen har gjorts och att den socialdemokratiska regeringen inte gick vidare med förslagen.

Om han avsåg att överväga och göra något åt problemet hade han svarat att förslagen bereds inom Regeringskansliet, men det svarar han inte. Han svarar att han ska följa frågan. Detta betyder att han betraktar de förslag som finns i den utredning som ligger färdig på hans bord som totalt döda. Han har slängt utredningen i papperskorgen.

Den socialdemokratiska regeringen hade fullt upp med att gå vidare med delar av de förslag som fanns i utredningen, och detta vet Mats Persson mycket väl. Det är en otroligt omfattande utredning, och de delar som handlade om dimensionering och planering av gymnasial utbildning var de som till slut blev en proposition som Mats Persson var med och röstade emot i denna riksdag.

Jag betackar mig för den typ av oppositionspolitik som ministern ägnat sig åt. Jag tycker att han ska stegpa upp och ta sitt ansvar som minister och förklara om han tycker att detta är en oviktig fråga. Är det så att han inte tänker göra någonting för att komma till rätta med olikvärdigheten i stödet och den värdeminskning som sker över tid?

Om han inte tycker att det är en viktig princip att människor oberoende av föräldrarnas ekonomiska situation ska kunna gå en gymnasieutbildning långt ifrån hemmet är det bättre att han säger det än att han försöker skicka tillbaka frågan till mig.

Anf. 134 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Herr talman! Tack, Linus Sköld, för ditt inlägg!

Jag tycker att det är viktigt att vara uppriktig. Den här frågan har ju hanterats av den tidigare regeringen, och min uppriktiga fråga var vilka överväganden den tidigare regeringen då gjorde. Jag vill få en förståelse för vilka för- och nackdelar den tidigare regeringen såg med förslaget. Rimligen måste nackdelarna ha övervägt eftersom man valde att inte gå vidare med förslaget. Detta tycker både jag och regeringen skulle vara intressant information för att få en ökad förståelse för hur man ska tänka och vilka för- och nackdelar som finns med förslaget.

Herr talman! Sedan tror jag att det är viktigt att vi i denna debatt är helt ärliga mot varandra: Det är inte så att Socialdemokraterna står för det goda i samhället och regeringen för det onda. Naturligtvis tycker vi, tror jag, både från regeringens och från Socialdemokraternas sida att inackorderingsstöden fyller en viktig funktion, inte minst för att kunna flytta till en utbildning långt ifrån där föräldrarna eller man själv bor, och att denna typ av stöd är väldigt viktiga.

Naturligtvis är det också en komplex materia eftersom det är olika system, olika typer av utbildningar och olika typer av aktörer, såväl statliga som kommunala, som är inblandade. Det är alltså ingen enkel fråga. Det var också i ljuset av detta som jag ställde min fråga om vilka överväganden som den tidigare regeringen gjorde. Det tycker jag skulle vara intressant att höra för att få en ökad förståelse för vilka argument för och emot förslaget som då fanns.

Anf. 135 LINUS SKÖLD (S):

Herr talman! Mats Persson har nu avstått sex minuters talartid som han hade kunnat ägna åt att reda ut denna komplexa fråga om han verkligen ville det. I stället tycker han att Socialdemokraterna ska sköta regeringens politikutveckling.

Jag efterfrågade Mats Perssons uppfattning i fråga om inackorderingsstöden. Tycker han att de borde vara mer likvärdiga? Tycker han att den utjämnande effekt som stöden har potential att ha behöver förstärkas? Vad tänker han i så fall göra i den riktningen?

Vilka förslag den här regeringen vill lägga fram måste ju Mats Persson svara för. Det kan inte jag göra, såvida inte Mats Persson vill följa de förslag som jag vill att han ska lägga fram. Det hade ju varit en fenomenal ordning om oppositionen fick bestämma.

Regeringen sitter ju på initiativet här. Regeringen har färdiga utredningsförslag. Det finns ett beredningsunderlag. Om man tycker att utredningsförslagen inte är till fyllest har man utredningskapacitet att göra en förnyad utredning. Det gör man på andra områden. Till exempel modersmålsundervisning, en mycket välutredd fråga, har man ganska nyligen tillsatt en helt ny utredning om. Urval till fristående skolor, också en välutredd fråga sedan tidigare, har man också tillsatt en ny utredning om. Det finns en hel rad saker där regeringen inte är nöjd med de förslag som ligger på bordet, och då har man tillsatt en ny utredning.

Kan Mats Persson få fram en egen uppfattning i fråga om inackorderingsstöden – om de borde vara mer likvärdiga, om de borde ha en mer utjämnande kapacitet och vad han i så fall tänker göra åt det? Eller tycker han att det är bra som det är?

Anf. 136 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Herr talman! Tack, Linus Sköld, för interpellationen! Jag tycker att det har varit en klargörande diskussion så till vida att detta är en svår fråga. Det faktum att Socialdemokraterna tillsatte en utredning som föreslog en modell för detta men att den tidigare regeringen sedan valde att inte gå vidare med förslaget visar att detta inte är helt enkelt. Hade det varit enkelt att genomföra gissar jag att Linus Sköld med det engagemang som ledamoten uppvisar hade fått med sig sitt parti på att prioritera och göra detta.

Jag misstänker, herr talman, att en utmaning för den tidigare regeringen vid det tillfället var att utredningens förslag innebar en kostnadshöjning som enligt förslaget skulle finansieras genom att minska anslaget till kommunerna med motsvarande pengar. Jag gissar att den tidigare socialdemokratiska regeringen i det läget gjorde bedömningen att man inte ville minska anslaget till kommunerna för att höja ersättningen för inackorderings-tillägget. Det är åtminstone min läsning och tolkning av de överväganden som den tidigare regeringen gjorde, vilket är intressant och naturligtvis någonting som regeringen tar med sig i det kommande arbetet.

Det är viktigt att man kan studera i hela landet. Det är viktigt att man kan läsa utbildningar som inte ligger på den ort där man bor. Inackorderingsstödet spelar en mycket viktig roll i det avseendet.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Svar på
interpellationer

Anf. 137 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Herr talman! Ingela Nylund Watz har frågat mig om jag anser att det finns anledning att göra en översyn av förordningen (1993:527) om förvaltning av statliga fastigheter, m.m. för att motverka riskerna för att liknande situationer som den avseende Södertälje tingsrätt uppkommer i framtiden.

Inledningsvis vill jag säga att det är viktigt att statens medel används på ett effektivt sätt och att det är tydligt hur medlen fördelas. Regeringens inriktning för den statliga fastighetsförvaltningen är att den ska vara kostnadseffektiv samt ge likvärdig avkastning och service i jämförelse med andra alternativ.

I början av 1990-talet infördes en ny form av styrning i statsförvaltningen, där en detaljerad budgetstyrning ersattes av mål- och resultatstyrning. Ansvar och befogenheter delegerades till myndigheterna. Parallellt genomfördes förändringar av organisationen av statens förvaltning av fastigheter och lokaler. Förändringarna syftade till ett effektivare resursutnyttjande hos myndigheterna och en effektivare fastighets- och förmögenhetsförvaltning för staten som helhet. Riksdagen beslutade om ett antal riktlinjer som låg till grund för förändringarna, bland annat att fastighetsförvaltningen ska skiljas från brukandet av lokaler. Dessa riktlinjer är utgångspunkten för regeringens mål för området.

Statens fastighetsförvaltning sker dels i ett antal myndigheter, dels i ett antal helägda aktiebolag. Regeringen beslutar vilka myndigheter som ska förvalta fastigheter och fastställer förvaltningsuppdragets omfattning för varje fastighetsförvaltande myndighet.

Inom ramen för de resurser som en myndighet förfogar över får myndigheten ingå de hyres- och arrendeavtal den behöver för sin verksamhet. Det innebär att en myndighet ansvarar för sin lokalförsörjning och kan välja att ingå avtal med både statliga och icke-statliga hyresvärdar. Självklart ska en samhällsviktig verksamhet inte hamna i hyresförhållanden som kan innebära risker för verksamheten. Myndighetens ledning ansvarar inför regeringen för verksamheten och ska bland annat se till att den bedrivs effektivt och enligt gällande rätt och att myndigheten hushållar med statens medel.

Anf. 138 INGELA NYLUND WATZ (S):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Bakgrunden till min interpellation är att Dagens Nyheter den 29 januari presenterade en artikel om ägarförhållandena i Södertälje tingsrätt, som tidigare ägdes av ett ganska stort börsnoterat företag men såldes vidare till ett betydligt mindre, lokalt företag som visade sig ha speciella kopplingar till en bolagskoncern. Tidningen kunde också redovisa att denna bolagskoncern hade en direkt koppling till en person som pekats ut som en nyckelperson i det så kallade Södertäljenätverket. Personen det handlar om utreds just nu för omfattande ekonomisk brottslighet.

DN-artikeln beskriver också vilka typer av mål tingsrätterna numera allt oftare får handlägga. Det är grövre brott, människorov, utpressning, välfärdsbrott och alla möjliga typer av tung brottslighet som tingsrätterna

numera hanterar. I Södertälje tingsrätts fall gör man detta i vetskap om att fastighetsägaren har tillgång till fakta om lokalernas beskaffenhet, planritningar, tekniska installationer och så vidare. Det är djupt otillfredsställande.

Domstolsverket, som har tecknat hyresavtal med den privata fastighetsägaren, har försökt komma ur detta men inte lyckats. Hittills har företaget fått 45 miljoner kronor i hyra. Förra året gjorde bolaget ett vinstuttag på 12 miljoner.

Det är mot den bakgrunden som Södertälje kommun bland annat hårt driver frågan om att återinföra kommunal förköpsrätt. Men låt mig lämna det därhän. Det är inte det som interpellationen handlar om.

Precis som statsrådet beskriver infördes reglerna för statens fastighetsförvaltning i början av 90-talet, under regeringen Bildt. Den stora, bärande huvudprincipen i de förändringarna var att man skulle skilja på ägandet av statliga fastigheter och bruket av fastigheter, lokaler och mark. I praktiken är det nu bara ett fåtal utpekade myndigheter som får äga statliga fastigheter. Det betyder att ganska mycket statlig verksamhet bedrivs i lokaler som är förhyrda på den kommersiella, privata fastighetsmarknaden.

Jag säger inte att det alltid är fel. Däremot visar den senaste tidens händelseutveckling att den ekonomiska brottsligheten försöker ta ett allt tydligare grepp om en lång rad verksamheter som är vitala för samhällets funktioner. Mot bakgrund av det tycker jag att det finns anledning att fundera över ifall det finns anledning att också titta på till exempel hur staten förvaltar sina fastigheter.

Jag har ingen lust att ha någon särskilt het eller uppslitande diskussion om detta här och nu, men jag tycker att det finns anledning att fundera över om inte staten kan göra någonting här. Vi kan se över vårt eget ansvar för hur vi förvaltar våra fastigheter.

Jag blir lite konfunderad. Jag lyssnade på justitieministern samma dag som artikeln i DN kom. Då tyckte jag ändå att justitieministern var ganska öppen för att till exempel återinföra någon typ av begränsad kommunal förköpsrätt för att minska bland annat riskerna för organiserad brottslighet. Om regeringen har det som ambition föreställer jag mig att det också kommer att få effekter på hur man ser på förvaltandet av de statliga fastigheterna.

Jag vill gärna få ett förtydligande här. Vill regeringen göra någonting åt det här fältet? Finns det någon plan för hur vi ska kunna motverka att den ekonomiska brottsligheten tar sig in också på den lokala fastighetsmarknaden runt om i vårt land?

Anf. 139 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Herr talman! Tack, Ingela Nylund Watz, för interpellationen!

Detta är såklart angeläget. Jag tror att alla som inte själva är kriminella är av uppfattningen att kriminaliteten har bitit sig alldeles för långt in i den svenska samhällskroppen.

Jag ska inte kommentera enskilda fall och avser inte att göra det heller. Men det är klart att frågan väcks hos de flesta av oss; hur kunde det bli så här? Ingela Nylund Watz pekar själv ut att något hände 2016. Det blev en affär, och de lokala myndigheterna hyr in sig. Det byttes ägare. Vilka frågor ställde dåvarande regering angående det? Hur reagerade man på den

typen av information? Ställde man till exempel frågor till myndigheten? Hände någonting?

Eller var det som med så mycket annat, att det liksom inte blev särskilt stor reaktion? Vi har fått väldigt mycket problem i Sverige, till exempel med folkbokföringen och samordningsnumren. Det påtalades gång på gång att det höll på att hända saker i Sverige som gjorde Sverige illa. Men så lite hände generellt.

Nu har det tvärtom hänt alltmer hela tiden. Vi behöver pressa tillbaka brottsligheten i Sverige. Utredning om lokal förköpsrätt är en sak man kan överväga. Det kanske inte löser det. Det är egentligen inte det Ingela Nylund Watz har frågat om heller, utan det gällde specifikt förvaltning av statliga fastigheter. Om man ska reda lite i det är jag inte helt säker på att man, om man satt ned och pratade en stund, skulle komma fram till att det var nyckeln. Det handlar nämligen om lite olika saker.

Det finns många statliga aktörer som tillhandahåller fastigheter. Det finns bolag. Som vi har pratat om är Specialfastigheter ett sådant exempel. Det finns även andra. Det finns också statliga myndigheter som har som huvuduppgift att tillhandahålla fastigheter. Statens fastighetsverk är det uppenbara exemplet. Och Fortifikationsverket finns vid andra typer av behov.

Det är den enskilda myndigheten som avgör vilken lokal man väljer att hyra. Precis som Ingela Nylund Watz påpekar får vissa myndigheter äga sina egna lokaler, och andra ska hyra sina lokaler. Det är dock inte samma sak som att dessa inte får vara statliga, kommunala eller regionala eller på annat sätt ägas av det gemensamma. Det får de mycket väl göra.

Givet den samhällsutveckling vi har haft kan det såklart hända att flera myndigheter skulle tycka att staten vore en bra part för detta. Man skulle också kunna tycka att andra privata aktörer på olika sätt vore bättre. Det betyder däremot inte att man ska gå från det till att dra slutsatsen att det vore bäst att de ägde sina egna lokaler.

Det är två lite olika frågor. Det finns två olika förordningar här. Det är både 1993:527 och 1993:528 – det blir lite tekniskt. Ingela Nylund Watz kommer troligtvis till slutsatsen att lite fler myndigheter kanske borde ha lite fler statliga lokaler. Jag tolkar interpellantens intention på det sättet. Jag är övertygad om att man kan komma till den slutsatsen utan att komma till slutsatsen att just den här förordningen ska förändras.

Man kan fortfarande vara av uppfattningen att det kanske är bättre att Statens fastighetsverk, Specialfastigheter eller någon form av statligt organ som är specialiserat på fastigheter driftar fastigheten medan man hyr in sig där. Den slutsatsen kan man komma till utan att vilja ändra förordningen.

Anf. 140 INGELA NYLUND WATZ (S):

Herr talman! Tack, statsrådet, för kommentarerna till mina frågor!

Vi kan ha en annan diskussion om orsak och verkan i fråga om att vi har fått en utbredd ekonomisk, organiserad brottslighet i Sverige. Det är en annan debatt.

Det jag försöker göra här är att lyfta upp ett perspektiv där staten har ett särskilt ansvar i kraft av att vara den som har ansvar för förvaltningen av de statliga fastigheterna. En möjlig ingång för regeringen är att titta på ifall det finns anledning att se över hur vi förvaltar våra fastigheter, ifall

Prot. 2023/24:75

27 februari

Svar på

interpellationer

någonting där gör att vi, utifrån en administrativ åtgärd eller förändring i ett regelverk, kan förhindra och förbättra motståndskraften mot att sådant här kan hända igen.

Statsrådet får tolka mig hur han vill. Jag har ingen bestämd uppfattning här. Jag har bara noterat att vi har ett regelverk för de statliga fastigheterna som har funnits sedan början av 90-talet. Det har vi varit helt överens om. De senaste 30 åren har vi också varit överens om de fåtal förändringar som gjorts av det regelverket.

Jag vill inte lasta någon specifik regering för det ena eller det andra. Jag konstaterar bara att när ett sådant här läge uppkommer visar det flagrant att det finns sårbarheter i hur våra verksamheter, till exempel genom ett hyreskontrakt med en privat, kommersiell fastighetsägare, kan råka illa ut. Då känner jag att vi som lagstiftare, som ansvariga för regelverken, har en skyldighet att se över om det är en ingång där vi kan skriva i systemet för att öka vår motståndskraft.

Efter att det med tingsrätten i Södertälje hände och det blev publikt har det höjts en del ögonbryn om att vi inte haft bättre utvärdering av både de ekonomiska och säkerhetsmässiga aspekterna av hur staten förvaltar sina fastigheter. Det finns anledning att ta den kritiken eller de funderingarna på allvar.

Vi kan fundera över ifall tidigare regeringar borde ha gjort på ett bättre sätt. Men jag tycker att det allra helst, när exemplet nu uppdagats, finns all anledning för regeringen att fundera över ifall inte också detta är en ingång som man bör ta vara på. Finns det någonting vi kan göra här?

Jag har ingen bestämd uppfattning om ifall staten ska äga fler eller färre fastigheter. Jag vill bara att vi tittar över om det finns någonting mer vi kan göra. Vi är ju helt överens om att den här typen av brottslighet inte bara är obehaglig, ställer till en massa bekymmer och dränerar välfärdssystem och andra system på pengar utan också är systemhotande. Av det skälet tycker jag att det finns anledning att ta det här på allra största allvar.

Jag måste återkomma till det statsrådet Strömmer sa i samband med att den här artikeln publicerades. Jag är väl medveten om att det delvis är olika ingångar till den här frågan och delar statsrådets uppfattning där. Men det hänger väl ändå ihop? Hur ser statsrådet på detta? Om regeringen går fram med begränsad förköpsrätt för staten eller kommunerna, eller både och, påverkar inte det också behovet av att se över förvaltningen av statens fastigheter?

Anf. 141 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Herr talman! Jag är glad över och välkomnar Ingela Nylund Watz inställning att mer borde ha gjorts tidigare. Jag är övertygad om att det är en känsla som Ingela Nylund Watz och jag delar med stora delar av den svenska befolkningen. Någonting hände i det svenska samhället, det politiska systemet eller med den föregående regeringen – var man nu vill lägga ansvaret. Man vaknade inte upp kring detta, utan det fick fortgå alldeles för länge innan man började ta tag i det.

Nu tar vi tag i detta. Det är väldigt stor skillnad mot hur det var för ett antal år sedan. Då försökte man spela ned problemen och ville inte kännas vid bekymmer. Nu är det tvärtom; man vill sätta strålkastarljuset på de bekymmer och problem som finns för att sedan lösa dem. Det betyder inte att alla problem kommer att kunna lösas på en gång. Vår senfärdighet i

Sverige har gjort att en del av de här problemen tillåtits att växa sig riktigt stora och gå djupt in i samhället. Det kommer att ta tid att åtgärda dem.

Vad gäller Ingela Nylund Watz fråga som jag hänvisade till justitieministerns tidigare uttalanden är min bedömning att den hänför sig till den utredning som vi har tillsatt om förköpsmöjligheter för kommuner. I den ingår ett uppdrag att se över detta mot bakgrund av den organiserade brottsligheten. Det är en del i detta som man kan arbeta med.

Jag försökte svara på Ingela Nylund Watz konkreta fråga om fler myndigheter ska få möjlighet att äga sina lokaler och om det är lösningen på detta. Min preliminära bedömning skulle kunna vara att det möjligtvis är att gå en omväg, för vi har ju redan många statliga aktörer – både bolag och myndigheter – som förvaltar fastigheter. Det finns ingenting som hindrar myndigheter i dag att vara hyresgäster hos dem. Det är en möjlighet, och det skulle inte kräva någon sådan typ av förändring.

Man ska inte ägna sig åt myndighetsstyrning, så det avser jag såklart inte att göra, men brett i samhället är vi nog många som till vardags behöver fundera mer över vad vi gör och hur vi agerar. Det ser vi ju till exempel när det gäller bedrägerier som inte minst drabbar äldre. Det behövs en annan, ny, typ av vaksamhet – tyvärr. Det är beklagligt och ledsamt.

Om det här sedan föranleder att man behöver minska myndigheternas handlingsfrihet eller om man kan betro dem med att bedöma och analysera det nya samhällsklimat som vi trots allt tyvärr har och fatta självständiga beslut även i fortsättningen är det i så fall min huvudbedömning att man kan göra det sistnämnda.

Det finns inte bara en reglering som styr allt detta. Vi har budgetlagen kring effektivitet, myndighetsförordningen som styr hur saker och ting ska skötas och förordningarna om förvaltning av statliga fastigheter och om myndigheters lokalförsörjning. De handlar just om hur myndigheter ska agera. Vi har också säkerhetsskyddslagen, som anger hur man behöver bete sig i vissa situationer, och säkerhetsskyddsförordningen. Det finns säkert ett antal fler lagar och regleringar. Det finns rätt mycket här.

Om det som hände 2016 hade hänt nu kanske det hade kommit någon respons i form av att man börjat fundera eller ställa kontrollfrågor på myndigheten eller från regeringens sida, men av någon anledning gjorde man inte det där och då. Den här insikten behövs alltså brett i hela samhället – det kan vi vara överens om. Men om lösningen på de här problemen är någon form av regeländring eller om det ens skulle vara nödvändigt är inte uppenbart.

Anf. 142 INGELA NYLUND WATZ (S):

Herr talman! Tack, statsrådet, för ytterligare kommentarer! Vi ska väl vara ärliga mot varandra och säga att den socialdemokratiska regeringen tillsatte ett antal utredningar på det här området. En av dem handlar om den kommunala förköpsrätten. Där har den nya regeringen gett ett tilläggsdirektiv.

Den socialdemokratiska regeringen tillsatte också en utredning som handlar om att behandla hyresgäster på ett sjystare sätt vid fastighetsöverlåtelser. Vi tillsatte även en utredning om sekretessbestämmelser och annat. Statsrådet försöker måla upp en bild av att det inte har gjorts några insatser tidigare, men det stämmer inte. Låt oss vara ärliga och uppriktiga

med det! Mycket som det har fattats beslut om på senare år är sådant som det funnits bred enighet om i den här kammaren.

Statsrådet har inte tagit min frågeställning i interpellationen på riktigt rätt sätt, tror jag. Den är ju väldigt specifik. Den handlar om förvaltningen av statliga fastigheter, och jag pekar på en viss förordning. Jag har respekt för att statsrådet säger att just den förordningen kanske inte är det viktigaste att titta på, men nu försöker jag bredda diskussionen till att handla om att det finns flera ingångar i frågan. Det hoppas jag att vi kan vara överens om.

Jag är helt säker på att oavsett om man vill göra förändringar i den här förordningen eller inte behövs en diskussion om att se över statens roll som fastighetsägare och om hur vi ska skapa resiliens mot den ekonomiska brottsligheten. Om det ska ske i ett sammanhang som det här eller i samband med något annat låter jag vara osagt – men jag tror inte att statsrådet kan komma undan frågan. Vi behöver se över hur verksamheterna mår och vilka risker det finns med fastigheterna som staten har ansvar för. Det tror jag inte att statsrådet kommer undan.

Anf. 143 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Herr talman! Sedan jag tillträdde som statsråd har jag försökt arbeta med statens fastighetsbestånd. Det finns ju fler exempel än detta där det finns, eller fanns, betydande frågetecken kring ett antal saker. Regementen är ett exempel där stora delar under tidigare regering kunde vara i kommersiella fastigheter eller hyrda lokaler. Jag tog snabbt initiativ till att statliga regementen ska ha statliga lokaler. Det är min bedömning att det är en självklarhet att man ska göra så i ett land. Andra regeringar kanske resonerade annorlunda på den punkten.

Jag håller med Ingela Nylund Watz när det gäller inriktningen på detta. I grunden tror jag att det finns stor samsyn om att man behöver göra något. Frågan är om det är ett arbete som behöver ske ute på myndigheterna på samma sätt som det behöver ske brett i samhället där man ser över sin säkerhet och sina rutiner givet samhällsklimatet eller om det finns någon begränsning i lagstiftningen.

Det Ingela Nylund Watz pekar på i sin fråga, som jag förstår den, är om fler statliga myndigheter ska få äga och driva sina egna lokaler. Det menar jag inte är en nödvändig förändring. Vi skulle mycket väl kunna ha ett robust ägande och tillhandahållande av lokaler via en statlig, professionell fastighetsförvaltning, som till exempel Statens fastighetsverk. Statliga myndigheter kan då hyra in sig, och man behåller samtidigt skiljelinjen mellan verksamhet och lokaläggande och lokaldrift.

Det är inte säkert att lösningen är att alla statliga myndigheter också är fastighetsförvaltare. Det är min poäng med detta. Därutöver är jag helt övertygad om att vi kan nå en bred samsyn om hur detta ungefär ska se ut. Sedan kommer det säkert alltid att finnas undantag och avvikelser när man till exempel tillfälligt behöver större lokaler. Det kommer väl aldrig att vara en exakt vetenskap, men att vi ska arbeta i den riktningen tror jag vi är överens om, och det är jag glad för.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 144 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Herr talman! Lars Mejern Larsson har frågat mig om jag avser att ta några initiativ med anledning av att branschen länge har efterfrågat en utredning för att ge svar på hur det visuella kulturarvet på ett samlat sätt ska insamlas, omhändertas och göras tillgängligt, och i så fall vilka.

Regeringen har för närvarande inga planer på att tillsätta en sådan utredning om det visuella kulturarvet. Som jag redan har svarat Lars Mejern Larsson finns fotografien som konstform och kulturarv representerad på både statliga och icke-statliga museer i Sverige, och myndigheten Moderna museet har i uppgift att samla, bevara, visa och förmedla 1900- och 2000-talskonsten i alla dess former. I museets ansvars- och samlingsområde ingår också fotografi. Det stämmer därför inte, som Lars Mejern Larsson framför, att fotografi är ett kulturarv som ingen tar ansvar för.

Jag vänder mig också emot föreställningen att det är regeringen som ska komma med direktiv som lokala initiativ ska följa. Att fotokonsten är väl spridd i landet och att det finns en blandning av offentliga och privata aktörer är en styrka. Just mångfalden av aktörer ser jag som en förutsättning för området att utvecklas på egna villkor. Jag är övertygad om att fotokonsten i Sverige inte behöver några politiska direktiv och att verksamheten på alla nivåer mår bäst av att stå fri från ideologisk påverkan.

Anf. 145 LARS MEJERN LARSSON (S):

Herr talman! Mats Holmstrand, Anna Clarén, JH Engström, Christer Strömholm, Beata Bergström, Carl Johan De Geer, Pär Olsson, Agneta Ekman, Hans Gedda, Anders Petersen, Ann Christine Eek – för att inte nämna Sveriges internationellt kanske mest berömda fotograf, Lennart Nilsson, som blev välkänd för sina *Ett barn blir till*-bilder på mitt födelseår 1965 – är några fotografer vars livsverk riskerar att gå förlorade på grund av regeringens passivitet – därav min interpellation. Jag tackar ministern för svaret. Men har de som har levererat svaret förstått frågan i dess helhet?

Enligt Maja Hagerman, konstnärlig lektor i bildproduktion, befinner sig fotografien i ett kulturpolitiskt tomrum. Samtidigt blir fotografier viktiga som historiska källor i utforskandet av det förflutna men även i berättandet och förmedlandet av den historiska förståelsen. Institutionerna använder sig av fotografier ur äldre fotografiska samlingar när de ska förmedla ett kulturarv. Fotografien har funnits i vårt nordiska kulturliv sedan 1800-talet, och i vårt samhälle har betydelsen bara vuxit och är stadigt växande. I Danmark, Norge, Finland och Island har man förstått dess betydelse och tagit fram en strategi på nationell nivå. Vi är unika i Norden som inte ens förmår tillsätta en utredning, något som en samlad bransch har efterfrågat i snart ett par decennier.

Herr talman! Fotografins bevarande verkar vara en fråga som hamnar mellan stolarna och som ingen förmår plocka upp. Det gör mig faktiskt ledsen när jag tänker på alla bilder som riskerar att hamna på tippen. Vilka skatter som kan gå förlorade där vet ingen. Men ett fotografi som förstörs eller blir osynligt gör ingen nytta. Att bevara och värna vårt fotografiska kulturarv, som är en del av vår kollektiva historia och identitet och en konstform som berättar om vår tid, vårt liv och vår värld, borde vara en

självlklarhet. Men trots dess betydelse står vi inför utmaningar som riskerar att låta viktiga delar av detta arv försvinna. Det saknas helt enkelt en plan. I dag förvaltas många svenska fotografers bildarkiv ideellt av släktingar och eldsjälur i stället för i offentliga museer och arkiv.

Oron är stor. Som det ser ut i dag beror fotografins överlevnad på slumpan, säger Lena Wilhelmsson i Nätverket för nationellt ansvar för fotografi i Sverige. Paulina Holmgren, ordförande för Svenska Fotografers Förbund, är tydlig: Det är av yttersta vikt att vi skapar en överblick och att det tas fram en nationell strategi för hur Sveriges fotografiska minne ska omhändertas, organiseras, tillgängliggöras och utvecklas, inte bara för nuvarande generationer utan även för framtida generationer.

Vi kan inte förlita oss på att Moderna museet, som ofta fokuserar på enstaka fotografiska verk, ska bära det här ansvaret ensamt. Det krävs en samordnad insats och en formell plan som sträcker sig bortom de nuvarande insamlingarna, som ofta är ofullständiga och begränsade i tidsomfång. Det handlar inte om att styra eller dirigera vårt fotografiska arv.

Därför, herr talman, är jag nyfiken på hur kulturministern ser på detta. Delar inte ministern Lena Wilhelmssons och Paulina Holmgrens syn att fotografier är en oersättlig källa som bör finnas kvar i framtiden?

Anf. 146 PETER OLLÉN (M):

Herr talman! När det gäller bevarandet av kulturarvet har M-L-KD-regeringen kraftigt ökat satsningen på digitalisering. För ett skåp eller en båt innebär det naturligtvis inte att man får ett fullgott alternativ att se och känna på jämfört med att se och känna på föremålet. Men när det gäller det fotografiska kulturarvet är det delvis annorlunda, även om det naturligtvis är värdefullt att behålla glasskivor och film som är framställda på brandfarligt material. Det fotografiska kulturarvet vinner mycket på digitaliseringen när det är fråga om att medborgarna ska ta del av det. Med en skanner kan man plocka upp fler detaljer än vad silverkornet i filmen klarar. Man kan förstora bilder och film, se fler detaljer och få fram mer information. Man kan faktiskt få en film att ha högre kvalitet än originalet när man behandlar den digitalt. När man skriver ut bilderna på moderna sjufärgsskrivare, som på Fotografiska här i Stockholm, får man fram en högre kvalitet i bilden än vad som tidigare varit möjligt.

Just när det gäller den fotografiska delen av kulturarvet är alltså digitaliseringen inte en reduktion utan tvärtom något som inte bara ger fler möjlighet att ta del av kulturarvet utan dessutom ger högre kvalitet. Därför måste regeringens fokus på att med hög kvalitet digitalisera och tillföra mer medel till detta ses som en väldigt positiv väg att gå just när det gäller det fotografiska kulturarvet.

Anf. 147 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Herr talman! Precis som jag sa i mitt interpellationssvar är det så att fotografien som konstform och kulturarv finns bevarad och representerad på både statliga och icke-statliga museer runt omkring i hela Sverige. Vi har dessutom en dedikerad myndighet, Moderna museet, som har i uppdrag att jobba med 1900- och 2000-talskonsten i alla dess former, därmed också fotografi.

Regeringen har hittills inte sett behov av ett nationellt museum dedikerat till enbart fotografi. Fotografi finns i de flesta statliga museers samlingar, men också i såväl regionala och kommunala som privata museer. Fotografi som metod används för dokumentation likaväl som för konstnärliga uttryck och förstås kanske bäst i de sammanhang där skapandet skett. Det är därför också naturligt att sådana fotografier i första hand får samlas med övriga arkivalier som på bästa sätt beskriver sammanhanget. Dessutom är det naturligtvis intressant att visa fotografier tillsammans med andra konstnärligt eller kulturhistoriskt viktiga föremål och material på olika arenor.

Situationen för fotografi ser annorlunda ut jämfört med för publikationer eller film, som ledamoten tidigare var inne på. Fotografi är också en teknik som var och en av oss har tillgång till, inte minst numera när alla går omkring med en kamera i sin mobiltelefon i fickan. Fotografi används som sagt både för dokumentation och för konstnärliga uttryck.

Regeringens bestämda uppfattning är att dessa uttryck förstås bäst i det sammanhang de skapats i, och därför är det viktigt att de samlas tillsammans med de handlingar som beskriver sammanhanget på bästa sätt. På så vis kan vi hjälpas åt att både bevara kulturarvet och göra det möjligt att visa upp det konstnärliga uttrycket. Detta är ett delat och gemensamt ansvar som många institutioner bär, både statliga och privata.

Anf. 148 LARS MEJERN LARSSON (S):

Herr talman! Tack, kulturministern, för svaret! Jag vill även i detta inlägg lyfta fram fotografiets betydelse. Det sträcker sig brett och djupt i samhället och i kulturen. Det skiljer sig från ordet och filmen; där finns ett ansvar, vilket inte finns när det gäller fotografiet.

Vad händer om vi tar bort bilden? Den är inte bara ett sätt att bevara ögonblick i tiden, utan den är också ett demokratiskt verktyg och ett kärnfullt kommunikationsmedel, som kan väcka känslor, framkalla tankar och påverka åsikter. Fotografi kan betraktas som en konstform såväl som ett dokument över historiska och samtida händelser.

Låt mig nämna min mormors berättelser om våra släktingar på andra sidan Atlanten, i Amerika. Genom hennes berättelser blev fotografier inte bara statiska bilder utan portaler till vår familjehistoria. De fångade inte bara ansikten utan också våra rötter, vår historia och våra drömmar.

Fotografier gör det möjligt för människor att bevara minnen av personliga ögonblick, familjemedlemmar och viktiga händelser i livet. De fungerar som visuella tidskapslar som bär på historier och känslor.

Sveriges museer säger när det gäller nytt uppdrag för MSB 2023: Om någon frågar vad man skulle ta med sig vid kris blir svaret ofta fotoalbumet. Kulturarvet är nationens kollektiva minne. Om vi som enskilda personer prioriterar minnesbanken, fotoalbumet, vid kris måste politiker och myndigheter prioritera det kollektiva minnet, kulturarvet, i samhällets beredskap.

Fotografiet är en oerhört närvarande del av vår vardag, och den snabba digitala utvecklingen har medfört en omfattande produktion och cirkulation av bilder, inte minst i sociala medier. Denna utveckling gör det ännu viktigare att ta itu med frågor kring kontroll och hantering av bilder.

Företag, föreningar, arkiv, museer och stiftelser hanterar alla bilder, och AI:s framväxt ställer ytterligare krav. Men vilken strategi har vi för att hantera detta på ett trovärdigt sätt? Hur vill vi att våra bilder ska användas i framtiden? Varifrån kommer bilderna? Pressarkiv försvinner, och vissa köps upp – och vi vet inte alltid vart de tar vägen.

Herr talman! Det är oroande att det inte finns något tydligt nationellt ansvar eller någon bevarandeplan för fotografi. Därför är en utredning oerhört viktig för att klargöra hur vi tar hand om och skapar vårt visuella kulturarv. Arkivutredningen, som ligger på vänt, understryker också behovet av en särskild utredning kring stillbilder och fotografi.

Det är dessutom av stor vikt att uppmärksamma den del av den fotografiska historien som i dag inte är tillgänglig för vetenskaplig forskning. Vidare är det viktigt att framhålla att den nuvarande fragmentiseringen, som karakteriseras av en mix av privata initiativ samt regionala och kommunala satsningar, inte är adekvat utan samordning.

Trots att ministern i sitt svar hävdar att Moderna museet har detta uppdrag har jag inte lyckats få det bekräftat. Detta övertygar mig ännu mer om att en utredning behövs för att reda ut missförstånd och oklarheter. Så om ministern sätter på sig vidvinkeln för att få en bättre översikt ser hon nog att verktyget är en utredning, trots ministrernas aversion mot en sådan.

Anf. 149 PETER OLLÉN (M):

Herr talman! Ursäkta att jag fortsätter att lägga mig i detta sent på kvällen, men foto och hela den utvecklingen är något som ligger mig väldigt varmt om hjärtat.

Tavlan, fotografiet, filmen och 3D-filmen är alla resultat av en process där man tekniskt har blivit bättre och bättre på att återge det som vi har omkring oss. Att behålla några glasplattor, en del av det silverhaltiga fotografiet och sådant är naturligtvis viktigt och bra för att förstå olika delar i den tekniska processen. Men det centrala när det gäller foto måste vara att fokusera på bevarandet av innehållet, och där är hela kärnan och nyckeln digitaliseringen.

Alla de fotografier som Lars Mejern nämnde i sin inledning och som är centrala och oerhört viktiga för vårt kulturarv, och glädjande nog tio tusen andra fotografier, har redan hela sitt verk digitaliserat och fullt tillgängligt att skriva ut med högre kvalitet än vad som var möjligt för bara tio tjugo år sedan. Deras verk kan alltså om så önskas visas ännu bättre i dag tack vare fokuset på fortsatt digitalisering.

Anf. 150 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Herr talman! Jag sätter på mig vidvinkeln en liten stund och konstaterar att jag visserligen delar Lars Mejern Larssons bild när det gäller vikten av fotografiet som konstform, kulturarv och också tidskapsel. Men jag delar kanske inte bilden att detta behöver regleras och att ansvaret behöver ligga på en part.

Museerna och myndigheterna bestämmer självständigt över förvaltningen av sina samlingar. Jag är dock övertygad om att fotografiet och dess vikt i samlingarna spelar roll för våra museer. Här tror jag och regeringen att ensam inte är stark, utan det är ett kollektivt ansvar att möjliggöra för fotografiet, precis som för många andra konstater och kulturarvet generellt, att få ett utrymme och en plats och att bli både påtänkt och till-

Anf. 151 LARS MEJERN LARSSON (S):

Herr talman! Det är en utredning jag efterfrågar. Men eftersom ministern klart och tydligt deklarerar ett totalt ointresse för en utredning om vem som ska ha det samordnande ansvaret blir det tydligt, tycker jag, att ansvar skrämmar ministern. Jag har förstått att mina åsikter inte kommer att bli beaktade, men jag känner ändå att det är viktigt att en sista gång uppmana vår kulturminister att ompröva situationen.

Jag ska peka på något mer. I dag använder sig forskningen och utbildningen – ja, hela universitetsvärlden – i allt högre grad av visuella medier. Att tillsätta en statlig utredning är därför inte bara klokt utan också ekonomiskt fördelaktigt för samhället.

Sverige är, som jag sa tidigare, det enda landet i Norden som inte har etablerat ett nationellt ansvar för att främja och stödja fotografiets utveckling. Vi måste aktivt söka lösningar för att möta samtida utmaningar och förbereda oss för framtida behov.

Här kommer några centrala punkter som bör ingå och beaktas i en sådan utredning:

- en nationell strategi och infrastruktur för fotografisk stillbild i Sverige baserad på inhemska behov och internationella erfarenheter
- en inventering av svenska fotografers livsverk
- utveckling av digitala metoder för lagring och spridning samt en strategi för insamling och lagring från bildflödet via sociala medier
- en handlingsplan där samlande forskning och publika presentationer utgör viktiga hörnstenar
- frågan om vem som ska ha det övergripande ansvaret för samordning och överblick av den fotografiska stillbilden.

Anf. 152 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Herr talman! Jag får börja med att tacka för möjligheten att diskutera dessa frågor om det visuella kulturarvet och bevarandet av svensk fotokonst.

Lars Mejern Larsson sa i sitt sista anförande att han oroas över att jag inte vill ta något ansvar. Här får jag ändå säga att interpellanten inte behöver oroas sig. Jag tar gärna ansvar för sådant som regeringen finner prioriterat just nu. Jag tar också gärna ansvar för flera av de saker som tidigare regering inte orkade eller mäktade med att hantera. Tillsättandet av en filmutredning är ett exempel på det. Hanteringen av vårt kulturarv i form av kulturfastigheter är ett annat.

Jag betackar mig alltså för diskussionen om att jag inte skulle vilja ta ansvar för sådant som kan vara svårt och jobbigt. Däremot kan vi tolka olika hur behoven ser ut, och vi kan prioritera olika.

Även om jag har förståelse för interpellantens inställning och för foto-branschens önskemål om riktlinjer i hur fotokonst ska samlas, omhändertas och bevaras ser jag i nuläget inte något behov av att från statligt håll ta fram sådana riktlinjer eller direktiv om hur det ska göras.

Prot. 2023/24:75
27 februari

Svar på
interpellationer

Som kulturminister i en regering som framhåller vikten av både konstnärlig frihet och principen om armlängds avstånd är min utgångspunkt att konsten ska vara en obunden kraft fri från politik och politisk detaljstyrning där sådan inte behövs. Därför tror jag inte att en statlig reglering skulle gynna fotokonsten eller det visuella kulturarvet.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 31 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Propositioner
2023/24:72 Ett utvidgat utreseförbud för barn
2023/24:74 Höjd spelskatt
2023/24:79 Att lättare få läsa i snabbare takt och på en högre nivå

§ 32 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 22 februari

2023/24:542 Begränsningar av gårdsförsäljning

av *Tobias Andersson* (SD)
till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2023/24:543 Förändringar i arbetsskadeförsäkringen

av *Jessica Rodén* (S)
till statsrådet Anna Tenje (M)

2023/24:544 EU:s nya avloppsdirektiv

av *Joakim Järrebring* (S)
till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2023/24:545 Återkrav av förlorad skolpeng

av *Joakim Sandell* (S)
till statsrådet Lotta Edholm (L)

2023/24:546 Vägen till nettonoll

av *Linus Sköld* (S)
till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2023/24:547 Den ekonomiska situationen för sjuka arbetslösa

av *Åsa Eriksson* (S)
till statsrådet Anna Tenje (M)

2023/24:548 Siffror som beskriver regeringens klimatpolitik

av *Jytte Guteland* (S)
till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2023/24:549 Stigande matpriser

av *Jytte Guteland* (S)
till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

den 23 februari

Prot. 2023/24:75

27 februari

2023/24:550 Alla barns rätt till utbildning

av *Louise Thunström* (S)

till statsrådet *Lotta Edholm* (L)

2023/24:551 Den regionala kulturens förutsättningar

av *Louise Thunström* (S)

till kulturminister *Parisa Liljestrand* (M)

2023/24:552 Revisorsplikt och kontroll

av *Markus Kallifatides* (S)

till justitieminister *Gunnar Strömmer* (M)

den 26 februari

2023/24:553 EU:s grundläggande värderingar

av *Matilda Ernkrans* (S)

till statsrådet *Jessika Roswall* (M)

2023/24:554 Social dumpning

av *Eva Lindh* (S)

till statsrådet *Erik Slottnér* (KD)

2023/24:555 Resurser till landets lärcentrum

av *Niklas Sigvardsson* (S)

till utbildningsminister *Mats Persson* (L)

2023/24:556 Gängens finansiering från prostitution

av *Anna Wallentheim* (S)

till justitieminister *Gunnar Strömmer* (M)

2023/24:557 Asylprocessens översyn i enlighet med Tidöavtalet

av *Azra Muranovic* (S)

till statsrådet *Maria Malmer Stenergård* (M)

2023/24:558 Insatser för att möta behoven i norra Sverige

av *Alireza Akhondi* (C)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

2023/24:559 Nedskärningar och personalbrist inom äldreomsorgen

av *Nadja Awad* (V)

till statsrådet *Anna Tenje* (M)

§ 33 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 22 februari

2023/24:639 Svensk Kraftreserv

av *Tobias Andersson* (SD)

till energi- och näringsminister *Ebba Busch* (KD)

2023/24:640 Brister i Sametingets verksamhet

av *Tobias Andersson* (SD)

till kulturminister *Parisa Liljestrand* (M)

Prot. 2023/24:75
27 februari

2023/24:641 LNG-terminal längs det västsvenska gasnätet
av *Tobias Andersson* (SD)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2023/24:642 Risktagande i statliga bolag

av *Tobias Andersson* (SD)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2023/24:643 Kartläggning av statens företagsfrämjande

av *Tobias Andersson* (SD)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2023/24:644 Skatteverkets implementering av egna inriktningsdokument

av *Laila Naraghi* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2023/24:645 Diskrimineringslagen och dess tillämpning

av *Staffan Eklöf* (SD)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2023/24:646 Regeringsföreträdares aktieinnehav

av *Andrea Andersson Tay* (V)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2023/24:647 AP-fonderna och Ryssland

av *Joakim Sandell* (S)

till statsrådet Niklas Wykman (M)

2023/24:648 Våldsutsatta barn som inte bor på skyddade boenden

av *Laila Naraghi* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2023/24:649 Umgänge vid risk för våld

av *Laila Naraghi* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2023/24:650 Utvinning av fossil energi

av *Tobias Andersson* (SD)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2023/24:651 Radarstyrd hinderbelysning

av *Martina Johansson* (C)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:652 Sjöfartsverkets framtida finansiering

av *Mikael Larsson* (C)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:653 Den geografiska spridningen av galoppbanor

av *Per-Arne Håkansson* (S)

till statsrådet Niklas Wykman (M)

den 23 februari

2023/24:654 Hemberedskapsutbildning för döva och personer med dövblindhet

av *Ewa Pihl Krabbe* (S)

till statsrådet Carl-Oskar Bohlin (M)

2023/24:655 Internationell samverkan mot auktoritära hot

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:656 Ett svenskt handelskontor i Somaliland

av *Markus Wiechel* (SD)

till statsrådet Johan Forssell (M)

2023/24:657 Azerbajdzjans övergrepp mot armenier

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:658 Diplomatprogrammets rekryteringsprocess

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:659 Somaliländska pass

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:660 Missbruksvård

av *Mats Wiking* (S)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2023/24:661 Förslaget om höjt lönegolv

av *Martina Johansson* (C)

till statsrådet Maria Malmer Stenergard (M)

2023/24:662 Bristen på arbetskraft inom motorbranschen

av *Serkan Köse* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

§ 34 Kammaren åtskildes kl. 22.42.

Sammanträdet leddes

av talmannen från dess början till och med § 1,

av andre vice talmannen därefter till och med § 15 anf. 17 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 22 anf. 76 (delvis),

av ålderspresidenten därefter till och med § 26 anf. 116 (delvis) och

av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

LENA LINDBÄCK

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Uppmärksammande av tvåårsdagen av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina	1
Anf. 1 TALMANNEN	1
Anf. 2 TALMANNEN	2
§ 2 Justering av protokoll	2
§ 3 Avsägelse	2
§ 4 Anmälan om ersättare.....	3
§ 5 Anmälan om kompletteringsval	3
§ 6 Anmälan om gruppleddare för partigrupp	3
§ 7 Anmälan om ersättare för gruppleddare för partigrupp	3
§ 8 Meddelande om statsministerns frågestund.....	3
§ 9 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	4
§ 10 Anmälan om granskningsrapport	9
§ 11 Ärenden för hänvisning till utskott.....	9
§ 12 Ärenden för bordläggning	10
§ 13 Svar på interpellation 2023/24:405 om ekonomisk kompensation till företag drabbade av svinpestrestriktionerna.....	10
Anf. 3 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	10
Anf. 4 ÅSA ERIKSSON (S)	11
Anf. 5 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	12
Anf. 6 ÅSA ERIKSSON (S)	13
Anf. 7 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	14
Anf. 8 ÅSA ERIKSSON (S)	14
Anf. 9 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	15
§ 14 Svar på interpellation 2023/24:436 om kraftvärmens förutsättningar	15
Anf. 10 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	15
Anf. 11 ISAK FROM (S)	16
Anf. 12 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	17
Anf. 13 ISAK FROM (S)	18
Anf. 14 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	18
Anf. 15 ISAK FROM (S)	19
Anf. 16 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	20
§ 15 Svar på interpellation 2023/24:415 om statens styrning av SJ AB	20
Anf. 17 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	20
Anf. 18 ISAK FROM (S)	21
Anf. 19 MONICA HAIDER (S)	22
Anf. 20 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	22

Anf. 21 ISAK FROM (S)	23
Anf. 22 MONICA HAIDER (S).....	24
Anf. 23 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	25
Anf. 24 ISAK FROM (S)	25
Anf. 25 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	26
§ 16 Svar på interpellationerna 2023/24:426 och 455 om skattebefrielse på biogas.....	26
Anf. 26 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	26
Anf. 27 PEDER BJÖRK (S).....	27
Anf. 28 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S).....	28
Anf. 29 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	28
Anf. 30 PEDER BJÖRK (S).....	29
Anf. 31 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S).....	30
Anf. 32 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	31
Anf. 33 PEDER BJÖRK (S).....	32
Anf. 34 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S).....	32
Anf. 35 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	33
§ 17 Svar på interpellation 2023/24:456 om grönt avdrag för villabatterier	33
Anf. 36 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	33
Anf. 37 MONICA HAIDER (S).....	34
Anf. 38 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	34
Anf. 39 MONICA HAIDER (S).....	35
Anf. 40 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	36
Anf. 41 MONICA HAIDER (S).....	36
Anf. 42 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	37
§ 18 Svar på interpellation 2023/24:420 om krisåtgärder för sjukvården	37
Anf. 43 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	37
Anf. 44 KARIN RÅGSJÖ (V).....	38
Anf. 45 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	39
Anf. 46 KARIN RÅGSJÖ (V).....	40
Anf. 47 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	41
Anf. 48 KARIN RÅGSJÖ (V).....	42
Anf. 49 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	42

§ 19 Svar på interpellation 2023/24:425 om regelverket för apotek och vårdcentraler	43
Anf. 50 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	43
Anf. 51 EVA LINDH (S)	44
Anf. 52 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	45
Anf. 53 EVA LINDH (S)	46
Anf. 54 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	47
Anf. 55 EVA LINDH (S)	48
Anf. 56 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	48
§ 20 Svar på interpellation 2023/24:376 om NPF-elever och självmordsbenägenhet	49
Anf. 57 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	49
(forts.)	50
Ajournering	50
Återupptaget sammanträde	50
§ 20 (forts.) Svar på interpellation 2023/24:376 om NPF-elever och självmordsbenägenhet	50
Anf. 58 NADJA AWAD (V)	50
Anf. 59 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	51
Anf. 60 NADJA AWAD (V)	52
Anf. 61 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	53
Anf. 62 NADJA AWAD (V)	53
Anf. 63 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	54
§ 21 Svar på interpellation 2023/24:434 om en högre kvalitet inom förskolan	54
Anf. 64 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	54
Anf. 65 MATS WIKING (S)	56
Anf. 66 PAULA ÖRN (S)	57
Anf. 67 ROSE-MARIE CARLSSON (S)	58
Anf. 68 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	59
Anf. 69 MATS WIKING (S)	59
Anf. 70 PAULA ÖRN (S)	60
Anf. 71 ROSE-MARIE CARLSSON (S)	61
Anf. 72 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	61
Anf. 73 MATS WIKING (S)	62
Anf. 74 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	62
§ 22 Svar på interpellation 2023/24:361 om hemtjänst i kristider	63
Anf. 75 Statsrådet ANNA TENJE (M)	63
Anf. 76 LINUS SKÖLD (S)	64
Anf. 77 Statsrådet ANNA TENJE (M)	65
Anf. 78 LINUS SKÖLD (S)	66
Anf. 79 Statsrådet ANNA TENJE (M)	66
Anf. 80 LINUS SKÖLD (S)	67
Anf. 81 Statsrådet ANNA TENJE (M)	68
§ 23 Svar på interpellation 2023/24:407 om karensavdraget	69

Anf. 82	Statsrådet ANNA TENJE (M)	69
Anf. 83	ISABELL MIXTER (V)	69
Anf. 84	CAROLINE HÖGSTRÖM (M)	70
Anf. 85	Statsrådet ANNA TENJE (M)	71
Anf. 86	ISABELL MIXTER (V)	72
Anf. 87	CAROLINE HÖGSTRÖM (M)	73
Anf. 88	Statsrådet ANNA TENJE (M)	73
Anf. 89	ISABELL MIXTER (V)	74
Anf. 90	Statsrådet ANNA TENJE (M)	74
§ 24	Svar på interpellation 2023/24:422 om	
	samordningsförbunden och Finsamlagstiftningen	75
Anf. 91	Statsrådet ANNA TENJE (M)	75
Anf. 92	EVA LINDH (S)	76
Anf. 93	ULRIKA HEINDORFF (M)	77
Anf. 94	ÅSA ERIKSSON (S)	77
Anf. 95	Statsrådet ANNA TENJE (M)	78
Anf. 96	EVA LINDH (S)	79
Anf. 97	ULRIKA HEINDORFF (M)	80
Anf. 98	ÅSA ERIKSSON (S)	80
Anf. 99	Statsrådet ANNA TENJE (M)	81
Anf. 100	EVA LINDH (S)	81
Anf. 101	Statsrådet ANNA TENJE (M)	82
§ 25	Svar på interpellation 2023/24:430 om slut på	
	telefonköplatser till Försäkringskassan	82
Anf. 102	Statsrådet ANNA TENJE (M)	82
Anf. 103	ÅSA ERIKSSON (S)	83
Anf. 104	Statsrådet ANNA TENJE (M)	83
Anf. 105	ÅSA ERIKSSON (S)	84
Anf. 106	Statsrådet ANNA TENJE (M)	85
Anf. 107	ÅSA ERIKSSON (S)	85
Anf. 108	Statsrådet ANNA TENJE (M)	86
§ 26	Svar på interpellationerna 2023/24:442 och 448 om	
	oseriösa vårdgivare inom äldreomsorgen	86
Anf. 109	Statsrådet ANNA TENJE (M)	86
Anf. 110	MIKAEL DAHLQVIST (S)	87
Anf. 111	SOFIE ERIKSSON (S)	88
Anf. 112	MALIN HÖGLUND (M)	89
Anf. 113	LENA BÄCKELIN (S)	90
Anf. 114	Statsrådet ANNA TENJE (M)	91
Anf. 115	MIKAEL DAHLQVIST (S)	92
Anf. 116	SOFIE ERIKSSON (S)	93
Anf. 117	MALIN HÖGLUND (M)	94
Anf. 118	LENA BÄCKELIN (S)	94
Anf. 119	Statsrådet ANNA TENJE (M)	95
Anf. 120	MIKAEL DAHLQVIST (S)	96
Anf. 121	SOFIE ERIKSSON (S)	96
Anf. 122	Statsrådet ANNA TENJE (M)	97
§ 27	Svar på interpellation 2023/24:398 om social	
	snedrekrytering till högre utbildning	97
Anf. 123	Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	97

Anf. 124	NIKLAS SIGVARDSSON (S)	98
Anf. 125	Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	99
Anf. 126	NIKLAS SIGVARDSSON (S)	100
Anf. 127	Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	101
Anf. 128	NIKLAS SIGVARDSSON (S)	102
Anf. 129	Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	102
§ 28	Svar på interpellation 2023/24:429 om stöd till inackordering för gymnasieelever	103
Anf. 130	Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	103
Anf. 131	LINUS SKÖLD (S)	103
Anf. 132	Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	104
Anf. 133	LINUS SKÖLD (S)	104
Anf. 134	Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	105
Anf. 135	LINUS SKÖLD (S)	106
Anf. 136	Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	106
§ 29	Svar på interpellation 2023/24:427 om översyn av föroordningen om förvaltning av statliga fastigheter	107
Anf. 137	Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M)	107
Anf. 138	INGELA NYLUND WATZ (S)	107
Anf. 139	Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M)	108
Anf. 140	INGELA NYLUND WATZ (S)	109
Anf. 141	Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M)	110
Anf. 142	INGELA NYLUND WATZ (S)	111
Anf. 143	Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M)	112
§ 30	Svar på interpellation 2023/24:428 om nationellt ansvar för det visuella kulturarvet och bevarandet av svensk fotokonst	113
Anf. 144	Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	113
Anf. 145	LARS MEJERN LARSSON (S)	113
Anf. 146	PETER OLLÉN (M)	114
Anf. 147	Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	114
Anf. 148	LARS MEJERN LARSSON (S)	115
Anf. 149	PETER OLLÉN (M)	116
Anf. 150	Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	116
Anf. 151	LARS MEJERN LARSSON (S)	117
Anf. 152	Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	117
§ 31	Bordläggning	118
§ 32	Anmälan om interpellationer	118
§ 33	Anmälan om frågor för skriftliga svar	119
§ 34	Kammaren åtskildes kl. 22.42.	121